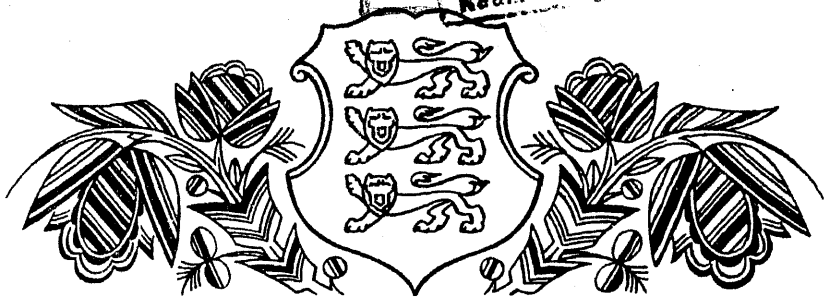

hr. Jaan Rist
Wiljandi
Jakobsoni 47

SP 8362

RAAMATUKOGU
Eesti AS
Raamatukogu

EESTI KOOL

PEDAGOOGILINE AJAKIRI

Nr. 1	Jaanuar 1937	III aasta
-------	--------------	-----------

SISU:

- A. Jaakson:** Eesti kool ja eesti keel.
- O. J. Kiisel:** Kooli õppe- ja kasvatustöö arendamis-kava.
- M. Raud:** Koolijuhataja administraatorina.
- J. Grüntal:** Algkooli lõpetajate juhtimine teistesse koolidesse ja ellu.
- J. Kiivet:** Kutsehariduslikud õppeasutused algkooli lõpetajaile.
- E. Terasmäe:** Põllumajandusliku kutsehariduse korraldusest Eestis.
- H. Summer:** Raamatukogu ülesandeid õppe- ja kasvatustöö viljastamisel.
- A. Pärl:** Oskar Luts.
- V. Orav:** A. S. Puškini tähtsus kirjanduses.
- J. Jakk:** Kiiruse arvestamine õpilaste tööde hindamisel.
- A. Kriisa:** H. Jänes ja O. Parlo — Eesti keele grammatika ja harjutustik II—IV. Mitmesugust.

TALLINN

HARJUDUSMINISTEERIUMI VÄLJAANNE

Eesti Kirjanduse Seltsi

perioodiliste väljaannete omandamist pole veel keegi kahetsenud!

Elav Teadus.

Populaarteaduslik seeria, mis oma sisult seisab paremate välismaa sellelaadiliste väljaannete tasemel. Ainevalikult on ta vägagi eluline ja huvitav haritlasele ja esitusviisilt arusaadav ka algkooli lõpetajale. Moodsast kodukorraldusest praegusaja maailmapoliitikani, kosmose ääretusest üherakulise olese abitute liigutusteni ulatab ta valdkond: kõige mitmekesisemad vaimu- ja loodusteadused leiavad peamiselt eesti teadlaste poolt usaldatava esituse asjatundliku toimetuse juhatusel. Varustatud rohke pildimaterjaliga ning rõõmsate värviliste kaantega ilmub aastas 12 ca 112-lk. raamatut, à 1 kr., ette tellides **9 kr. aastakäik.**

Suurmeeste Elulood.

Biograafiline seeria, mis tutvustab maailma suurte isikute elu ja loomingu lapsepõlvest surmani, näitab võitlusi ja raskusi, võõraid maid ja rahvaid ja ajaloolisi aegu põneval ja kaasahaaraval kujul. Peale teadmiste rikastamise annavad elulood usku ja julgust ellu: väga tihti on kuulsaid mehi võrsunud kehvadest oludest ja nende elukäik on heaks eeskujuks igapähele. Aastas ilmub 6 piltidega umb. 150-lk. raamatut, ette tellides **7 kr. 50 s. aastakäik.**

Maailmakirjandus.

Ilukirjanduslik tõlkeseeria maailmakirjanduse klassilisist teoseist nii proosas kui värsis. Ta koosseisu kuuluvad tööd, mida loetakse suurriks vaimseiks väärtusiks kõigi rahvaste juures, mis on alussambaiks Euroopa kultuurile ja mida õpitakse koolides. Teoste ainult nimepidi tundmine nende kättesaamatuse tõttu võõras keeles võib alles nüüd muutuda nende sisuväärtusest osa saamiseks; liiati nende tõlki-
jad valitakse parimate asjatundjate hulgast. Arvustus ongi MK esimesele, 1936. aastakäigule andnud täie tunnustuse. Aastas ilmub 6 umb. 300 — 600-lk. raamatut, à 3 kr. 75 s. — 6 kr., ette tellides **18 kr. aastakäik.**

Eesti Kirjandus.

Kuukiri kõigile neile, kes huvituvad kirjanduse, keele, kultuuriloo, rahvaluule, ja -teaduse küsimustest ja kes soovivad kursis olla ilmunud raamatutega. Olles eesti suurimaks kirjandusekäsitlejaks ja -arvustajaks, kannab ta kokku varanduse, mida võib tarvis tulla igal ajal — nüüd ja 10 ja 100 aasta pärast. Lisana ilmuvas „Eesti raamatute üldnimestikus“ on toodud hoolas bibliograafia kõigist Eestis ilmunud (ja Nõukogude Vene eestikeelseist) trükiseist. Aastakäik 12 nr-t, à 50 senti, ette tellides **5 kr. aastakäik.**

EESTI KIRJANDUSE SELTS

TARTU, AIA 19, TELEFON 6-01. POSTI JOOKSEV ARVE 20-86

O/ü. „MOOTOR'i”

AUTOBUSELIINID:

Tallinn — Suuropi — Keila-Joa;

Tallinn — Rannamõisa;

Tallinn — Haapsalu;

Tallinn — Virtsu — Kuresaare;

Tallinn — Märjamaa — Pärnu;

Tallinn — Võsu ja

Tallinn — Loksa — Viinistu.

KONTOR: Tallinn, Sadama 1, tel. 478-15.

LIIKUMISKORRALDAJA: Tallinn, Veneturg,
tel. 305-45.

KINO

„GLORIA PALACE”

korraldab neljapäeviti kell 15.30

kinoetendusi õpilastele

Tallinna linna Haridusosakonna
ülesandel. 1936./37. õ. a. teisel
poolel on ettenähtud järgmised
filmid:

**Dubrovsky, Ben-Hur, Väike lord Fountleroy, Pompei
hukkumine, Taras Bulba, Pariisi Jumalaema kirik,
Viimane mohikaanlane jt.**

Pääsmeid võib saada Tallinna
ja Nõmme koolide kaudu.

Raadio levib . . .

Olgugi, et teeolud maal tänavu kuigi soodsad pole, levib raadio maal siiski. Inimesed on sunnitud peale kõige hädalisemate välisõienenduste suurema aja kodus viibima, ja mis seal siis muud, kui kuula raadiot, kui kodustest toimetustest vähegi mahti saab. Sellepärast siis ostetakse raadioaparaate käesoleval hooajal maal rohkem kui kunagi varem.

Nõutavamateks on osutunud kuulsad Marconi (inglise) aparaadid ja Standart (kodumaa parim). Need mõlemad on ehituselt kõige stabiilsemad ja ökonoomsemad, niihästi küttekiui anoodvoolu tarvitamise poolest. Patarei-aparaatide juures ongi see kõige olulisem.

Patarei-aparaatide mõõtmist toimetab hiljuti raadiotehnilise ajakirja toimetuse, ja seal selguski, et välisaparaatidest on kõige ideaalsem Marconi ja temale sarnaneb väga kodumaa Standart 3 P.

Ostmise juures peetagu seda eriti silmas, kui soovitakse head raadioaparaati. Raadioaparaat aga, kui teda osta, olgu tingimata hea.

Haridusministeeriumi Pedagoogiline Ajakiri

„EESTI KOOL“

ilmub ka 1937. a. 10 korda aastas, iga kuu üks vihik, välja arvatud juuni- ja juulikuu. Iga vihik sisaldab vähemalt 56 lehekülge kirjutusi ja pilte.

„Eesti Koolis“ avaldatakse

kirjutusi pedagoogiliste ja muude üldkultuuriliste küsimuste kohta, kui ka raamatute arvustusi ja teateid hariduselust meil ja mujal.

„Eesti Kooli“ kaastööliseks on tuntud riigi- ja seltskonnategelasi, kõigi koolitüüpide õppejõude ja teisi haridustegelasi.

„Eesti Kooli“ toimetusse kuuluvad vastutav toimetaja V. Päts, toimetuse liikmed: J. Aavik, J. Grüntal, J. O. Kiesel, A. Kurvits ning A. Terasmäe ja tegevtoimetaja G. Ollik.

Toimetuse asukoht on Haridusministeeriumis, tuba nr. 20, telefon 476-65 (Tallinn, Tõnismägi 11), posti jooksev arve 433.

Tellimishind on aastas 3 krooni, poolaastas 1 kr. 50 senti, välismaale 4 kr. aastas. Tellimisi võtab vastu toimetuse ja postiasutused. Üksikuid vihikuid hinnaga 40 s. eks. võib saada toimetusest, Päevalehe, Rahvaülikooli, Kooli Kooperatiivi ja Töökooli raamatukauplustest Tallinnas, Akadeemilisest Kooperatiivist Tartus ja Õpistust Viljandis.

Kuulutuste hind: kaante esimene sisekülj 40 kr., teised kaanteküljed 35 kr., erilehekülj 30 kr., pool lehekülge 15 kr., veerand lehekülge 8 kr.

„EESTI KOOL“ saadetakse kõigile õppeasutustele.

EESTI KOOL

HARIDUSMINISTEERIUMI PEDAGOOGILINE AJAKIRI

Nr. 1 Tallinn, 27. jaanuaril 1937 III aasta

Eesti kool ja eesti keel.

*Haridusministri A. Jaaksoni kõne eesti keele õpetajate 5. kongressil
29. detsembril 1936. a. „Estonia“ kontsertsaalis Tallinnas.*

Väga austatud koosolijad! Tervitan teid kõiki, kes olete kogunenud valgavale 5. eesti keele õpetajate kongressile. Eskätt tervitan siinkohal neid koolide juhatajaid, kes juba eile koos olid, innukalt tööd tegid ja oma töö lõpetasid. Teiseks ütlen tervitusi kõigile eesti keele õpetajaile, kelle töö täna alles algab.

Meie kool on saanud viimasel ajal üldise tähelepanu keskuseks. Huvi meie kooli vastu on nii suur, et on tõstetud üles küsimus, kas ei tuleks meil korraldada raamatuaasta eeskujul kooliaasta. Ja peab ütleva, pind selleks on soodus. Kooliküsimus on saanud väga akuutseks. On mitmesuguseid põhjusi selle huvi tekkimiseks, kas või näiteks 3- ja 5-klassilise keskkooli küsimus. Siin peab aga märkima, et rohkem kõneldakse ja kirjutatakse meil kesk- ja kutsekoolidest, põllutöökoolidest, isegi ülikoolist, kuna hoopis vähe räägitakse algkoolist. Näib olevat kujunenud olukord, et meie vaatleme suurt hoonet, imetleme ta suurust ja välimust, aga unustame ta vundamenti. See-sugune seisukoht ei ole õige, sest me teame, et meie algkooli 100-tuhandest õpilasest ainult 10% läheb edasi järgnevasse kooliastmesse, 90 protsendile meie noortest on algkool ka ülikooliks. Sellepärast peame algkoolile küll suuremat tähelepanu pühendama.

Mida on meil siis algkoolist rääkida?

Meie algkool on jäänud kahjuks liiga tagaplaanile, olgugi et ta on meie kultuurelu aluseks. Praegu on lugu nii, et kui meil kusagil küsitakse kodanikult, missugune on ta haridus, ja ta vastab, et ta on lõpetanud kuueklassilise algkooli, siis peetakse seda väheütlevaks. Ometi on kuueklassiline algkool meie rahva ammune unistus, mille poole meie Vabariigi algaastail

juba püüdsime ja mille kui saavutuse üle peaksime olema uhked. Algkooli prestiiž võiks olla hoopis kõrgem. Omal ajal kihelkonnakooli-haridust hinnati kõrgemaks kui praegu kuueklassilise algkooli lõpetajate haridust. Kes oli lõpetanud kihelkonnakooli, see oli juba midagi ja võis oma haridusega midagi ette võtte. Suhtumine praegusele algkoolile on kahjuks alahindav.

Kui nüüd otsime vastust küsimusele, miks meie algkooli prestiiž on langenud ja millega on seletatav selline suhtumine algkoolile, siis peame enne üles seadma küsimuse: kas on algkool täitnud temale pandud ülesanded? Ons ta andnud oma maksimumi? Sellele küsimusele ma vastan: ei ole! Meie algkool ei ole andnud seda, mida talt võime oodata ja mida peame ootama. Aga ta võiks anda rohkem. Kui müüd küsida, kus on selle nähtuse põhjused, siis, minu arvates, võiks vastata, et selles on süüdi meie algkooli õpetajate koosseis ja kooli õppekavad. Need ei ole rahuldavad. Algkooli-õpetajate ettevalmistamine praegustes 2-aastase kursusega pedagoogiumides on lühike ega või olla rahuldav. Ma pean siinkohal julgesti välja ütleva, et see ettevalmistus jätab soovida ja me peame juba lähemal ajal pedagoogiumide juurest pöörduma 4-klassiliste seminaride juurde. Meie õpetajate ettevalmistamine tuleb reorganiseerida!

Meie algkoolide õppejõudude keskel on ka nõrku õpetajaid oma teadmistelt ja võimetelt. Nende teadmiste ja oskuste taset tuleb tõsta kursuste abil ja muul teel. On aga kahjuks ka õpetajaid, kes koolitööle suhtuvad ükskõikselt ja vaatavad sellele nagu kõrvaltööle, pidades tähtsamaks oma talu või muud ettevõtet. Selliste õpetajate koht, kes tunnikese äraandmist ja 20. kuupäeval palga vastuvõtmist peavad oma ainsaks kohuseks kooli vastu, ei ole koolis. Selline liik õpetajaid peab kaduma. Kui neil on talu, siis olgu nad peremehed, perenaised oma talus ja tehku koolikoht vabaks reservis olevaile õpetajaile. Õpetajakutse nõuab peale vormilise osa veel armastust oma töö vastu ja tõsist hoolt, sellepärast seda n.ü. kõrvaltööna võtta ei saa. Võib-olla peame mõnegi nõrga õppejõu koondama. Kuigi see on valus operatsioon, tuleb seda teha riiklikes huvides.

Tähtis osa algkoolide tööst lasub koolijuhataja õlgadel. Juhataja on kooli hing. Juhataja küsimusel on algkooli prestiiži osas suur väärtus. Koolis peegeldub juhataja isik. Tema on vastutav koolitöö edukuse ja koolis valitseva vaimu ja korra eest. Sellepärast peavad juhatajal oma koolis ka suuremad õigused olema. Koolijuhataja on ka oma kooli õppejõudude esimene ja tähtis hindaja. Edaspidi peaks olukord kujunema nõnda, et kui koolijuhataja hindab õpetaja nõrgaks ja koolinõunik hindab samuti, siis see hindamine on lõplik ka ministeeriumis. Koolijuhataja õlul lasub vastutus kooli kasvatus- ja õppetöö korralikkuse eest, tema hooleks eeskätt on ka kooliruumide ja ümbruse kaunistamine. Suurtele kohustele peavad vastama ka suured õigused. Algkooli juhataja peab olema peremees majas.

Mis puutub algkooli õppekavadesse, siis ka need tuleks revideerimisele võtta. Kui sõduri kohta üteldakse: „õpeta sõdurile ainult seda, mida ta sõjas vajab“, siis peab ka algkooli kava kohta ütleva: „õpeta algkooli õpilasele ainult seda, mida ta elus vajab“. Kui jälgida praegusi õppekavu, siis näeme, et neis leidub mõndagi, mis tuleb võtta ümberhindamisele.

Algkool oma õppekava poolest ei tohi olla hüppelauaks edasiminekul teistesse õppeasutustesse, sest peame silmas pidama, et ainult 10% algkooli lõpetajaist jätkab õppimist teistes koolides. Ja algkool oma tööga peab jääma tervikuks, mida kõrvalülesanded ei tohi lõhkuda.

Lugupeetud eesti keele õpetajad! Eesti Õpetajate Liidu esimees härra Murdmaa oma kongressi avasõnas rõhutas juba täna emakeele õpetamise tähtsust meie kooli- ja kasvatustöös. Keelt võime õppida kui teadust või kui vahendit, mida elus vajame. Peatume viimase ülesande juures.

Enam kui 10 aasta vältel oli minul võimalus Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste ülemana jälgida umbes 4000 keskkooli lõpetanud noore teadmisi ja võimeid emakeele alal. Olen ka hiljem jälginud emakeele õpetamist ja pean ütleva, et siin on mõningaid puudusi.

Kui vaadelda õppekavu, siis esimesena tuleb siin neile etteheide teha: kavades peegeldub peamiselt enese alahindamine, pessimism, nukrutsemine ja kurtmine oma kurva mineviku ja sotsiaalse viletsuse üle. Ja selline nutulaul kajastub eriti eesti keele õppekavades. Lugemikud, ma ütlen just uuemad lugemikud, nõretavad pessimismist, sotsiaalsest viletsusest. Näiteks ühes 1935 aastal ilmunud lugemikus kahekümnest palast leidsin kümme, mis kõnelevad sotsiaalsest hädast ja milledes tegelaste lõpp on traagiline. Täiskasvanuile võib seda kui reaalelu pakkuda, lastesse mõjub see aga masendavalt. Ma ei taha minna ka teise äärmusse, kus püütakse reaalelu näidata liiga roosilisena. Miks räägime oma ajaloost vaid kui orjaajast? Meie ajaloos on ju ka palju helgeid hetki — loetagu kas või M. Metsanurga „Ümera jõel“ või A. Mälgu „Läänemere isandad“. Kõnelgem neist. Vabanegem pessimismist! Pessimism ei tohi domineerida meie noorte maailmavaate kujundamisel. Igasugune halb tendentslikkus peab kaduma õppekavadest.

Teiseks peame vabanema ka parteilistest tendentsidest, sihilikkusest. Omal ajal kool oli poliitilise võitluse tallermaaks ja see kahjuks on jätnud sügavad jäljed. Nüüd oleme juba õnnelikult sellest üle jõudmas.

Ja kolmandaks: õppekavad on käsitlemisele kuuluvate kirjanduslike teostega üleküllastatud. Koolitegelastel tuleb leida meie õppekavade miinimum. See, mis meile vanadele on küllaldane, uputab lapsed. Liigne pakkumine muudab ka parima kirjanduse vastikuks.

Keeleline virr-varr, mis seni meie õigekeelsuse õpetamises on valitsenud, peab kaduma. E. Muugi õigekeelsus-sõnastiku omaksvõtmine ja

selle järele tööle asumine on üks samm kindla õigekeelsuse maksmapaneku teel meie koolitöös. Selle õigekeelsus-sõnaraamatu alusel tuleb koolidel töötada seni, kui on ilmunud praegu teoksil oleva eesti õigekeelsuse sõnastiku kooliväljaanne. On loomulik, et keeleteadlased omavahel vaidlevad üksikute küsimuste üle, kuid keeleteadlaste omavahelistest vaidlustest peab kool kõrvale jääma. Peame omaks võtma sel alal kuldse keskttee.

Veel kord tervitan kõiki siia kokkutulnud koolide juhatajaid ja emakeele õpetajaid! Tehkem tööd, et anda oma parem meie koolile!

Kooli õppe- ja kasvatustöö arendamiskava.

Otto J. Kiisel.

I.

1. Koolijuhatajate üleriiklikud nõupidamised on selleks kavatsatud, et tiheda kontakti kaudu luua ühtlased arusaamised meie koolielu põhiküsimusis. Nõupidamiste vahendusel on võimalik anda ühtlane suund rahvahariduse arendamisele, mis toimub koolis. Kui on olemas side hariduselu juhtimise keskuse ja kohtadega, siis on koolijuhatajail ja õpetajail püsiv alus nende tegevuses ja nad võivad julgemini väljendada ja teostada neid mõtteid, mis kajastavad meie hariduselu aluseid nüüdse aja vaimus. Meil on vaja luua ühine rinne haridustöös endiste väärmõistete ründamiseks ja uue ajakohase eesti autoriteedi tõstmiseks.

Kaugemaleulatuv mõte peitub selles, et meie ühiseks püüdeks on viia Eesti kool juhtivale kohale ühiskonnas, äratades laiemais rahvahulkades huvi õppe- ja kasvatustöö vastu. Sellega võidame üldise lugupidamise rahva keskel ja ergutame suuremat ohvrimeelsust kooli ja tema tegelaskonna eest hoolitsemises.

2. Meie ühiskonna juhtivate tegelaste põhimõtteid olete kuulnud kolmel kokkutulekul Tallinnas, kus Riigivanem, Haridusminister ja teised asjaosalised on selgitanud neid ideid, mis peavad olema nurgakivideks meie riigi- ja hariduselus. Ma usun, et meil kõikidel on veel need mõtted südames ja et oleme neid kaalunud, lugedes hiljem „Eesti Kooli“ (nr. 9 — 1936), kus on talletatud viimasel kokkutulekul peetud kõned.

Tänane nõupidamine ei ole mõeldud põhimõtteliste küsimuste kordamiseks ja arutamiseks, vaid tema ülesandeks on näidata võtteid ja vahendeid, millede abil võime neid mõtteid realiseerida. On vaja valada ideed olmsattesse (konkreetsetesse) vormidesse, anda neile arenemisvõimeline vorm ja kava. Põhimõtted võivad olla väga ilusad ja kujukad, kuid neid ei saa viljelda, kui puuduvad selleks meetodid. On vaja tutvuda organiseerimistöö alustega, mida kasutatakse mõtete kehastamisel ja läbiviimisel.

Näib, et oleme seni liialt palju andunud üksikute õppeainete metoodilisele käsitelule ja unustanud kooli kui terviku. Väga oluline on üksiku aine seisukohalt näiteks küsimus, kas kirjutada joontega või joonteta paberile, kas kirjutada püst- või kaldkirjas, kuid need ei ole kindlasti meie

kooli põhiküsimused. Uuendades kooli ainult meetoditelt ei saavuta me seda, mis vajab inimese riigikodanikuna ja ühiskonnaliikmena.

3. Kui haridusministeerium pöördub nüüd koolijuhatajate poole, siis teeb ta seda teadmises, et kooli hingeks on juhataja. Juhatajal lasub suur vastutus õppe- ja kasvatustöö eest. Juhatajalt nõutakse palju, kuid tema võib ka nautida suurt loomusrõõmu, kui töö on hästi edenenu. Juhataja on haldur, kelle kätte on usaldatud koolitöö täies ulatuses. Juhataja on töö organiseerija ja töö korraldaja. Töö juhtimine, töö organiseerimine ja kooli haldamine nõuavad väga palju teoreetilisi teadmisi ja ka praktilist vilumust. Lisaks muule peab olema küllaldaselt määral autoriteeti õpetajate, õpilaste, lastevanemate ja lähema ümbruskonna seltskonnategelaste juures. Autoriteet omandatakse siia, kui juhataja on hea organiseerija, hea asjatundja, kui ta oma vaimsete võimete ja tehniliste oskuste poolest suudab juhtida koolielu ning kui tal on küllaldaselt määral algatusvõimet ja tarmu kooli küsimuste lahendamiseks.

Haridusministeerium soovib näha juhatajaid, kes on õiged haldurid ning südamega on andunud koolitööle, kes ei pea midagi raskeks heade eesmärkide saavutamisel ning oma kohuste täitmisel, kes ei ametle ainult, vaid tõeliselt haldavad kooli. Võin kinnitada, et seesuguseid juhatajaid meil on. Nende tööd tunnustame kõrgelt.

4. Nõupidamise algusel soovin teile Haridusministri nimel kõige paremat ja hoogsamat tööindu. Annan edasi Haridusministri tervitused ja parimad õnnitlused selles usus, et meie ühine töö toimub eesti kooli ja õppiva noorsoo vaimse ja kehalise hüvistu suurendamise tähe all.

II.

5. Kordan veel: edukas koolitöö nõuab kindlaid põhimõtteid ja süsteemi nende teostamiseks.

Meie algkooli ülesandeks on anda noorsoole vajalik teadmiste hulk ja arendada neid tööriistadeks inimesteks, kellel on vaimsed ja kehalised võimed ning kalduvused selleks, et nad elukutse juurde asudes eviksid huvi oma teadmisi ja oskusi täiendada nii üldhariduslikes kui ka kutselistes ainetes ning oskustes. Lisaks sellele peavad õpilased olema sedavõrd arenenud, et teistesse õppeasutustesse astumisel nad võiksid edukalt õppida. Algkool jääb kauaks ajaks meie rahvakooliks, kus õpib ligi 90% meie õpilas-noorsoost. On ilmne, et algkooli ülesandeks ei saa olla ettevalmistus teistesse õppeasutustesse astumiseks: algkooli õpilasi tuleb saata ellu. Et seda viimast ülesannet edukalt teostada, tuleb luua kindel kava ja süsteem algkoolis õpilaste teadmiste täiendamiseks ja nende hingeliste võimete arendamiseks.

Ma ei taha ütelda, et seni selles töös ei ole olnud põhimõtteid ja süsteemi, kuid kindlasti väidan, et need küsimused ei ole seisnud püsivalt kooliküsimuste arvutluse tulipunktis. Süsteemi ja koolipoliitilise küsimusi ei ole aruteldud nii suurearvulise ja autoriteetse kogu ees, nagu seda on praegune nõupidamine. Meie riigi ulatus võimaldab õnnelikul kombel niisugust ühist koosviibimist. Neid häid võimalusi peab ka põhjalikult kasutama.

6. Probleemid, mis algkoolis vaja süsteemikindlalt lahendada, on järgmised:

1. Kuidas korraldada tulemusrikast õppetööd.
2. Kuidas luua soodsad tingimused kasvatustööks.
3. Kuidas arendada õpilaste tervet keha.

Need küsimused hõlmavad kogu meie algkooli. Need on suured ülesanded, mille õigest lahendusest sõltub meie edu koolitöös.

Õppe- ja kasvatustöös on mõõduandvad järgmised tegurid.

1. Püsivad põhimõtted.
2. Kauemat aega kehtiv teostamise süsteem ja kava.
3. Õpetajate autoriteet ja usaldus nende töö vastu laiemais ringkonnis.
4. Korralik õpilasmaterjal.
5. Soodsad välised töötingimused: hooned, kasvatav ümbrus ja õppevahendid.

Kõik need tegurid tuleb viia kooskõlla ja kasutada neid maksimaalselt, meenutades, et iga kool on tervik, mille seisukohalt tuleb vaadelda ning hinnata üksikuid tegureid.

Igal koolil on oma ilme, mis on kujunenud ajalooliselt, pärimuslikult ja (nii kitsad kui meie piirid ka on) geograafiliselt. Kusagil rannikul kehvas ümbruses ja korraldamata koolihoones toimub koolitöö teistes tingimustes kui majanduslikult jõukas maakohas avaras haridustemplitis.

Meie ideaaliks on teha kõik selleks, et eduka koolitöö tegurid, nii sise- kui ka välised, oleksid ühtlustatud üle kogu maa. Kui on valitsemas halvad töö tingimused, siis tuleb neid muuta ja püüda selle poole kava-kindla tööga, et arendada püsivalt, aastate vältel, meie koolid näidiskoolideks.

Süsteemaatilise tööga, õppe- ja kasvatustöö arendamise püsiva kavaga võib saavutada väga palju, vähemalt peab saavutama rohkem, kui seda osutavad senised tulemused.

Kooli õppetöö on korraldatud õppekavadega, kuid kasvatustöö kohta ei ole antud kindlat süsteemi. Kasvatusküsimus nagu oleks üldse jäänud tagaplaanile ja seetõttu koolitegelased ebalevad neis probleemides igauks oma-omoodi.

See puudus tuleb kindlasti kõrvaldada: koolil peab olema läbimõeldud õppe- ja kasvatussüsteem koolielu arendamiskavas, mis haarab kooli tervikuna. Kavakindlalt tegutsedes võime vältida juhuslikkust õppe- ja kasvatustöö viljelemisel.

7. Haridusministeeriumi nõue on, et iga kool peab koostama tema olude ja huvide piirkonnas kehtiva õppe- ja kasvatustöö arendamiskava, mis on kaalutud ja aruteldud õppenõukogus, hoolekogus, lastevanemate koosolekul ja teistes asjaosalistes ringkondades.

Arendamiskava peab haarama koolielu sisemised kui ka välised töötingimused, puuduste loetelu ja arvustuse ning puuduste kõrvaldamise plaani. Kava peab olema nii koostatud, et tema täideviimisel võiksime lugeda antud kooli eeskujulikuks, kus õppe- ja kasvatustöö toimub maksimaalse koor- matiseiga normaalseis tingimuses.

Kava koostamise algatus lasub juhatajail, kes on ühtlasi vastutavad, et kavad oleksid õigel ajal esitatud vastavaile asutustele kaalumiseks ja hiljem ka kinnitamiseks.

Määrus, mis haridusministeeriumis koostamisel, näeb ette, et kooli õppe- ja kasvatustöö arendamiskava peab valmima lõplikul kujul märtsikuus.

8. Asume nüüd lähemalt selgitama, milline peab olema kooli õppe- ja kasvatustöö arendamiskava. Kava peab hõlmama järgmisi küsimusi.

1. Kuidas on kavatsetud läbi viia õppeaasta.
2. Millised juhised ja kodukorrad peavad kehtima koolis.

3. Kuidas mõeldakse korrastada ning täiendada õppevahendite kogu, raamatukogu jm. esemete kogu.
4. Millised kavatsused on koolihoone ja ruumide ehitamisel, ümber-ehitamisel või remontimisel.
5. Millised kavatsused on kooliümbruse ja kooliaia korrastamisel.
6. Milliseid väärnähteid esineb kõige sagedamini koolis ja kuidas mõeldakse neid vältida.
7. Millised eriküsimused õppetöös ja kasvatuses tahetakse lahendada käesoleval õppeaastal.
8. Kuidas mõeldakse teostada uurimusi, mis käsitavad õpilaste töökoormust, edukust, käitumist ja teisi koolitöösse mõjuvaid tegureid.
9. Kuidas kavatakse tösta õppejõudude töötingimusi ja tööedukust.

Kõik need küsimused tuleb viia süsteemi ja lahendada iga üksiku kooli seisukohalt arvestades seda, mis on, ja suundudes sinna poole, mis peaks olema näidiskoolis.

Iga üksiku küsimuse lahendamiseks tuleb määrata aeg, mis vastab olukorrale ja ka kooli ülalpidaja majanduslikele võimetele.

III.

9. Peatume järgnevalt antud probleemide lähema ning ühtlasi üksikasjalisema käsitletu juures.

1. Iga õppeaasta on omaette tervik, mille piirides tulevad arutlemisele õppepäevad, õppenõukogu, hoolekogu ja lastevanemate koosolekud, mitut liiki aktused, peod, päevad, nädalad, õppekatsed ja võistlused. Meie veendumus on, et koolitöö ei pea toimuma juhuslikult päevast päeva: tal peab olema kindel kava terve kooliaasta kohta. Seda arendamiskava osa võiksime nimetada koolitöö kalendriks. Koolitöö kalendaariumi koostamise nõue ei kehasta mingit pedagooogilist konservatismi. Nagu ei saa hoonet püstitada ilma plaanita, nii ei saa ega tohigi asuda õppe- ja kasvatustööle ilma kavata. Õppetöö kohta keegi ei avalda kahtlust, et selle edukus oleneb headest läbimõeldud kavadest. Peame jõudma veendumusele, et ka iga kooliaasta jaoks on vaja luua süsteem ja läbiarutatud kava. kale

Õppenõukogude ja teiste koosolekute kohta tuleb kavas ette näha kindlad päevad. Soovitav on märkida päevakorras ka need küsimused, mis kannavad koolis perioodilist ilmet.

Aktused, tähtpäevad ja peod tuleb märkida samuti kalendaariumis ja nende pidamise mõte siduda kooli üldise töökavaga.

Nädalate ja päevade korraldamise mõte on selles, et kontsentreerida lähema aja peale mõned kasvatuslikud ja osalt ka õpetuslikud üritused. Nii võib kool korraldada rahvusliku kasvatuse, karskuse, tervishoiu, ühistegevuse jm. nädalaid. Neid nädalaid või päevi võib õppenõukogu ise korraldada, ilma et selleks vaja oleks haridusministeeriumi või koolivalitsuste käsked ja lubasid sel juhul, kui nad on õppetöökalendris märgitud.

Meil on vähe harrastatud algatusi õpilaste võistluste suhtes vaimsetel aladel. Iga kool võib neid ise korraldada, leides alad võistlemiseks ja märkides tähtsajad läbiviimiseks. Mõeldavad on võistlused ilmeke lugemise, arvutamise, joonistamise ja muude õppeainetega seotud alal. võistl

10. Teiseks küsimuseks arendamiskavas on järgmine: millised juhised ja kodukorrad peavad kehtima koolis.

Selles küsimuses tuleb igal koolil talitada oma ülesannete kohaselt. Kehtivusel peaksid olema kodukorrad: õpetajaile, õpilastele, ringidele, korrapidajaile, klassivanemaile, raamatukogule, klassijuhatajaile ja muud.

Kodukorra alusel võib ühtlustada koolitööd. Samuti kodukorra kaudu võib juhtida õpetajate tähelepanu ka üsna väikestele küsimustele, nagu õpetajate ja õpilaste välimusele, riitusele ja puhtusele. Õpetajal ja õpilasel peab väliselt olema kultuurne ilme, millele on meil kahjuks pööratud vähest tähelepanu. Peaksime jõudma kord nii kaugele, et õpetajate välimus oleks eeskujulik ja kultuurne. Tuleb huvitseda näiliselt isegi väikesi asjaolusid. Nende küsimuste puudutamine ei pea kedagi solvama.

Kodukord õpetajaile peab ette nägema ka esinemist kasvatuslikes küsimusis referaatidega õppenõukogu ja muudel istungitel.

Eriti suur tähtsus on klassijuhataja tööl. Koolis tuleb koostada klassijuhatajate töökava.

Klassijuhataja töö kohta on kehtimas erimäärus. Määruses nimetatud ülesandeid ei saa lahendada juhusliku tööga. Ei ole ka kuidagi hea, kui klassijuhataja oma aine tunde kasutab mitmesuguste kasvatuslikkude küsimuste arutamiseks. Mitmed koolid on juba õpetajate heatahtlikul toetusel asunud klassijuhatajate tööd edustama. Kuigi klassijuhatajate töö ei ole hinnatud tasulise tööna, ei pea meie keelduma koolis tegemast ka seda, millel on suur kasvatuslik väärtus, küsimata ainelisest tasust.

11. Kolmanda küsimusena tuleb võtta arendamiskavva õppevahendite, raamatukogu, koolimööbli ja muude esemete küsimus.

1938-ndaks aastaks peavad olema kõik algkoolid varustatud sunduslike õppevahenditega. Seda ei suuda me teostada üleöö. Väga puudulikud on raamatukogud. Kõiki koolikogusid võib täiendada pikema aja vältel ainult kindla süsteemi alusel.

Eriti mainin siin koolimööblit, mis on paljudes koolides väga primitiivne ja vilets. Enamikus koolides on mööbel pärit vene ajast. Lauad ei vasta õpilaste kasvule, nad ei rahulda tervislikke tingimusi, on määrdunud ja läbiuuristatud ning täis uurendatud nimesid ja märke. Tuleb püüda selle poole, et meie koolid oleksid varustatud korraliku mööbliga. Selle muretsemisega tuleb teha algust ja teostada kavakindlalt kooli varustamine otstarbekohase mööbliga. Mõned koolijuhatajad on teinud selles suhtes kiiduväärt tööd. Koolis on ilusad puhtad lauad, mis ei riiva ilutunnet ja mille vastu on ka õpilastel austust: nad hoiavad neid hoolikalt ja on uhked koolilaudadele.

Vaadolge koolis seinatahvleid: nad on väikesed, värvilt ei ole nad mustad, vaid rohkem hallid, mille pinnale on võimalik kirjutada vahest ainult värvilise kriidiga. Ometi on tahvel tähtis koolitöös.

Puudulikud on tabelid, kaardid jm. Kõiki neid tuleb uuendada ja ajakohastada. See töö on seotud suurte ainelistega. Koolid võivad teostada neid uuendusi ainult pikema aja vältel arendamiskava alusel.

12. Järgmiseks küsimuseks arendamiskavas on koolihoone ja ruumide korraldamine. Ruumide soetamine on valusaimaks küsimuseks meie koolielus. Eestis on nii palju puudulikke koolimaju, et kõigi nende korraldamine võib toimuda ainult plaanimajanduse alusel. Kui riik suudaks iga aasta koolihoonete püstitamiseks määrata toetusena vähemalt kr. 700.000.—, siis vahest saaksime ligikaudu 15 a. vältel korralikud koolimajad. See aeg on pikk, kuid paratamatuse sunnil tuleb üksikuil koolidel oodata, tegutseda

kavakindlalt. Ei ole võimalik kõiki korraga rahuldada — see on ilmne. Kuid kõikjal ei olegi vaja uusi koolimaju: piisaks sellest, kui olemasolevad remontida ja asjatundlikult kohendada. Igal koolil peab olema hoone küsimuses täieline ülevaade ja kavakindlus.

Viimasel ajal on meil püstitatud palju uusi koolihooneid. Kahjuks peab märkima, et mitmed uued hooned on ehitatud suurte puudustega. On päris kurb vaadata uusi halvasti ehitatud koolimaju: klassiruumid on kitsad (30—40 õpilase kohta), leidub kasutamata vaहरुume ja esineb palju muid ehitustehnilisi defekte. Kõigil esiletoodud asjaoludel on haridusministeeriumi poolt pandud kehtima uus koolihoonete ehitamise määrus. Kõige olulisemaks punktiks selles määruses on, et koolijuhatajale ja koolinõunikele on antud õigus esineda oma arvamustega hoonete plaani ja ehituse tehnilise külje kohta. Nii on tulevikus koolijuhatajail võimalus, õigus ja isegi kohustus, et neil tuleb avaldada oma arvamusi uute koolimajade kohta. Ma usun, et seda määrust tervitatakse kõik. Nüüd ei saa enam mööda minna koolijuhatajast koolihoone ehitamisel. Määrusega loodame luua korra, mille tagajärjel meie saame tulevikus head ja otstarvekohased koolihooned.

Sama lugu on ka hoonete remontimisega: tuleb koostada kava ja kat-suda see ka teostada lähemas või pikemas ajavahemikus.

Millised võivad olla meie koolihooned ja välised töötingimused, seda näitab järgmine protokoll, mis on koostatud tervishoiuarsti poolt maakoolide revideerimisel.

N-linna ümbruse koolid korratud.

Tervishoiuarsti revideerimiskäigu kurbi tulemusi.

„Sügise vältel revideeris tervishoiuarst oma piirkonnas töötavaid algkoole. Tulemuseks oli kaunis kurb pilt meie linnaümbruse koolioludest.

A. algkoolil puuduvad pesemisruum, pesunõu, käterätt, seep ja soe riietehoiuruum, osal klassiruumidel puuduvad õhuaknad ja ventilatsioon. Ka puudub koolil prügikast. K. koolimajas puuduvad süljekaunid ja koolikaev vajab korrastamist, kuna V. algkoolis vajavad klassiruumid enam valgust ja käimlad korrastamist.

Tervishoidlikult lubamatu nähe selgus H. algkoolis, kus koolil puudub kaev ja vesi võetakse lähedasest jõest. Samuti vajavad korrastamist käimlad.

H. algkoolis on külm riietehoiuruum ja puudub internaat, olgugi et lapsed käivad koolis 7 km kauguselt. Ka puudub koolimaja ümbruses mustuskaev ja roiskvesi valatakse lihtsalt põssasse.

R. koolimajas puuduvad internaadiruumid. N. koolimaja on küll uus ehitus, kuid ahjud on seevõrra korratud, et vajavad ümbertegemist. Ka haisevad koolis käimlad ja puudub prügikast. K. algkoolis on õpetajate käimlad äärmiselt korratud ja tervishoiuvastased, kuna käimla-kastid on asetatud maa peale ning mustus jookseb neist välja koolimaja ümbrusse. Puuduvad internaadiruumid. Ei saa mainimata jätta korraliku pumbakaevu puudumist ja ka prügikast oleks vajalik“.

Võiks küll kibedusega küsida: kas koolijuhatajad ei ole ise näinud mainitud puudusi ja mis on nad teinud selleks, et puudusi kõrvaldada? Vist väga vähe. Nüüdsest peale tuleb asuda koolijuhatajail tarmukalt tööle, et meie koolid saaksid head ja nende välised töötingimused korralikud.

Mis võib siin teha koolijuhataja? Ta võib palju, kui ta järelejätmatault kõikjal rõhutab kooli vajadusi, sest iseenesest ei sünni midagi. Kes nõuab, see ka lõpuks saab. Rõõmuga võib nentida, et meil on seesuguseid kooli-

juhatajaid, kes oma isikliku energiaga on viinud kooliütlalpidajad uute koolimajade püstitamiseni või korrastamiseni. Jätkugu kõikidel eeskujulikku püsivust ja kangelaslikku meelt: sellega püstitate ka teie endile nähtava mälestusmärgi kooliajaloos.

Erilist muret sünnitavad meile kooliinternaadid. Mõnel pool puuduvad voodid ja muu vajaline sisustus. Õpilased magavad kahekesi ühes voodis. Ruumides puuduvad varnad ja taburetid. Neist raskusist saame üle ainult kavakindla ja visa tööga. Mõõduvad aastad, enne kui võime rahuldusega vaadelda kooli.

Koolide ümbrus on meil lage. Viimasel ajal on asunud sunduslikult korrastama kooliümbrust ja kooliaedu. Sellel alal on veel palju teha. Isegi mõisasüdametes asetsevad koolimajad on lagedal: mitmel pool on parkides puud maha raiutud, kuid uusi ei ole juurde istutatud. Kooliümbruse kaunistamisel vajame kavakindlust ja energiat.

Olgu meie ühiseks püüdeks seada eeskujulikult korda koolihooned ja kooliümbrus. Seda ei saa teostada lähema aja vältel. Me saavutame aga kindlasti häid tulemusi kavakindla tööga.

ärnäht: 13. Kooli arendamiskava haarab järgmise punktina neid väärnähteid, mis esinevad ühes või teises koolis. Kas hakkab langema õpilaste edukus või esineb massiliselt vargusi, petmisi jm. pahesid. Koole külastavad mitte ainult nakkavad haigused, koolis esineb ka nakkavaid pahesid, mis tuleb välja juurida kavakindla kasvatustööga. Neid pahesid tuleb juurelda, otsida nende põhuse ja siis asuda ravimisele. Mõnes koolis ei pane õpilased suuremat rõhku oma välimusele: laste pead on sasis, riided määrdunud, õppevahendid ja raamatud rasvased ja mustad. Need eitavad nähted peavad kaduma meie koolist. Ega me ei hinda kasvatustööd üksi sisemiselt: hea kasvatus annab ennast tunda ka välimuses ja õpilaste esinemises.

Riietuse juures peatudes tuleb soovitada õpilastele töökitlite kandmist, mis on pestavast riidest ja annavad klassile ühtlase ning maitseka ilme. Samuti tuleks hoolitseda rohkem ka kooliruumide ilustamise eest. Seintel peaksid olema raamistatud pildid, klassis lilled ja esemed, mis teeksid ruumides viibimise hubasemaks.

Ma julgen loota, et leidub koole, kus õpilased võiksid isegi seintele maalida ornamente ja muid kaunistusi. Eeskujusid sel alal juba leidub.

14. Kooli arendamiskava peab käsitlema ka neid küsimusi, mis tulevad teostamisele hooajaliselt, teataval kooliaastal. Kui õppenõukogu on püstitanud kava, siis ta võib ja peabki näitama konkreetselt, mis mõeldakse teostada antud kooliaastal. Tähtsaks küsimuseks meie koolides, eriti aga maakoolides on sooja eine korraldamine. Ideaaliks tuleb lugeda asjaolu, kui iga õpilane saab koolis pärast tunde või suurel vaheajal sooja einet. Õpilastel tuleb koju minnes käia pikk tee tühja kõhuga. Koolis on ta veetnud mitu tundi pooltühja kõhuga. Kas ei ole siin hädasti vaja tuua uut hoogu selle ilusa ürituse teostamiseks. Krõlov ütleb omas valmis: kellele tuleb pähe laulda tühja kõhuga? Võiks seda mõtet ainult täiendada küsimusega: kellele tuleks pähe õppida tühja kõhuga? Ometi ei ole see meile mitte uudiseks: iga päev sammuvad tuhanded õpilased koju pooltühja kõhuga. Olgu meie ülimalt püüdeks võtta oma kooli arendamise kavasse õpilaste toitlustamise küsimus. Kui seda ei saa kohe teostada, siis vähemalt kavas peab see meil esinema, kuni jõuame kord selle teostamiseni. Võtke kindlasti see küsimus oma koolitöö

kavasse juba lähemal ajal. Võib olla, et suudate midagi sellel alal saavutada juba käesoleval kooliaastal.

15. Eriküsimusena esinevad kooli arendamiskavas mitut liiki pedagoogilised uurimused ja katsetamised.

Meil on puudutatud viimasel ajal avalikkuse ees õpilaste töökoormust. Sellel alal teostas Haridusministeerium piiratud uurimuse, et ergutada ka teisi koole sellele tööle. Seesugustes küsimustes võib iga kool alati korraldada uurimusi ja arvestada saadud tulemusi koolitöös. Töökoormuse alal ei ole üldisi töönorme, tuleksid aga normid avastada ulatuslikkude katsetega. „Eesti Koolis“ (nr. 9 — 1936) on avaldatud kirjutus, milles on näidatud, kuidas üks kool teostas õpilaste töökoormuse uurimist isegi mitme aasta vältel. Eeskujulik üritus, mis vajab järeletegemist ka teiste poolt.

Miks puuduvad õpilased koolist ja kuidas saaks puudumiste arvu vähendada, ka see küsimus vajab uurimist. Üldised eeskirjad ei too parandust: igal koolil tuleb asuda omamoodi võitlusesse puudumise jm. pahedega.

Kool võiks korraldada ka ümbruse ja kodu, lastevanemate majandusliku seisundi jm. küsimuste uurimisi. Kõik need üritused peaksid pakkuma küllaldast huvi õppe- ja kasvatustöös juhatajaile ja õpetajaile.

Ühes koolis olid välja pandud tabelid, mis näitasid ümbruskonnas asuvate talude erinevusi: põllud, saagid, piimaannid jm. andmed olid kõik näidatud tabelites, mida kasutati materjalina tundides. Need andmed olid kogutud õpilaste kaudu. Oli korraldatud uurimus, mis tekitas elevust õpilaste ja isegi põllupidajate seas. Ilmselt tõusis huvi kooli vastu, hakati koolitööd hindama; oli näha, et kool tahtis ennast siduda eluga.

Seoses kodu-uurimusega ja koolitööga võiks iga kool asutada koolimuuseumi. Selleks ei ole vaja eriruumi. Muuseumis võiksid esineda õpilaste tööd, tabelid, ülesvõtted, leiud, andmed talude kohta jm. Uued algatused toovad kooli elevust ja värskest. Harilikult tuntakse oma ümbruse vastu vähe huvi. Ühes koolis küsisin, mis on nende ümbruses huvitavat. Õpilased ei teadnud midagi vastata. Ometi oli koht kuulus vabadussõjast: seal peeti lahinguid, mis otsustavalt mõjutasid meie edu sõjas. Kas ei oleks olnud huvitav, õpetlik ja kasvatav, kui selles koolis oleks olnud kas või õpilaste poolt koostatud tabel, pilt või muud, millel oleks tähistatud see ajalooline sündmus Eesti minevikust.

Üheks tähtsaks probleemiks koolis on õpilaste võimete ja kalduvuste uurimine, mille alusel võiks toimuda nende ettevalmistus kas teatavale elukutsesele või teistesse koolidesse astumiseks.

Kool peab kindlasti oma töökavasse võtma õpilaste juhtimise kas ellu või õppeasutustesse. Õpetajate hea nõuanne ja küsimuse selgitamine aitaks suuresti kaasa meie haridusprobleemi otstarbekohasemaks lahendamiseks. Meie õpetajad ise sageli ei tunne muid koole kui ainult üldhariduslikke keskoole ja gümnaasiume. Sel juhul ei saa õpetajad anda head nõu õpilastele. Õpilaste võimete küsimust tuleb arutada nii õpilastega kui ka nende vanematega ja kooli töökavas olgu vastav selgitustöö korraldamine. Kuidas ja millal kool seda teeb, selle üle peab iga kool ise otsustama vastavalt kohalistele oludele.

16. Tähtsaimaks teguriks meie õppetöös on õpetaja isiksus. Koolijuhatajalt tuleb nõuda, et ta oma õpetajaid tunneks põhjalikult. Selleks tuleb tal külastada tunde ja anda vastavaid juhiseid. Õpetaja töö jälgimine nõuab suurt taktitunnet, kuid sellest ei saa meie mööda. Juhataja kui administraa-

tori üle on erireferaat. Ainult seda tahan mina siin ütelda, et kooli arendamiskavas peab esinema ka õpetajate küsimus. Kui töö ei anna tulemusi ja kui selle põhjuseks osutub õpetaja, siis paratamatu tuleb ette võtta muudatused. Hea-mehe-poliitikaga koolis kaugele ei saa. Te võite olla õpetajaga head sõbrad, kuid töös ei ole sõprust: üks peab nõudma ja teine täitma. Muidu lonkab koolitöö.

Koolitöö kavas peavad leiduma õpetajate esinemised õppenõukogus, lastevanemate, hoolekogu koosolekul jm. On mõeldav, et ka naabruses asuvad õpetajad esinevad vahetevahel teises koolis ettekannetega kasvatusküsimuste üle, mida nad on uurinud ja mille vastu tuntakse erilist huvi. Eriti on vaja siduda lastevanemaid kooliga. Kui seadus näeb ette, et lastevanemate koosolekud peetakse ainult paar korda aastas, siis on sellest kindlasti vähe. Tuleb korraldada vanemate koosolekuid vähemalt neli korda aastas. Vanemaid võib kutsuda kooli ka klasside järele: on küsimusi, mis puudutavad teatavat klassi. Ei ole siis ka mõtet arutada neid küsimusi üldkoosolekul. Mida rohkem meie seome vanemaid kooliga, seda rohkem hakkavad nad tundma huvi koolitöö vastu, seda rohkem hakkavad nad hindama ka õpetajate tööd ja tegevust.

Eriti tuleks jälgida õpilaste elu pärast kooli. Samuti tuleb võtta vaatlusele küsimus, millistel põhjustel mitmed õpilased ei lõpeta koolikursust ja kas ei saa seda väärnähet parandada. Meil on tärnanud huvi koolielu vastu laiemais rahvahulkades. Seda asjaolu peavad koolijuhatajad arvestama ja katsuma kõik teha, et huvi meie kooli vastu ei vaibuks. Kui juhatajad on andumusega oma kooli arendamise juures, siis suudavad nad rohkem teostada ühiskonna kaasabil.

Lisaks märgin veel, et hoogus koolitöö peab algama esimesest koolipäevast peale. Ei ole vaja võtta hoogu. Ühe kooli päevaraamatust leidsin esimese nädala vältel järgmise töökava: aktus, õpilastega tutvumine, õpilaste pinkidesse paigutamine, õpperaamatute teatamine. Nende küsimustega tegelemine on võtnud esimese nädala kogu töö. Ma arvan, et olete minuga ühel arvamisel, kui ütlete, et see ei olnud mitte töö, vaid hoogu võtmine.

Aktus on vajalik, kuid selleks ei ole sugugi vaja kasutada tervet õppepäeva. Mis puutub aga õpilastega tutvumiseks, siis see toimub ju kogu õppetöö vältel, nädalate ja aastate jooksul. Ei ole vaja selleks eritunde. Mis puutub aga õppevahenditesse, siis need peavad olema valmis juba enne õppetöö algust. Samuti ka õppekavad ja tunnitabel, et töö võiks alata hoogsalt ja innukalt.

Minule meenub siin üks juhtum, mis kõlab anekdoodina, kuid on siiski tõik.

Üks kadunud haridusnõunik läks N-maale revideerimiskäigule paar nädalat pärast koolitöö algust. Leidis koolimaja, kuid ukсед olid kinni ja kusagil ei leidnud juhatajat ega õpetajat. Isegi teenija oli kadunud. Haridusnõunik sammus küla poole. Teel tuli vastu koolijuhataja. „Kus on õpilased ja miks ei ole nad veel koolis?“ küsis haridusnõunik. „Jaa, minule endale paistis ka, et asi ei ole korras. Läksin täna siis vaatama külasse, et millal õpilased ka kooli tulevad. Vist ikka juba oleks aeg ka tööle hakata.“

Töö peab algama hooga ja kestma kuni viimase päevani. Ei ole mingit mõtet venitada ja niigi lühikest õppetöö aega lühendada mitmete ilusate kavatsuste pärast.

17. Väga tõsiseks ülesandeks meie koolis on õppekavade koostamine. Meil on õppekavad ainete jaoks olemas, kuid igal koolil ja igal õpetajal tuleb selle alusel koostada oma igaaastane töökava: kuidas ta mõtleb läbi võtta antud materjali. Töönädalate ja kalendri alusel on tööpäevade arv meil ette teada. Samuti ka õpilaste võimed. Kõiki neid tegureid arvestades tuleb koostada töökava, kus oleks ette nähtud kava jaotus semestrite, kuude ja (vähemaarvuliste ainete juures) isegi tundide kohta. Kui seda ei saa teostada kohe, siis mõne õppeaasta vältel oleme kindlasti nii kaugel, et võime teostada suure ettenägelikkusega ja heade töötulemustega. Kui arvatakse, et see nõue on teostatamatu, siis võin kinnitada, et on koole, kus seesugune töötamisviis on katsena läbi viidud kooli enda algatusel, ja tulemused on väga head.

Nii koostatud töökava alusel töötades on õpetajal kindlam tunne: tal ei ole vaja rutata ega närvitse. Kord koostatud töökava parandatakse järgneval õppeaastal ja sellega omandatakse uusi kogemusi töötempo. Hästi jaotatud töökava annab tööle kindla rütmi ka õpilaste töös. Töörütmi loomine on aga väga tähtis tegur edukas töös. On inimesi, kes töötavad hooti: ta nagu vahel kogub jõudu, arvab, et on küllalt aega. Kui siis jõuab lähemale aruandmise aeg, kooliaasta lõpp, siis hakatakse tõsiselt tööle. Muidugi, palju jääb tegemata ja õpilaste teadmised jäävad puudulikeks. Kõike seda võib vältida hästikoostatud töökava alusel.

Ma ei esine siin võimatute nõudmistega. Mõnes üksikus koolis on isegi teostatud minu poolt esitatud kava.

18. On toodud palju mõtteid. Nüüd võiksid mitmed küsida, kuidas neid teostada. Minu vastus oleks: selleks ongi vaja koostada kooli õppe- ja kasvatustöö arendamiskava. Korraga ei saavutata midagi. Ka olud ei ole süüdi: kui on inimesed, kes midagi tahavad korda saata, siis leiduvad ikka võimalused, kui mitte sel aastal, siis järgnevail. Vaja on teada, mille poole meie püüame.

Iga üksik küsimus minu ettekandes on omaette probleem, mille üle võib väga sügavalt mõtteid vahetada. Kui mõtetevahetus toimub ilma kavata, ilma terviku ülevaata, siis võib kuni äärmuseni arendada mõnda üksikut probleemi jättes teised hoopis lahendamata. Minu esituse peamõte seisab selles, et iga kool peab koostama enda jaoks pedagoogiliselt kaalutud töökava ja asuma üksikute probleemide lahendamisele vastuvõetud kava piires. Sel juhul ei jää unustusse mõned väga olulised osad, millede viljeldamine on hädavajalik ühes või teises koolis.

Kava koostamine toob kindlasti elevust õpetajaskonda. On vaja iuua töö meeleolu, ergutada inimesi ja neid organiseerida ülesehitavale tööle. See ülesanne lasub teil, koolijuhatajad. Otsige ülesandeid oma koolis, neid on seal kindlasti palju. On palju tehtud, kuid veel rohkem seisab ees. Natuke vaja ka loomisromantikast: see on olnud meie rahval tõukejõuks raskemal aegadel, miks ei pea siis meie ka nüüd seda kasutama?

Probleemid, mida siin käsitletud, on väga suured ja sügavad. Tuleb ikka ja alati otsida, ja kes otsib, see ka leiab. Pedagoogiline töö on huviküllasemaid, mida võime endale kujutella. Püstitage probleeme oma kooli piirides ja püüdke neid lahendada, sellega arendate koolis pedagoogilist mõtlemist ja muudate oma vastutusrikka töö talutavamaks.

Rahvas kannab hea meelega hariduse alal ohvreid, kui ta näeb, et koolis valitseb otsiv ja loov vaim. Kui ei ole otsimist, siis on töö uimastav

ja raske, nagu seda kujukalt väljendab üks meie kirjanikest oma memuaarides. Ta oli ise ka omal-ajal õpetaja.

„Kas pean ma igavesti, kogu elupäeviks, jääma siia vaiksesse maa-nurka, tegema seda väikest rahvalgustustööd ja siin lõppeks kärvamagi, nagu tuhat teist?”

Ei. Ja tuhat korda ei!

Sest: kas tõesti pidin ma siis romantiliste orgude keskele maha matma oma ülekeeva energia, mis otsis pakitsevalt endale uut huvitavat tegevust?”

Põhjalikult on muutunud rahvalgustus-töö ja selle ülesanded. Kuid vajame nüüd ka teist tüüpi õpetajaid, kes ei alaväärista koolitööd. Kes üle-keeva energia rakendab tõhusalt koolitööle.

19. Veel tahan kinnitada, et teie vastu on olemas suur usaldus. Katsuge omalt poolt kõik teha, mis teie võimuses, et meie ühine töö, meie rahvakool kannaks head vilja. Hoogus töö on alati hea ja edurikas. Kui tekib raskusi, siis otsige vahendeid nende vältimiseks. Võtke tuld. Olge ise tulekeelteks ja tungaldeks. Ärgu peatagu teid raskused, püüdke neid ületada.

Lõpuks kordan veel sõnu, mis olen varem lausunud:

„Kui tahate tegutseda, siis tehke kõik, mis teie arvates on õige. Viige täide, mis on seadustega kooskõlas, mis on pedagoogiliselt kaalutud ja mille eest suudate ja tahate vastutust kanda, — kui toimite niiviisi kooli piirides, siis võin ütelda, et olete hästi talitanud.“

Ja olgu teil ikka südames tähtsama edukuse põhimõtte:

„Toimige iga teile usaldatud ülesande lahendamisel natuke paremini, kui teilt seda loodetakse“.

IV

N. kooli õppetöö kalender 1936.—1937. a.

August	27 N	kell 9	Eksamid.
	28 R	9	do Kell 17.00. Õppenõukogu istung.
	29 L	9	do
	31 E	9	Korraldused õppetöö kohta.
September	1 T	8	Õppeülesannete kontrollimine.
			Õppetöö algus: a. aktus.
			b. klassijuhataja tund. c. aineõpetaja tund.
K	15 T		Kooli aastapäev. Aktus.
	17 N	18.30	Vanemate koosolek.
	25 R	17.00	Õppenõukogu istung.
			Elukorterid, elulood, ringid.
	28 E		Tervishoiunädala algus. Lõpp: 3. oktoobril.
Oktoober	4 P		Loomakaitsepäev.
	15 N		Õpemaksu tasumise tähtpäev.
	17 L		Hõimupäev. Korraldab 2. kl.
	23 R	17.00	Õppenõukogu istung.
	29 N		Õppetöö seisab.
	30 R		do
	31 L		do Usupuhastusepäev.
November	1 R		Teated saata nõrkade õpilaste kohta.
	6 R	18.30	Vanemate koosolek klasside järele.
	9 E		Rahvusliku kasvatus nädala algus.
			Lõpp: 14. nov. Korraldab 5. kl.
	18 K		Latvia Vabariigi aastapäev. Aktus.
27 R	17.00	Õppenõukogu istung.	
30 E		Karskuse hommik.	

Detsember	1 T		Aktus viimasel tunnil.
	6 P		Soome Vabariigi aastapäev.
	7 E		Ühistegelise nädala algus.
	16 K		Lõpp: 12. det. Korraldab Kooperatiiv.
	18 R	17.00	Öppursõdurite sõttaminek 1918. a.
	22 T		Öppenõukogu istung: I poolaasta hinded.
	23 K	12.00	Jõuluõhtu. Klasside jõulupuud.
Jaauuar	7 N	8.00	Öppetöö lõpp.
	8 R	18.30	Öppetöö algus.
	9 L		Vanemate koosolek klasside järele.
	29 R	17.00	Klassijuhatajad esitavad aruanded I p. kohta.
Veebruar	17 K		Öppenõukogu istung.
	24 K		Öppetöö seisab: Palvapäev.
	26 R	17.00	Iseseisvuse päev. Korraldab 5. kl.
Märts	1 E		Öppenõukogu istung: nõrgad õpilased.
	5 R	18.30	Teated saata vanematele nõrkade õpilaste kohta.
	15 E		Vanemate koosolek klasside järele.
	19 R	17.30	Öppemaksu tasumise tähtpäev.
	20 L	12.00	Öppenõukogu istung.
	31 K	8.00	Öppetöö lõpp.
Aprill	9 R	17.00	Öppetöö algus.
	10 L		Öppenõukogu istung: eksamite määramine.
	17 L		Eksamite teatamine õpilastele.
	30 R	17.00	Kirjandite võistluse tähtpäev koolis.
Mai	1 L		Öppenõukogu istung.
	6 N		Öppetöö seisab: kevadpüha.
	7 R	18.00	Öppetöö seisab: taevaminemise püha.
	8 L		Eriainete võistlus.
	11 E	8.00	Emadepäev, korraldab 3. kl.
	14 R	12.00	Eksamite algus.
	18 T	8.00	Öppetöö lõpp.
	18 T		Öppetöö algus.
	20 N		Heatahtepäev: korraldab 4. kl.
	28 R	17.00	Öppekavade esitamise tähtpäev.
Juuni	1 T	12.00	Öppenõukogu istung.
	2 K	8.00	Öppetöö lõpp. Aktus.
	2 K	9.00	Riigikaitselise õpetuse eripäevad.
	3 N	9.00	Lõpp: 12. juunil.
	4 R	17.00	Uute õpilaste vastuvõtmine.
	11 R	17.00	do
	12 L		Öppenõukogu istung.
	15 T		Öppenõukogu istung. Aruanded.
			Tunnistuste andmine õpilastele.
			Inventuuri tähtpäev.

- Märkmed: 1. Öppenõukogu istungiteks saadetakse erikutsed.
2. Muud tähtpäevad võtta teatavaks ilma erilise meeletuletuseta.
3. Hommikõned peetakse esmaspäeviti kell 7.45.
4. Palvused peetakse kesknädalati kell 7.45.
5. Klassijuhatajate nõupidamised peetakse vajaduse puhul.
6. Aktuste kavade koostamine sünnib vastava klassi poolt.
7. Nädalad peetakse erikavade järgi.

Tervishoiu nädal.

28. sept. — 4. okt.

Korraldaja: II klass.

K a v a.

Esmaspäev: Mida iga õpilane võib teha kodus ja koolis tervishoiu suhtes.

Teisipäev: Keha välimine puhtus.

Kesknädal: Kuidas hoolitseda oma hammaste eest.

Neljapäev: Kuidas jaotada oma töö ja puhkeaeg.

Reede: Rõivaste puhtus.

Laupäev: Ruumide ja õhu puhtus.

Kõned peetakse osalt hommikul, enne õppetöö algust, osalt suurel vaheajal.

Rahvusliku kasvatuse nädal.

9. — 14. nov.

Korraldaja: V kl.

K a v a.

- Esmaspäev: Eesti rahvuslikust vaimulaadist.
Teisipäev: Eesti rahvuslipp.
Kolmapäev: Eesti rahvuslikest ideaaldest.
Neljapäev: Noorte osa rahvuslikus töös.
Reede: Rahvuslikke aateluuletajaid.
Laupäev: Eestlasele eesti nimi.

Ühistegevusnädal.

7. — 12. detsembrini.

Korraldaja: V klass.

K a v a:

- Esmaspäev: Ühenduses on jõud.
Teisipäev: Ühistegevus sotsiaalsest lähtekohast.
Kesknädal: Ühistegevuse osast meie raamatu arengus.
Neljapäev: Ühistegevuse kasvatulik osa õpilasorganisatsioonides.
Reede: Koolikooperatiivid.
Laupäev: Noored ja ühistegevus.

V

Klassijuhataja.

1. Koolis peetakse pärimuslikult nn. „klassijuhatajate tunde“. Need tunnid ei kuulu küll ainelise tasu alla, kuid seda suurem on rõõm, mis nad valmistavad klassijuhatajale.
2. Nimetatud tundide sisuks võivad olla küsimused, mis käsitlevad:
 - a. Kohuseid kodu, kooli ja ühiskonna vastu.
 - b. Perekonda ja kooli.
 - c. Tööd, elukutset.
 - d. Maailmavaadet. Rahvustunnet. Riiki. Kultuuri.
 - e. Puhkust ja mõistlikku meelelahutust.
 - f. Ausust, õiglust jt. sotsiaalseid tundeid.
 - g. Tervist.
 - h. Praktilisi, juhiseid käitumises ja kommetes seltskonnas.
 - j. Üksikuid väär nähteid koolielust.
 - i. Organiseerimise tehnikat ja selle mõtet.
3. Klassijuhatajate tunnid peetakse pärast tunde kas korrapäraselt või vajaduse puhul. Võimalik on nende tundide pidamine ka vabal ajal.
4. Klassijuhatajad koostavad ise lähema töökava arvestades õpilaste vanust, tekkinud huvisid ning muid asjaolusid, millele puudutamine on hädavajaline.
5. Ei ole soovitav, et klassijuhatajad erakõneluste jaoks kasutavad oma harilikku klassitundi (ainetundi), sest õpilasi tuleb harjutada süstemaatilise tööga igas aine tunnis. Muud kõnelused viivad neid tõöst eemale ja ei anna sisemist rahuldust ka õpetajale. Kui õpilastes tekib soov laskuda õpetajaga erakõnelustesse, siis tuleb sellest keelduda ja kasutada seks otstarbeks eritundi.

Klassijuhatajatel tuleb nõupidamistel õpilaste vanematega puudutada järgmisi küsimusi:

1. Milline on kooli kodukord. Kuidas on korraldatud koolis õppetöö.
2. Millest sõltub õpilaste edukus. Kuidas mõjutavad kodused olud õppetööd.
3. Millised on õpilaste tervis, iseloom ja kalduvused vanemate tähelepanekute alusel.
4. Nõrga või puuduliku edukuse põhjused koolis.
5. Õpilaste käitumine.
6. Muud hooajalised küsimused.

VI

Õppekavade esitamise ja arvustamise kord õppenõukogus.

1. Õppekavad järgmiseks õppeaastaks tulevad esitada hiljemalt 20. mail. Kui ametlikke kavu ei ole, siis võib kavu esitada ka hiljem õppenõukogu teadmisel ja otsusel.
2. Kavade koostamisel tuleb arvestada ametlikke kavu ja nende kohta antud määrusi, eelmiste aastate kogemusi ja õppetöö praktikas omandatud kogemusi.
3. Kavad peavad olema üksikasjalised ja õppematerjal tuleb jaotada õppenädalate ja õppetundide peale kooliaasta kalendri kohaselt.

4. Kavad koostatakse näiteks järgmise jaotusega:
 - a. Aine õpetamise siht koolikursuse ulatuses.
 - b. Õppeülesanded üksikutes klassides vastavalt tundide arvule: lugemispalad, luuletused, kirjatööde liigid ja arv ühes tähtpäevadega, praktilised tööd, ekskursioonid jm.
 - c. Sundusliku lugemise kava: raamatute nimed, artiklid jm.
 - d. Õpilaste referaadid, korjandused, kogud.
 - e. Õppe- ja käsiraamatud. Muud õppevahendid.
 - f. Erisoovid teiste ainete kavade kohta. Soovid õpperaamatute ja õppevahendite kohta.
 - g. Lahkuminekul eelmiste aastate ja ametlikkudest kavadest. Metoodilised märkused, testid, pedagoogilised katsed, õpilaste teadmiste kontrollimise viise jm.
5. Kavad olgu miinimumkavad, mis arvestavad keskmiste võimetega õpilasi normaalsetes töötingimustes.
6. Kava refereerimisel õppenõukogus tuleb mainida järgmisi asjaolusid.
 1. Kuidas on kasutatud ametlikke kavu. Lahkuminekul neist.
 2. Milliga on põhjendatud ainevalik ja järjestus.
 3. Millised on kokkupuuted teiste ainete kavadega. Kuidas on see asjaolu võetud arvesse kavades.
 4. Kas on mõeldud kasutada erilisi õppemeetodeid.
 5. Kuidas mõeldakse kontrollida õpilaste teadmisi kava ulatuses.
 6. Milline on õpilaste teadmiste, võimete ja arenemise tase ühes või teises klassis. Kas seda on kavades arvestatud.
7. Õppenõukogus või erikomisjonis tuleb üksikuid kavu arvustada lähtudes järgmistest seisukohtadest.
 - a. Küsimused refereerijale kavade selgitusteks ja täiendavate andmete saamiseks.
 - b. Kavade sisuline arvustamine: puudused, osade paigutus, õpilaste töökoormus, kodused tööd jne.
 - c. Õppemeetodite hindamine. Kontrollimise vahendite arvustamine.
 - d. Konkreetseid soovid kava muutmise kohta.

Eespool toodud Haridusministeeriumi Koolivalitsuse direktori Otto Joh. Küsseli ja järgnevad haridusnõunike Märt Raua, Joh. Kiiveti, Enn Terasmäe, koolinõunike Jul. Grüntali ning Hugo Summeri kirjutused on üldjoontes ette kantud alg- ja täienduskoolide juhatajate nõupidamistel Tallinnas 28. detsembril 1936. ja Tartus 3. jaanuaril 1937. aastal.

Koolijuhataja administraatorina.

M. Raud.

I. Üldpõhimõtteid.

Algkool on väike asutus, aga oma juhatajalt nõuab ta palju. Juhataja peab olema hea pedagoog, aga omama ühtlasi tugevat administraatori kätt. Juhataja juhib kooli heaperemeheliku hoolega ja vastutab tema eest valitsuse, kooli ülalpidaja ja lastevanemate ees.

Temal on koolis peremehe õigus ja peremehe kohused. Osa neist õigusist on fikseeritud seaduste ja määrustega, osa neist on aksioomilised, s. t. nad on enesestmõistetavad.

Koolijuhataja on valvel, et õppe- ja kasvatustöö tema koolis toimuks riiklikes huvides. Samuti hoolitseb ta, et koolitöö areneks pedagoogiliste põhimõtete järele ja et ta oleks viljakas.

Selleks peavad koolis valitsema soodsad töötingimused. Osa neist on välised, aga osa sõltub õpetajaskonnast: vastastikune usaldus, ühine kasvatav õhkkond, ühised arusaamised ja püüded, järjekindlus nõudmistes ja vaadetes, avameelsus mõttevahetustes, isikliku momendi kõrvaldamine ametasjadest, seaduslike määruste ja korralduste täpne täitmine, kohuse ning vastutusetunne ja algatusvõime. Kooli taseme tõstmiseks ja puuduste kõrvaldamiseks otsitakse ja leitakse pedagoogiliselt vajalikud abinõud, ootamata korraldusi väljaspoolt.

Küsimustes, kus koolijuhataja peab kooli huvides aktiivselt tegutsema, ei saa ta vabandada oma passiivsust sellega, et ta ei ole saanud ülemuselt vastavaid korraldusi või et seadustes ning määrustes on tühik. Tema ise peab küsimusi algatama ja kahtluste korral küsima valitsuselt juhtnööre. Kui peaks olema vaja erakorralisi abinõusid mõnesuguse pahe kõrvaldamiseks või kooli taseme tõstmiseks, esineb ta vastavate ettekannetega valitsusele. Samuti ergutab ta oma kolleegide algatusvõimet ning tööindu.

Samuti peab koolis valitsema kord, teadlik distsipliin, järjekindel kodukorra ja õppeülesannete täitmine ning viisakus.

Eriti lähedal koolijuhataja südamele peab olema puhtus. Kooli ümbrus ja kooliõu on see nimekaart, millega kõigepealt esinetakse külastajaile. Igal maal ja igas riigis, samuti ka igas koolis on käimlad ehk klosetid vaikivaiks tunnistajaiks kultuurilisest tasemest.

Kool on kultuuriline asutus, sellepärast vajab ta puhtuse pidamiseks samu esemeid kui teisedki kultuurilised asutused. Matid uste ees, harjad, peggid, juukselõikamise masin, pesunõud seebi ja käterätikuga on hädavajalikud esemed igale koolile.

Koolijuhataja silm ja kõrv peavad olema alati valvel. Koolijuhataja peab teadma kõigest, mis sünnib tema koolis.

II. Vastutaja seaduslikkuse eest.

Koolijuhataja on vastutav selle eest, et koolis täidetakse seadused ja seaduslikud määrused. Sellepärast peab ta kõiki koolielu korraldavaid seadusi tundma. Tähtsamad seadused, mida koolijuhataja peab teadma, on järgmised:

1) Algkoolide seadus ja elluviimise määrus, 2) Õppejõudude teenistuse seadus, 3) Riigiteenistuse seadus, 4) Administratiivmenetluse seadus, 5) Distsiplinaarseadustik, 6) Avalikkude hoonete püstitamise määrus, 7) Koolimajade ehitusfondi seadus ja määrused, 8) Tervishoiu seadused ja määrused, 9) Tempelmaksu määrustikud, sedavõrd kui nad puutuvad kooli.

Koolijuhataja peab tundma Haridusministeeriumi määrusi ja koolivalituse ning koolinõuniku korraldusi ka endistest aastatest, mis ei ole kaotanud maksvust. Selle võimaldamiseks tarvis pidada silmas kaht nõudmist: 1) kirjakogu peab olema nii korraldatud, et vastav määrus või korraldus on kergesti leitav; 2) iga seaduste või määruste muudatus märgitakse kohe ka endise teksti juurde. Et vältida unustamist, ei lükata märkimist teiseks korraks.

Seadustest ja määrustest täidetakse kõik paragrahvid, mitte ainult need, mis meeldivad või mis on kerged täita.

Koolide revideerimisel on selgunud, et näiteks õppenõukogu protokollides on tihti järgmised puudused:

1) uued sisseastujad märkimata, 2) õppejõudude töökava ei ole arutatud, 3) koolitöö aruannet ei ole vastu võetud, 4) kasvatustöö plaani ei ole arutatud, 5) ei ole arutatud nooremate kui 8-aastaste laste vastuvõtmist. Hoolekogu protokollidest nähtub, et õpilaste puudumispäevade tunnistamist vabandatavaiks ja mittevabandatavaiks on arutatud pealiskaudselt. Näiteks öeldakse: „arutati puudumispäevi ja tunnustati kõik vabandatavaiks“. Aga see on avalikõiguslik toiming ja nõuab ka sellist käsitlemist. Protokollist või tema lisadest (rakendusraamatuid, vastavaist nimekirjadest) peab olema näha, kes puudus, mispäras ja kui palju päevi.

Koolijuhataja hoolitseb selle eest, et kooli organite kompetentsid ei läheks segi.

Klassijuhatajal on oma võimupiir, koolijuhatajal oma; õppenõukogu võimupiiri kuuluvaid küsimusi ei aruta hoolekogu ja, vastupidi, lastevanemate koosolek ei lahenda näiteks õpetajate tülisju või õpetajate lahtilaskmise küsimust.

Lahkhelised koolis ametis-olevate isikute vahel tekitab tihti kompetentsi küsimus. Neid lahkhelised on kerge lahendada, kui pöörduakse selgituse saamiseks maa- või linnakoolivalitsuse poole.

Koolijuhataja on kohustatud selle järele valvama, et õppenõukogu, hoolekogu ja lastevanemate koosolekud püsiksid seaduslikkuse piirides. Koolijuhataja on kohustatud hoiatama seadusevastaste otsuste tegemise eest, sääraste otsuste puhul jääma eriarvamisele ja sellest teatama koolivalitsusele.

Näide: hoolekogu tegi otsuseks lõpetada koolitöö kaks nädalat enne tähtaega. Kui koolijuhataja ise ka selle poolt hääletas ja seadusevastasest otsusest ei teatanud, võetakse ta vastutusele. Samuti võetakse koolijuhataja vastutusele, kui ta viib täide seadusevastase otsuse.

Koolijuhataja on kohustatud ka selle järele valvama, et õppenõukogu, hoolekogu ja lastevanemate protokollid peetaks korralikult.

Kahjuks tuleb meil veel küllaldaselt ette sääraseid protokolle, nagu neid leidsin ühes koolis:

„Lastevanemate poolt tõsteti üles, et peaks üks poiste magamisruumist pesemisruumi tegema. Selle puuduse kõrvaldamiseks avaldati soovi üks valmistada akna kohale“.

„Puudulikkude andmete tõttu jäetakse õpilaste puudumised järgmisele korrale.“

Olen näinud hoolekogu protokollid, kus puudusid koosoleku aeg, koht ja osavõtjate nimed. Protokoll oli lakooniline: „Hoolekogu protokoll. Arutati õpilaste puudumise küsimust“. Protokollid peavad olema kirjutatud korralikult — õiges keeles, peavad sisaldama kõiki vajalikke andmeid ja peegeldama koosoleku käiku.

Kooli rakendusraamatud peavad olema korras. Päevaraamat peab sisaldama vajalikke andmeid. Tunnid tõestatakse tunniandja täie allkirjaga, mitte algtähtedega. Neisse võib kanda ainult neid andmeid, mis vastavad tõsioludele. Päevaraamat peab andma pildi koolitööst. Õpilaste teadmiste hindamise raamat, tunnistuste raamat, inventariraamat ja kassaraamat on dokumendid ja neid peetakse dokumentide pidamise põhimõttel. Nad ei tohi sisaldada väljakratsimisi ja ühe tähe teise peale kirjutamisi. Parandused tehakse punase tindiga ja tõestatakse.

Kooli kroonikasse märgitakse andmed, millel on kooli-ajaloo kohta tähendus. Kroonikas tuleb silmas pidada:

- a) Kroonika peetakse kronoloogilises korras. Temasse märgitakse päevade järele, mis on sündinud tähelepanuväärilist. Kooliaasta lõpul antakse ülevaade. Kroonika on päevaraamat nende sündmuste jaoks, millel on kas kooli või ümbruskonna kultuurilise elu kohta ajalooline tähendus.
- b) Kroonika kirjutaja peab olema objektiivne: kooli kroonika ei ole isiklik päevaraamat.
- c) Kooli kroonika ei ole koolitülide ja intriigide jäädvustamise koht. Valitsuse käsud ja korraldused täidetakse täpselt, korralikult ja õigel ajal. Kui korraldused on seadusevastased, siis talitatakse administratiivmenetluse seaduses antud juhtnõuete järele.

Kui ei ole võimalik täita korraldust õigeaks ajaks, siis palutakse tähtsaja pikendamist.

Kui alluv ametnik saadab korda süüteo, tuleb sellest teatada valitsusele. Muidu langeb koolijuhataja ise distsiplinaarkorras vastutusele.

Kool ei tohi olla õppetöö ajal ja sel ajal, kui lapsed on internaadis hetkekski juhatajata. Kui juhataja lahkumine koolitöö vaheajal takistab teda vastutamast kooli hoonete ja inventari eest, leiab ta endale asetäitja. Lahkumine pikemaks ajaks sünnib koolivalitsuse loal. Kui ei ole võimalik määrata asetäitjaks teist õppejõudu, näit. ühe komplektilises koolis, asendab juhatajat kas hoolekogu liige või usaldusväärne eraisik.

III. Majandusliku elu juht.

Koolijuhataja vastutab selle eest, et kooli varandus oleks alles ja korras ning et seda tarvitataks õigeks otstarbeks.

Koolil peab olema koostatud majandusliku ülesehituse kava pikemaks ajaks. Tuleb sammuda sihikindlalt, mitte aga hingitseda päevast päeva ja elada nii-ütelda „peost suhu“.

Majandusliku kava koostamisel ja teostamisel võib tulla kokkupõrkeid kooli ülalpidajaga kokkuhoidu-poliitika pärast. See kokkuhoidu-poliitika on viinud meid nii kaugele, et hulk koolimaju ühes kooli inventariga on muutunud või muutumas muuseumi esemeteks. Kooli ülalpidaja ei ole hoolitsenud, koolivalitsus ei ole näinud ja kooli juhataja on vaikinud.

Näide: Ühes koolis on kümne aasta jooksul muretsetud õpilaste ja õpetajate raamatukogusse raamatuid ainult 8 krooni eest. Selle ajavahemiku hulka käib ka raamatuaasta.

Nii ei tohi see asi edasi kesta. Haridusministeerium nõuab kõigilt, kellest on olnud kooli arendamine ja korrashoid, aktiivset kultuuripoliitikat. Kooli ülalpidajad ja koolivalitsus peavad võtma kokku oma jõud, et tõsta algkool väärilisele kõrgusele.

Koolijuhatajal on tähta selles aktiivses hariduspoliitikas tähtis osa. Tema peab valvel olema kooli huvide eest. Selle juures ei tohi karta vastolusid ümbruskonnaga. Kooli arendamine ja korrashoid ning kooli huvide kaitsemine nõuab koolijuhatajailt järelejätmatut visadust ja püsivust aga ka takti. Talitades seaduse piirides ja Haridusministeeriumi ja koolivalitsuse juhtnõuete kohaselt ning korrektselt, võib ta ikka arvestada valitsuse toetust.

Kooli majandusliku elu korraldamisel on esimese järgu tähtsus eelarvel. See nõuab asjatundlikku koostamist. Kui kooli ülalpidaja eelarvet

on kärpinud selle võrra, et selle all kannatavad kooli elulised huvid, siis tuleb protestida koolivalitsuse ees ning teha seda aegsasti.

Samuti tuleb järelejätmatult nõuda, et kooli eelarvesse võetud summad tõesti selleks otstarbeks välja antaks.

Suure osa korratuste juures ei ole süüdi mitte ainult kokkuhoid, vaid peremeheliku hoole puudus. Mõneski koolis on näha, et on puudunud peremehe silm ja peremehe käsi. Siit logiseb ja sealt logiseb. On unustatud, et üht ja teist võib ära teha ka väikeste kuludega — õpetajate, õpilaste ja kooliteenija kaasabil. Mõne riidenagi võiks ära parandada ka koolijuhataja ise.

Lähemaks abiliseks kooli hoonete, õue ja aia korraldamisel on kooliteenija. Tema tegevuse eest vastutab koolijuhataja isiklikult. Siin kohal olgu juhitud tähelepanu eksiarvamisele, nagu ei tarvitseks kooliteenijale maksta palka suvekuude eest. Seaduse järgi on koolil teenija kogu aastaks. Kooliteenija kohused määratakse kindlaks juhatuskirjaga.

IV. Õpetajatekolleegiumi juht.

Mõni aasta tagasi on sündinud koolijuhataja õiguslikus olukorras tähtis muudatus. Ta oli enne ainult „esimene omasuguste keskel“. Aga nüüd on ta kõigi koolis töötavate õppejõudude ülemus.

„Esimeseks omasuguste keskel“ on ta jäänud nõudmiste suhtes, mis esitatakse koolijuhatajale kui eeskujule. Koolijuhataja peab isiklikus elus hoiduma kõigest, mis takistab teda olema eeskujuks teistele õppejõududele ja õpilastele. Oma käitumiselt on ta kultuurinimene, harrastab puhtust ja korda oma välimuses ja ümbruses. Teiselt poolt ei sobi õpetajale, eriti aga koolijuhatajale, liigne ehtimine ja edvistamine juveelidega, ega oma jume tõstmine värvidega. Meie põhjamaa töökas naine ei vajagi seda välisefekti. Ta kaua püsiv terve jume pääseb ilma selletagi mõjule. Koolijuhataja eraelu ei tohi olla komistamisevõiks ei õpetajatele ega õpilastele.

Ülemusena koolijuhataja peab julgema teha korraldusi, aga peab julgema kanda nende eest ka vastutust. Ta peab püsima oma võimupiirides ega tohi neist üle astuda. Tal peab olema takti. Ta ei tohi alatiselt etendada ranget ülemust ega visata kaalule oma ameti autoriteeti.

Ta peab mõistma lahutada olulist mitteolulisest ja tal ei ole sünnis paugutada varblasi suurtükkidest.

On ta abielus, siis suudab ta hoida abikaasa kooli asjadest eemal ega lase tekitada intriige. Tema ei saa ütelda: „Mina oma naise (või mehe) võlgade eest ei vastuta“.

Koolijuhataja peab teadma, et kõik hea, mida teised õppejõud teevad, tuleb plussiks ka temale, samuti ka kõik halb, mida need saadavad korda, tuleb ka temale miinuseks. Seepärast tuleb tal kõige jõuga kaitseda ka kolleegide autoriteeti nagu omaenda. Ta peab olema teistele abiks ja toeks.

Koolijuhataja peab kokku võtma kogu jõu, et vältida õppejõudude vahel tülisid ja intriige, sest need mõjuvad koolitööle hävitavalt. Hoidku ta ise intriige tekitamast. Kõige sagedamini on intriigid kahekeelsuse tagajärjeks. Ei juleta tõtt näkku ütelda, poetakse teiste selja taha ja katsutakse kõnelda kõigile meelepäraselt, arvustatakse ja laidetakse seljataga. Kui tekivad konfliktid, pöördu tagu aegsasti koolinõuniku poole, et ta aitaks neid lahendada.

Koolijuhataja valvab selle järele, et kõik õppejõud täidaksid nende peale pandud ülesandeid korralikult ja kohusetruult.

V. Õpilaste isa ja ema.

Kooli õppejõud peavad olema kõigile õpilastele, kes on usaldatud nende hoolde, isaks ja emaks. Nad peavad olema valvel lapse tervise, kõlbluse ja hingelise tasakaalu eest. Eriti lasub see kohus koolijuhataja õlgadel.

Ta peab valvama, et koolis tarvitatavad karistused oleksid pedagoogilised. Ta ei tohi, näiteks sallida, et õpilasi mõnitatakse.

Esineb juhtumeid, kus ta peab olema vahekohtunikuks õpetaja ja õpilase vahel. Oma otsuse teeb ta siis, nagu õige kohtunik, tõe ja õiguse põhimõttele, selle väljendamisel ja täitmisel talitab ta suure takti ja ettevaatusega.

Hoolitsemine kooli internaadi eest on koolijuhataja olulisimaid ülesandeid. Laialdased kooliringkonnad takistavad koolitööd. Kui käiakse koolis 5—6 km tagant, siis nõuab juba edasi-tagasi käimine õpilaselt palju jõudu.

Ühissöögi korraldus tuleb võtta kõigi koolide kavasse. See on tähtis ja väga tõsine küsimus. See nõuab plaanikindlat tööd ja järelejätmatus propagandat vanemate keskel ja seltskonnas. Tuleb seada ideaaliks, et kõik õpilased saaksid koolis sooja einet, vaatamata sellele, kas nad elavad internaadis või käivad kodus.

Koolijuhataja peab valvel olema eriti selle eest, et tema enda autoriteet laste silmas ei kannataks. Ta peab olema koolis kõige tähtsam isik. Seepärast ei tohi ta ka revidentide ees väriseda.

VI. Kool, kodu ja ümbruskond.

Koolijuhataja hoolitseb kontakti eest kodu ja kooli vahel.

Ta on valvel, et kool oleks erakonna-poliitiliselt erapooletu ning et koolis ei riivataks lastevanemate usulisi tundeid.

Õppejõududel nõutakse palju tööd väljaspool kooli ja seltskonnas. Siin on koolijuhatajal täita suuri ülesandeid. Ta ei tohi aga unustada, et koolitöö on tema peatöö. Ta ei saa olla kõikjal ja ta ei tohi oma tööjõudu nii killustada, et selle all koolitöö kannatab ja et ka tema seltskondlik töö jääb pinnapealseks ja pealiskaudseks.

Väljaspool kooli on koolijuhataja esijoonel kultuurpropaganda juht. Ärgu ta millalgi unustagu propagandat algkooli heaks. Algkool tuleb tõsta nii kõrgele, et ta suudaks täita oma suuri ülesandeid. Koolijuhataja ei tohi karta uusi mõtteid, aga kõik, mida ta hakkab praktiliselt teostama, olgu põhjani mõeldud. Ärgu unustatagu: kool käib ees, seltskond taga, mitte ümberpöörduvalt. Kool ei tohi oma elu korraldada avalikkuse kõikuva baromeetri järele, vaid riigi ja rahva eluliste huvide, kõrgete ideaalide ja pedagoogiliste põhimõtete kohaselt.

Hoolitsegu ta selle eest, et õpilased ajaksid juured sügavasse kodumaa mustasse mullasse, nii et neid ei suuda kõigutada tuuled ega tormid, ja et nad sirutaksid oma ladvad kõrgele päikese poole, valguse tõe ja õiguse maailma, et neis tekiks terasene tahe võidelda kõrgete ideaalide ning oma rahva vabaduse ning riikliku iseseisvuse eest.

Algkooli lõpetajate juhtimine teistesse koolidesse ja ellu.

Jul. Grüntal.

Inimese tung hariduse poole ja perekonna püüe koolitada oma lapsi võimalikult palju, kui positiivsed nähted, ei kuulu isenesest arvustamisele. Et aga inimese võimed on mitmesugused, perekonna ja riigi kandejõud aga väga piiratud, ning et üksik inimene saavutab maksimaalset õnne ja ühiskond suurimat kasu, kui igamees elus seisab oma võimele vastaval kohal, siis haridusvoolule ei saa jätta vabadust juhuslikult lookleva sāngi valikuks, vaid teda tuleb juhtida nõuetele vastavate kanalite kaudu. Maastik kaotab küll iluduselt, kuid võidab jõult ja viljakuselt, võimaldades seega ka voolu enese säilitamist. Selliseile abstraktseile arutusele seltsib paljuütlevalt rida tähelepanekuid meie noore Vabariigi haridusoludest ning meie rahva hariduslikust ja tegevuslikust kihistumisest.

Olevail andmeil meie rahva nooremate põlvete hariduskäik kujuneb järgmisena: ühest põlvest, s. o. ühel ja samal aastal sündinuist, astuvad algkooli I klassi kõik, keda surm pole röövinud enne 7—8 eluaastat.

Algkooli lõpetab neist 58% (maal 51—42% ja linnas 80—75%);			
jätkab õppimist 7. õppeaastal	27% ₀₀	s. o.	46% algkooli lõpetanuist;
„ „ 9. „	20% ₀₀	„	35% „ „
lõpetab gümnaasiumi	17% ₀₀	„	30% „ „
jätkab õppimist ülikoolis	8% ₀₀	„	15% „ „
lõpetab ülikooli	2—3% ₀₀	„	4—5% „ „

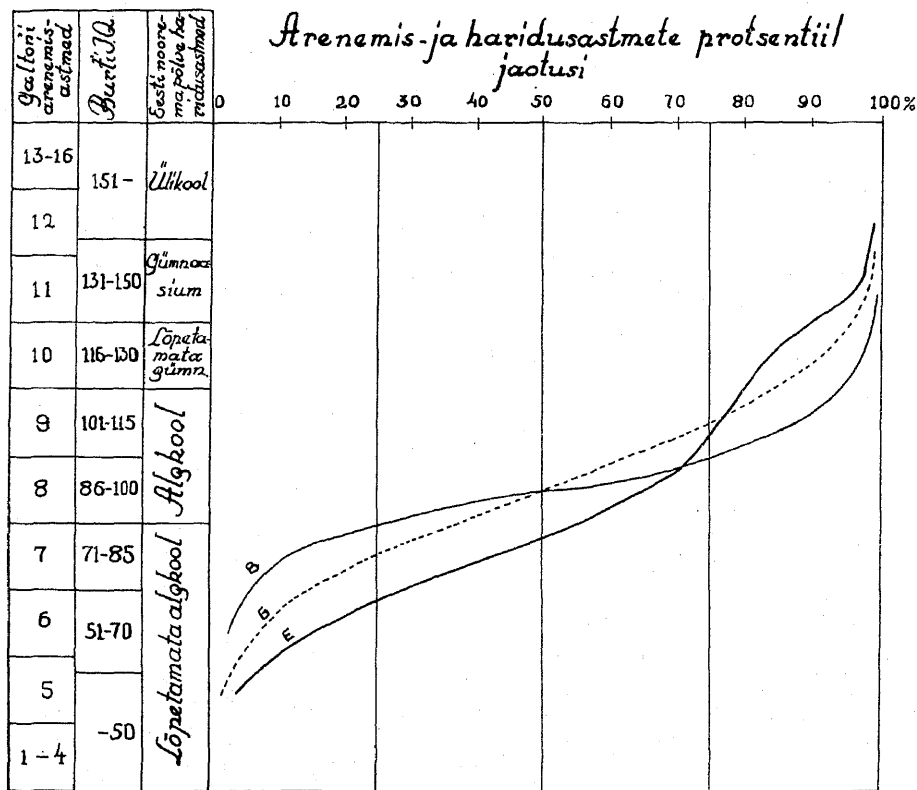
Seega meie nooremad põlvete kihistuvad hariduslikult nõnda:

algkoolist madalama haridusega	42%
algkooliharidusega	31%
algkoolist kõrgema ja gümnaasiumist madalama haridusega	10%
gümnaasiumiharidusega	9%
pooliku ülikooliharidusega	6—5%
ülikooliharidusega	2—3%

Niisuguse kihistuse absoluutne hinnang sõltub rakendatavast kriteeriumist ja hindamise tundmuslikust mõjustamisest. Otseseks võrdluseks kõlvulised andmed teiste rahvaste elust puuduvad. Võimalik on aga kõrvutada meie andmeid inglise ja P. A. Ühendriikide teadlaste uurimustega intelligentsuse inimvahelisest jaotusest. Galton (1869) andis puht-teoreetilisel kaalutlusil rahva vaimsete võimete jaotusastmiku. Tänapäeva anglosaksi uurijad töötavad nn. „intelligentsuse koefitsiendiga“ I. Q., mis on teataval viisil mõõdetud intelligentsuse vanuse sajakordne suhe isiku kalendri vanusega: kui see suhe I. Q. on sajale lähedane, siis isiku intelligentsus loetakse normaalseks ehk „keskmiseks“, sajast suurem I. Q. ilmutab „kõrget“ ja sajast väiksem I. Q. — „madalat“ intelligentsust. Terman (USA), Burt (Inglise) ja üks uurimus šoti lastest (nn. Scottish Survey) hulgaliste mõõtmiste põhjal annavad I. Q. sagedusjaotused, mis erinevad üksikdetailides, kuid seda veenvamalt mõjuvad peamõtte ühtlängemisega, nimelt: keskmistel arenemisastmetel ehk keskmiste I. Q.-dega on palju inimesi,

kuna äärmistel arenemisastmel ehk väga väikeste ja väga suurte I. Q.-dega inimesi on vähe. Mainitud võrdlust kergendab järgmine diagramm, kus kunstlikult on ühte viidud Galton'i arenemisastmete protsentiiljaotus (kõver G), Burt'i I. Q. protsentiiljaotus inglise laste hulgas (kõver B) ja Eesti noorema põlve (25—30 a.) koolihariduse protsentiiljaotus (kõver E). Võrdlust võimaldavad ka 3 diagrammi (lk. 25). Neist I näitab Eesti noorema põlve kihistumist koolihariduse suhtes, II näitab inglise laste kihistumist I. Q. ja suutelisuse järgi üksikute koolide vallutamiseks; III näitab inglise täiskasvanute kihistumist I. Q. ja tegevusalade järgi.

Ei ole mingit alust oletustele, et vaimsete võimete jaotus meie rahvas erineks tugevasti samast jaotusest anglosaksidele ja et meil just intelligent-

suse äärmised astmed on keskmiste astmete arvel sagedasemad kui inglastel. Seepärast tuleb oletada, et meil on puudusi hariduse saamise korraldamises: liiga palju lapsi jääb meil täielikust algharidusest ilma ja liiga palju noori eksib kõrgema kooli hariduse jahil. Viimast oletust kinnitab veel kaks tõsiasja meie elust:

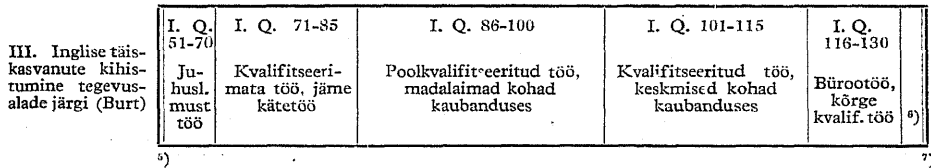
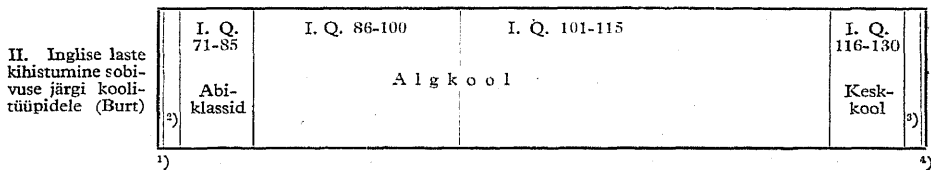
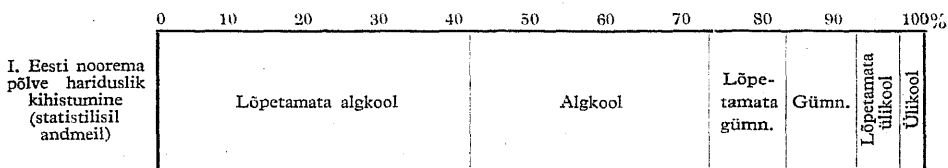
1) kooli astunuist lõpetab selle

täienduskoolis	33%
gümnaasiumis	54%
ülikoolis	25—35%

2) praeguse gümnaasiumi I klassi astunuist		
lahkub	I klassist	17%
	II	10%
	III	9%
	IV	6%
	V	4%

üldse enne lõppu lahkub	46%
lõpetab	54%
astub ülikooli	27%
lõpetab „	7—9%

Gümnaasiumi kava on ja paratamatult jääb niisuguseks, et üldiselt ainult neil on märgatav kasu õpinguist gümnaasiumis, kes selle kooli lõpetavad, õpivad ülikoolis ja ka selle lõpetavad. Kõik muud on õppinud hulga tarbetuid asju n. ü. lattu. Ükski mõistlik tootja aga ei valmista kaupa

¹⁾ I. Q. alla 50. Varjupaik õpetatamatuile. ²⁾ I. Q. 51-70. Defektiivsete kool. ³⁾ I. Q. 131-150. Kõrgem keskkool. ⁴⁾ I. Q. üle 150. Ülikool. ⁵⁾ I. Q. alla 50. Lihtsaim töö varjupaigas. ⁶⁾ I. Q. 131-150. Erialaline töö. ⁷⁾ I. Q. üle 150. Kõrgeim erialaline ja administratiiv töö.

lattu, vaid tarvitajale. Oma 70—90% gümnaasiumi I klassi astunuist on eba-otstarbekohaselt raisanud oma elu häid aastaid ja jõudu, on hilinevad ameti või kutse õppimisega, on sattunud valele teele ja suurendab nende arvu, kes hädaldavad, et haridusel pole väärtust, et õppimisest pole kasu.

Kõik ülaltoodu tohiks kinnitada väidet, et hariduse korraldamine meil vajab korrektiive: tarvilised on teatavad hariduspoliitilised sammud, millede arutamine ei kuulu käesoleva artikli raamidesse, tarviline on aga ka senisest palju intensiivsem noorte individuaalne juhtimine edaspidise elutee valikul. Algkooliharidust peab meil saama igaüks, kes selles pole takistatud tervislikult, ja üldiseks mureks peab olema tolle 42% (algkooli mitte lõpetajate) allasurumine. Noorte juhtimine algab seega algkooli lõpetajatega ja selle juhtimise tähtsaimaiks otseseiks teostajaiaks on algkooli juha-

tajad ja õpetajad. Kaudselt võib kaasa aidata iga haridustegelane ja ajakirjandus.

Kõnealusel juhtimisel on välditamatud mitmed hõõrumised. Laste koolitamist mõjutab veel vene ajast päritolev nn. „puhta töö“ eelistamine füüsilise tööga seotud tegevusele ja usk, et kõrgemas koolis õppimine isenesest võimaldab sellist tööd; iseseisvuse ajal on tekkinud inerts ja närvitsev traditsioon tüürida massiliselt gümnaasiumi, kuigi sellel püüdel on halastamatuks vastuoksuseks nähe, et üldiselt nii vähe suudab lõpetada gümnaasiumi ja ülikooli; laialdaselt valitseb rida eelarvamusi: usk võõrkeelte tundmise kõivõimsusesse, mingisuguse senini defineerimata ja, näib, olematu „üld-“ ehk „formaalse“ hariduse tagaajamine; haritlaskonna — sama haritlaskonna, kes mõni aasta tagasi nõudis kõige valjemat selektsiooni koolide komplekteerimisel, seisukoht, et tema lapsed ei tohi „kannatada“ selle selektsiooni all ja peavad pääsema koolidesse ex officio. Kõik need eelarvamusud nõuavad selgitamist ja tingivad võitlust, mille esireas ei tarvitse sammuda algkoolijuhatajad ja -õpetajad. Viimaste raskeks ja vastutusrikkaks ülesandeks jääb lastevanemate otsene mõjutamine ja abistamine nõuandega. Olgu kohe öeldud, et „mõjutamine“ ei ole siin mõeldud tingimata koolist eemalepeletamist, vaid lapse võimete ja olude arvestamise suunas.

Algkooli lõpetajate vanemaile nõuandmisel nende laste elutee valikul olgu eesmärgiks aidata igamehele jõuda tema võimetele vastavale kohale elus ja juhtmõtteks — igasugune hästi tehtav töö on tegijale auks ning rõõmuks ja ühiskonnale kasuks.

Algkooli lõpetanu on täitnud oma koolikohustuse, seaduse ees tema vanemad ja ta ise on vabad edaspidise elutee valikul. Kaks mitmeti hargnevat peateed seisavad tema ees lahti: üks viib otsekohe ellu — nagu on saanud harjumuseks ütelda, s. t. ametiõppimisele neis paikades, kus juba töötavad vastava töö õppinud tegijad, teine tee viib kõrgemaie koolidesse ja alles nende kaudu mitmesugustesse elukutseisse. Otsuse tegemisel, kumb kahest peateest valida, peabki algkool abiks olema oma lõpetajaile. Ka siis, kui üks tee on juba valitud, vajavad noored juhtimist, kuid see on omaette küsimus.

Kuigi algkooli lõpetajate juhtimine nende elutee valikul on oma tähtsaimas osas individuaalsele erijuhule rakendatav töö, vajab see siiski ka üldist plaani. On kasulik pidada silmas meie ühiskonna kihistumist tööalade ja leibkondade järgi, nagu see ilmnes viimasel rahvaloendusel ja on üksikasjaliselt läbi töötatud ja avaldatud Riigi Statistika Keskbüroo uurimuses „I. III 1934. Rahvaloenduse andmed. III vihk“. Selgub järgmine tööharude osatähtsus meie rahva elus:

	saab ülalpidamist (rahvastiku %)	on aktiivselt ²⁾ tegev (%-des aktiivselt te- gutsevaist kodanikest)
I. Põllumajanduses	59 (2) ¹⁾	45 (2)
II. Tööstuses	17 (41)	21 (40)
III. Kaubanduses	5 (15)	6 (15)
IV. Transpordi ja sideteenistuses	3 (9)	4 (7)
V. Ühiskondlikus tegevuses	7 (14)	8 (13)
VI. Maja- ja isikuteenimises	2 (5)	3 (7)
VII. Väljaspool I—VI (kihitud)	5 (9)	9 (12)
VIII. Tööharu teadmata	2 (5)	3 (5)

¹⁾ Arvud klambrites käivad pealinna kohta.

²⁾ Aktiivselt tegutsevaist kodanikke on üldse 471000 (79000).

Neil andmeil ja mitmesugusil muil — esialgu umbkaudseil — kaalutlusil võib kinnitada, et oleks õige, kui algkooli lõpetanuist-edasiõppijaist

30% läheks keskkooli
ja 70% „ kutsekooli.

Meie praegune koolivõrk k. a. sügisel võimaldab algkooli lõpetanuile edasiõppimist järgmisel määral.

Õpib juba 5-klassilise keskkooli III klassis	1700	õpilast
3-klassilise keskkooli 7. õppeaasta klassis on ruumi	600	õpilasele
täienduskooli 7. „ „ „ „ „	1700	„
kaubanduskooli 7. „ „ „ „ „	500	„
tööstuskooli 7. „ „ „ „ „	500	„
naiskutsekooli 7. „ „ „ „ „	400	„
kodumajanduskooli 7. „ „ „ „ „	500	„
põllutöökooli 7. „ „ „ „ „	600	„

Üldse 7. õppeaasta klassis on ruumi 6500 õpilasele.

Algkooli lõpetajaid on meil tänavu oodata pisut üle 10000; lisades neile samasse lendu ehk põlve kuuluvaid keskkooli II klassi õpilasi (praegu 1900, lõpetab tõenäoliselt 1700), saame ümmarguselt 12000 õpilast, kel kevadeks 6 õppeaastat on selja taga. Arvestades edasiõppijate protsendi stabiilsust viimaseil aastail ja hoidudes esialgu propagandast selle protsendi tõstmise kasuks, võime oodata kevadeks umbes 6000 kandidaati 7. õppeaasta klassidesse. Kohti seega ülemaaliselt jätkub kõigile ja tuleb mures olla ainult nende otstarbeka kasutamise pärast, s. t. tuleb väga hoolikalt juhtida algkooli lõpetajaid.

Sel juhtimisel tuleb arvestada:

- 1) ühiskonna vajadust,
- 2) koolivõrku,
- 3) perekonna majanduslikku kandejõudu ja — enne kõike —
- 4) õpilase isiksust.

Mis puutub ühiskonna vajadustesse tema liikmete hariduse suhtes, siis puudub meil alles kindlaid toetuspunkte tõsiste uurimuste näol ja tuleb leppida mitmesuguste väga üldiste andmetega.

Koolivõrku tuleb võtta sellisena, nagu ta on: muudatused võrgus teostuvad paratamatult aeglaselt ja pedagoog-praktik ei tohiks raisata oma aega ja energiat võitlusele võrgumuudatuste eest: tema hoolealused kannataksid sellest rängasti.

Perekonna majandusliku kandejõu arvestamise vastu kõnealuses küsimuses tahaks tõsta vist kõige tugevamat protesti. Kuid tundmisi mattev kaine kaalumine teeb ka sellise arvestamise fataalselt välditamatuks: meie ühiskond ei kuluta vähe kehvemate õpilaste toetamiseks, kuid pulveriseerib oma abi sel määral, et igal üksikul abisaajal on sellest vähe kasu. Nii kaua kui siin ei pääse maksvusele hoopis teissugused meetodid ja ulatus, on ja jäävad laste koolitamisega seotud kulud suuremal määral perekonna kanda. Selle tõsiasja ignoreerimine põhjustab kooli kiratsemist, noorte terviserikkeid ja hulgaliselt koolist lahkumist enne selle lõpetamist, see aga tähendab avariid kohe elumerel ujumise algusel. Niisiis paber ja pliiaats ning kaine kalkuleerimine-eelarvestamine on tähtsaks vahendiks algkooli juhataja ja vanemate nõupidamisel nende laste elutee valiku kaalumisel. Jõuka perekonna lapse juhtimisel kõnelevad ainuotsustavalt muud andmed õpilasest; keskmise jõukuse puhul tuleb juba hoolikalt kaaluda ja kalkuleerida ning

juhtida algkooli lõpetajat teise kooli ainult siis, kui kõik muud andmed on selle poolt; kehva perekonna last tohiks juhtida ainult lühiajalisse kooli.

Õpilase isiksuse arvestamist tuleks pidada kõige tähtsamaks ja ainult reaalsuse survele on see nimetatud viimsena. Oma õpilase isiksuse tundmine on hädavajalik õpetaja igapäevase töö edu huvideski, õpetajal ja mitmeti *ainult* temal on palju kasutatavaid allikaid õpilase isiksuse tundmaõppimiseks: aastaid kestev isiklik kokkupuutumine ja vaatlused (õnnelikud on need õpetajad, kel nende vaatluste tulemused on säilitatud sellekohastes vihkudes!), kui neid plaanikindlalt teostada ja tundmustevabalt kasutada, teevad õpetaja väga autoriteetseks nõuandjaks. Kui ei piisa oma andmeist, siis tuleb nõu pidada arstiga, vanematega ja keerulisemal juhtudel kutse nõuandebüroodega — kas või kirjavahetuse teel. Iga inimese isiksus on hulga variantide küllus ja sügavus, millesse võib uppuda uurija, kui ta ei suuda asjakohaselt piiritleta oma ülesannet.

Selleks, et õpilase isiksus pääseks maksimaalsele mõjule, peab teda juhtijal olema mingisugune skeem, mille järgi nõuandja-juht teeb oma otsused. Selliseks skeemiks parema puudumisel võiks olla alljärgnevalt jämedais joontes antud plaan. Silmas peetakse õpilase:

- 1) vanus,
- 2) tüüp, arenemine, intelligentsus,
- 3) kalduvused, huvid, soovid,
- 4) töövõime,
- 5) edasijõudmine algkoolis,
- 6) tervis, kehaehitus,
- 7) käitumine ja üldine tublidus.

Kuigi need variandid ei haara tervet isiksust ega ole üksteisest sõltumatud, teenib nende arvestamine meie ülesannet piisavalt.

Vanus. Mida vanem on algkooli lõpetaja, seda lühemaajalisse ja spetsiaalsemasse kooli tuleks teda juhtida; nooremad õpilased kuuluvad keskkooli, vanemad kutsekooli; vanemaid tuleks juhtida tingimata ametiõppimisele: kui neil ilmneb tarvidus, siis võivad nad hiljem, kui nad seisavad omal jalul, õppida edasi täiskasvanute koolides ja kursustel, milledest meil pole puudust ja tulevikus loodetavasti tekib veelgi juurde.

Tüüp. Küsimus õpilase tüübist on väga keeruline; antud juhul piisab sellest, kui eristada tegijat, tegelast ja õppijat. Esimene kuulub töökotta või põllule, teine — ärialale ja mujale, kus on palju kokkupuutumist inimestega, kolmas — aladele, kus on tarvilik nokitsev individuaalne töötamine. Kõrge või madal intelligentsus, ütleme arenemine, tingib kooli või otse praktilise ala valiku. Hästi arenenud „tegijat“ juhime kutsekooli, vähe arenenud — otse praktilisele tööalale ametit õppima. Hästi arenenud „tegelast“ juhime kaupmeeste kooli, vähem arenenud — otse kauplusse õpilaseks või uksehoidjaks-jooksupoisiks resp. perenaise abiliseks-teenijaks. Hästi arenenud „õppijat“ juhime kaubandus- või keskkooli, vähem arenenud — täienduskooli või ametit õppima mõnele passiivsele alale.

Kalduvused. Õpilase kalduvused, huvid ja soovid on väga tähtsad: kui need on kooskõlas muude andmetega, siis tuleb kõigiti aidata kaasa nende teostamisele; on nad aga vastuolus muude andmetega õpilasest, siis tuleb püüda seda selgitada õpilasele endale ja juhtida tema huvid teisale. Küllalt sagedasti juhtub, et algkooli lõpetajal pole veel mingisuguseid soove

oma elukutse suhtes, siis sõltuvalt muist andmeist tuleb juhtida teda kas täienduskooli või keskkooli.

Töövõime. On õpilane ilmutanud võimet püsivalt ja iseseisvalt töötada, siis kuulub ta kooli; suudab ta töötada ainult pideval järelevalvel ja tagasihutamisel, siis on talle kõige kasulikum õppida otsekohe ametit alal, mis ei nõua palju isiklikku vastutust. On õpilase töövõime märgatavalt suur, siis kõneleb see kutsekooli valiku kasuks. sest kutsekool nõuab õpilaselt palju rohkem tööd kui üldhariduslik kool.

Edasijõudmine algkoolis on iseenesest määrava tähtsusega: ainult tõepoolest hästi edasijõudnud õpilasi tuleks juhtida edasi üldhariduslikku või kutsekooli; teisi — ametiõppimisele või täienduskooli.

Tervis, kehaehitus ja käitumine ning üldine tublidus ei tingi positiivselt ühe või teise elutee soovitamist algkoolilõpetajale, vaid need tulevad arvesse ainult negatiivselt sorteerivalt: näiteks väike füüsiline jõud ja nigel kehaehitus kõnelevad raudtööstuskooli valiku vastu; samuti vaikne, arg, osavõtmatu olemine ei sobi kaupmeeste koolile.

Ülalantud ainult jämedais joontes visatud skeem tahab olla vaid näiteks plaanist, mille varal tuleb arvestada algkooli lõpetaja isiksust tema elutee valiku juhtimisel. Iga üksikut varianti tuleb arvestada eraldi õpilase sobivuse selgitamisel ja lõpuks teha kokkuvõtte ja selle põhjal lõppotsus.

Väga kasulik on analüüsi tulemusi märkida paberile, et tekiks mingisugune kas või primitiivne psühhogramm: siis on asi ülevaateline ja lõppotsuse tegemine kergem.

Küsimus algkooli lõpetaja edaspidisest eluteest tõuseb päevakorrale muidugi varakult, mitte alles lõpuaasta maikuus. Algkooli juhataja on hästi informeeritud tema kooli läheduses ja üldse olevast kõrgemaist koolest. Selgitades olukorda iga üksiku õpilasega on tal siiski kasulik kutsuda vahetevahel kokku lõpuklassi õpilaste vanemaid ühisteks nõupidamisteks. Keerulistel juhtudel ta küsib nõu kutsenõuandebüroolt ja läkitab sinna ka üksikuid õpilasi.

Paljudesse koolidesse astuda soovijate arv ületab kooli mahtuvust; siis korraldatakse seal valik. See on harilikult väga kiireloomuline, mis suurendab eksimuste sagedust. Seepärast peab koolile andma võimalikult palju toetuspunkte. Üheks niisuguseks toeks on algkooli lõputunnistus, kuid ainult tingimusel, et ta tõetruult ja tundmustevabalt peegeldab tõelist olukorda ega ole mõjutatud pehmest heatahtlikkusest tunnistuse omaniku vastu — siluda temale teed kõrgemasse kooli. Niisugune „heatahtlik“ tunnistus ainult kõigutab usaldust algkooli lõputunnistuse vastu. Kahjuks peab nentima, et see usaldus ongi juba kõigutatud koolis, kuhu tungib palju õpilasi. Kuid usaldus on uuesti võidetav. Teiseks väärtuslikuks toeks algkooli lõpetanu vastuvõtmisel oleks algkooli juhataja poolt oma õpilasele antud isiklik soovitus ja motiveeritud arvamus tema sobivuse kohta selles ja selles koolis või töökojas õppimiseks. Kui algkoolijuhataja tunneb oma õpilast, siis ei karda ta niisuguse soovitusega seotud vastutust õpilase ja teise kooli või muu töökoha ees.

Käesolevate ridade avaldamine ei tähista arvamust, et senini algkool pole hoolinud oma lõpetajate abistamisest elutee valikul. On tahetud ainult fokuseerida tähtsat küsimust ja mõjutada senisest veel intensiivsemat tegevust. Veendumus asja tähtsuses tiivustab tegijat, töö ise on talle tänuks.

Kutsehariduslikud õppeasutused algkooli lõpetajaile.

Joh. Kiivet.

I. Selgitustöö tarvidus kutse- ja täienduskoolide alal.

Algkooli lõpetajail on elukutse valiku suhtes neli võimalust: ta võib siirduda 1) kutsekooli, 2) täienduskooli, 3) keskkooli või 4) ellu. Astumisel täienduskooli või keskkooli nihkub kutselise tööala valik edasi mõne aasta võrra, kutsekooli või ellu astumise puhul teostub valik kohe. Üldse on aga soovitav, et võimalikult suur arv algkooli lõpetajaist veel õpiks mõni aeg koolis, sest lahkumine algkoolist langeb võrdlemisi noorele eale (13 ja 14 aasta vanusele) ja kooli kasvatusliku mõju jätkumine on hädatarvilik.

Algkooli juhatajate ja õpetajate selgitustöö kutsevaliku alal koolide suhtes olgu peaosas suunatud kutse- ja täienduskoolile. Selle nõude põhjenduseks märgitagu järgmist.

1) Õpilaste arv kutse- ja täienduskoolides ühelt poolt ja keskkoolides teiselt poolt ei ole veel, mitmesugustel elukutsetel tegevuses oleva rahva arvu aluseks võttes, normaalses vahekorras; 2) Eestis puudub oma kapitalist ülalpidamist saavate kodanike klass, kellest võrsunud noorsugu ei jääks hätta ka kutselist tööala õppimata; 3) kutsekooli korraldus on võrdlemisi keeruline ja täienduskooli ei hinnata veel kõikjal vääriliselt; 4) keskkooli korraldust juba üldiselt tuntakse.

II. Uusi põhimõtteid kutsekoolide korraldamise alal.

Ühenduses keskkooli reformiga on reformimisel ka kutsekool.

Kuigi kutsekooli peaulesandeks peale igale koolile omistatavate kasvatusülesannete on түseda kutsealalise ettevalmistuse andmine, liidetakse siia endiselt suuremal määral üldhariduslikke aineid. Ühenduses sellega osutub võimaldada soovijaile kutsekooli lõpetajaist astuda järgneva, kõrgema astme kooli.

Nimetame kutsekooli, mis põhjeneb algkoolil, keskastme kutsekooliks. Keskastme kutsekooli õppeaja kestus võib olla üks, kaks, kolm või neli aastat.

Üheaastase õppeajaga kutsekoolil on ülesandeks:

1) anda igale kodanikule tarvilikke algelisi kutseoskusi mitmel alal, nagu kodumajapidamine, aiandus, õmblemine, kangakudumine jt. või puuja metallitöö, tehnilised alad jt. või muud;

2) anda puhtpraktilist oskuslikku ettevalmistust kitsamal erialal tegelelikku ellu astujaile (näiteks põllutöös) või olla praktiliseks eelkooliks tööstuslikul või kaubandus-majanduslikul alal neile, kes pärast kooli lõpetamist kavatsevad astuda õpilaseks (teisele õppeaastale) tööstuslikku või kaubanduslik-majanduslikku ettevõttesse. Üheaastase õppeajaga kutsekool ei ole viidud kooskõlla koolidega, mille õppeaeg kestab kaks, kolm või neli aastat, seega puudub siin pidevuse tunnus.

Kaheaastase õppeajaga kutsekool võib olla oskuslikuks kooliks kutsealal, mil ametlikult määratud õppeajaks on kaks aastat (mitmed tööstuslikud alad, millisel alal saab ka koolist kutsetunnistuse) või mil kahe aastaga võib omandada küllaldase ettevalmistuse oma kutsealal (põllumajandus, kodumajandus, kodutööstus jm.).

Kolmeaastase õppeajaga kutsekool annab tööstuslikul alal kutselise ettevalmistuse kutsealadel, millel ametlik õppimise aeg on kolm aastat või selle ümber, andes lõpetajale õppinud töölise kutse, ja kaubanduslik-majanduslikul kutsealal on eelduseks vastava kutsetunnistuse saamiseks.

Kolmeaastase õppeajaga põllutöö- ja kodumajanduskool maal on ühtlasi kutsekeskkooliks.

Nelja-aastase õppeaja kutsekool on kutsekeskkool; kutselisel alal on tema ülesanded ja saavutused samad mis kolmeaastase õppeajaga koolis. Nelja-aastase õppeajaga kutsekeskkoolide hulka kuulub käesoleval aastal suurem osa kaubandus- ja tööstuskoole ja kaks aianduskeskkooli.

Kaheaastase õppeajaga kutsekoolide ja kutsekeskkoolide hulka mittekuuluvate kolmeaastase õppeajaga kutsekoolide lõpetajate tarvis, kui nende seas leidub soovijaid omandada kutsekeskkooli lõpetaja õigusi, avatakse vastava kutsekooli juures eriklass või eriklassid hariduse täiendamiseks kutsekeskkooli õppekavade ulatuses.

Kutsekeskkooli lõpetajail on kutsehariduslikkude õppeasutuste seaduse eelnõu järgi õigus astuda kõrgema astme kutsekooli. Kõrgema astme kutsekool on määratud keskkooli lõpetajaile ja sellesse võivad astuda nii kutsekeskkooli kui üldharidusliku keskkooli lõpetajad, kusjuures üldhariduslikust keskkoolist astujate tarvis mõnel alal on näha ette eelklassi avamine või eelpraktika nõudmine.

Kõrgema astme kutsekooli õppeaeg on kolm aastat ja selle kooli lõpetajale kavatakse anda õigus astuda Tartu Ülikooli vastavasse teaduskonda või vastavalt Tallinna Tehnikainstituuti. Teistesse teaduskondadesse võib astuda Haridusministri poolt määratud täienduseksamite õiendamise järgi.

Kutsekeskkooli lõpetajal on ülnimetatud seaduse eelnõu järgi ühtlasi õigus astuda gümnaasiumi ühesugustel alustel üldharidusliku keskkooli lõpetajatega; on võimalik, et mõne kutsekeskkooli liigi suhtes, kus üldhariduslike ainete jaoks ei saa võtta küllaldaselt suurt arvu tunde, tuleb nõuda peale selle veel täiendavat eksamit mõnes üksikus aines, kuid see asjaolu ei muuda pidevuse põhimõtet kutsekeskkooli ja gümnaasiumi vahel.

Kokkuvõttes võime ütleda: algkoolile põhjeneva kutsekooli s. o. keskastme kutsekooli peaulesandeks jääb nagu senini kutsehariduslike teadmiste ja oskuste andmine, kuid selle kõrval on maksev pidevuse põhimõte keskastme ja gümnaasiumi astme koolide vahel: alates kaheaastase õppeajaga koolist võib iga vähema õppeaja kestusega kooli (madalama kooli) lõpetaja astuda ilma aja kaotuseta edasi kooli, mille õppeaeg on pikem, ja sel tee omandada kutsekeskkooli lõpetaja õigused; kutsekeskkooli lõpetaja võib astuda kõrgema astme kutsekooli või gümnaasiumi ja jõuda sel teel ülikoolini (ülikooli mõiste alla on arvatud siin ka kõik teised koolid, mis on määratud gümnaasiumi lõpetajaile).

Nimetatud pidevus oli kehtivate seaduste järgi olemas vaid tööstuskooli lõpetajate tarvis Tallinna Tehnikumi ja Riigi Kunsttööstuskooli suhtes, millistes õppeasutustes võis lõpetada õpingu vastavalt lühema ajaga (Riigi Kunsttööstuskoolis vastavas osakonnas); põllutöökeskkooli lõpetajaile oli avatud pääs Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonda täienduseksamite kaudu.

Pidevuse põhimõte ei taha rõhutada, et igal keskastme kutsekooli lõpetajal tuleks astuda kõrgema astme kutsekooli või gümnaasiumi — ei su-

gugi mitte, kuid neil, kellel selleks on kalduvust ja kandejõudu, peab see olema võimaldatud. Võib ju olla, et mõnel selleks tekib tarvidus ja võimalus alles küpsemas eas. Tuleb soovitada, et kutsekeskkooli lõpetajad peaksid silmas õpetajate seminare, mis põhjenevad keskkoolil; see aitab tõsta algkoolis oskusainete (tööõpetuse) taset.

Ühtlasi olgu märgitud, et kõiki muid õigusi, millest ei olnud kõnet ülalpool (kaitseväeteenistuse ja muus suhtes), omavad kutsekeskkooli lõpetajad samal määral kui üldharidusliku keskkooli lõpetajad ja kõrgema astme kutsekeskkooli lõpetajad samal määral kui gümnaasiumi lõpetajad.

Peale selle on kutsekeskkooli ja kõrgema astme kutsekeskkooli lõpetajal õigused ametialalise kutse suhtes, millist õigust ei oma üldharidusliku keskkooli ega gümnaasiumi lõpetajad.

III. Kutsehariduslike õppeastutuste liigid.

Ülalpool oli kõnet kutsehariduslike õppeastutuste astmetest õppeaastate järjekorras. Käesolevas võtame vaatlusele need õppeastused sisu järgi, peatudes käesolevas keskastme, s.o. algkoolil põhjenevate õppeastute juures.

Kutsehariduslikud õppeastused jagunevad järgmistesse liikidesse: 1) tööstuslikud ja tehnilised; 2) kunsttööstuskoolid; 3) majanduslikud; 4) kodunduslikud; 5) põllu- ja aiamaajanduslikud; 6) merekoolid.

A. Tööstuslikud ja tehnilised õppeasutused.

Tööstuslikud ja tehnilised õppeasutused jagunevad 1) tööstuskoolideks 2) tööstusõpilaste koolideks ja 3) õppetöökodadeks.

1. Tööstuskoolid.

Tööstuskoolide all tuleb mõista nii poeglastele kui ka tütarlastele määratud tööstuskooli. Nad võivad olla ühe-, kahe-, kolme- ja neljaaastase õppeajaga. Ühe- ja kaheaastase õppeaja koolide ülesannetest on kõneldud peatükk II-ses.

Kolme- ja nelja-aastase ning mõned kaheaastase õppeajaga tööstuskoolid annavad õpingu lõpetajale õppinud töölise kutsetunnistuse. Tööoskusametis registreeritakse nende tunnistuse omanikud pärast 18 kuu praktika möödumist (nelja-aastase õppeajaga kooli lõpetaja suhtes kavatsetakse viia see praktikaaja norm 6 kuuni). Kuressaare tööstuskooli ehitus- ja teedeosakonna lõpetajad võivad omandada kas ehitus- või teedekümniku või õppinud töölise kutse, olenevalt suvise praktika laadist.

Õppinud töölisena registreeritud kooli lõpetaja võib vähemalt 25 a. vanuses pärast 3-aastast vastavat praktilist tegevust õiendada meistriksami tööstusametis või tööstuskoolis (viimase eksami puhul peab praktika kestus olema 3 aastat 6 kuud, s. o. 5 aastat pärast kooli lõpetamist). Kehtiva seaduse järgi on õppinud töölise või kümniku kutse omanikul tööstuskooli lõpetajal õigus minna meistriksamile tööstuskooli juures ka ilma esialgse registreerimiseta õppinud töölisena, kui evib 5 a. praktikat pärast kooli lõpetamist ja on 25 a. vana.

Praegu on naistööstuskoolis töötamas ka majapidamisosakonnad (need kavatsetakse arvata edaspidi kodunduslike õppeastutuste hulka), mis annavad õppinud majapidaja ja hiljem meistri kutse.

Käesoleval ajal töötavais tööstus- ja tehnikakoolides saab õppida järgmisi tööalasid: lukusepa, sepa, metallitreiali, metallivalaja, vasesepa, plekisepa, mootormehaanika, automehaanika, peenriistade, puhkpillide paranduse, keevitamise, mööbelsepa, puutreiali, töllasepa, ehituspusepa, ehitustisleri, müüri-sepa, betooni, ahjusepa, potisepa, keraamika, üldise ehituse, raudteetalalise mehaanika ja ehituse, maalri, sadulsepa, kalanduse, kaevanduse, õlitööstuse, rõivaõmblemise, pesuõmblemise, kangakudumise, mehaanilise tekstiiltööstuse, naiste üleriiete, tikanduse, pitside, naiste peakatete (moe), koka ja kodumajapidamise tööalad.

Neid tööalasid õpitakse vastavais koolides või kooliosakondades, nimelt: metalli, puu, tehnikakoolid, mehaanika ja ehituse, ehituse, keraamika, maalri, kalanduse, kaevanduse, sadulsepa, õmblemise, rõivaõmblemise, pesuõmblemise, kangakudumise, tekstiil-, peakatte valmistamise, tikanduse ja pitside, koka ja kodumajapidamise osakonnas ja vastava nimetusega koolis.

1936/37. kooliaastal töötavad järgmised tööstus- ja tehnikakoolid (kooli nimetuse järel on toodud kooli juhataja nimi, osakondade nimetused ja õppeaja kestus ning sulgudes õpperaha suurus aasta kohta).

1) Riigi Tööstuskool Tallinnas, juh. Theodor Ussisoo — puu, metalli, maalri, sadulsepa 4 a. (Kr. 20);

2) Tallinna Linna Naiskutsekool, juh. Anni Varma — rõivaõmblemise, pesuõmblemise, kangakudumise, koka 3 a., kodumajapidamise 2 a., peakatte 1 a. (Kr. 30);

3) Eesti Naisseltsi Kodumajanduse Instituudi Naiskutsekool, juh. Salme Masso — õmblemise (Kr. 50) — töötab vaid III klass ja õpilaste vastuvõtmist enam ei ole;

4) Tekstiileriteadlaste Liidu Eratekstiilkool, juh. Max Pääbo — tekstiilalad 3 a. (Kr. 50);

5) Tartu Linna Tööstuskool, juh. Martin Puust — puu, metalli, edaspidi kavatsusel ka mootormehaanika 4 a. (Kr. 30);

6) Tartu Linna Tehnikakool, juh. Viktor Neggo — mehaanika, ehituse (raudteede alal) 4 a. (Kr. 40);

7) Tartu Naisuuringu Naiskutsekool, juh. Alma Koskel — rõivaõmblemise 3 a. (I kl. Kr. 40, II ja III a Kr. 50), tikanduse 2 a. (Kr. 20), kangakudumise 3 a. (Kr. 50), keraamika 3 a. (Kr. 20), on võimalik ka pesuõmblemine;

8) Tartu Naisseltsi Naiskutsekool, juh. Natalie Kalamees — kodumajapidamise 2 a. (Kr. 40), kangakudumise 1 a. (Kr. 65);

9) Narva Linna Tööstuskool, juh. August Mutt — puu, metalli 4 a. (Kr. 30);

10) Narva Linna Naiskutsekool, juh. Johanna Must — õmblemise 3 a., kodumajapidamise 2 a., kangakudumise 3 a. (Kr. 30);

11) Rakvere Linna Naiskutsekool, juh. Annette Linvald — õmblemine 3 a. (Kr. 30), kodumajapidamise 1 a. (Kr. 20);

12) Virumaa Kaevanduskool Jõhvis, juh. Villem Sõerd — kaevanduse ja õlitööstuse 3 a. (õppemaksu ei ole);

13) Vinni Erakodumajapidamiskool (saksa õppekeelega), juh. Marie Lienenfeldt — kodumajapidamise 2 a. (Kr. 20);

14) Petseri Ehituse- ja Keraamikatööstuse Kool, Veski raudtee peatuskoha juures (aadr. Petseri, Võmmoski postitalu) õpilaste internaadiga, juh. Karl Ivask — ehituse ja keraamika 4 a. (Kr. 10);

15) Võru Tööstuskool, juh. Hendrik Hendrikson — puu- ja metalli 4 a. (Kr. 15);

16) Võru Naisseltsi „Võruhõimu“ Naiskutsekool, juh. Alide Luht — õmblemise 3 a., kodumajapidamise 1 a. (Kr. 30);

17) Valga Linna Tööstuskool, juh. Aleksander Jomm — puu, metalli 4 a. (Kr. 20);

18) Valga Linna Naiskutsekool, juh. Hilda Anvelt — õmblemise, kangakudumise 3 a. (Kr. 20 Valga linnast ja Kr. 30 maalt päritolevatele õpilastele);

19) Põltsamaa Tööstuskool internaadiga õpilastele, juh. August Sillari — puu, metalli 4 a. (Kr. 15);

20) Viljandi Linna Naiskutsekool, juh. Marta Kõiv — õmblemise 3 a. (Kr. 20);

21) Pärnu Linna Naiskutsekool, juh. Anna Kauffeldt — õmblemise 3 a. ja kodumajapidamise 1 a. (Kr. 20);

22) Pärnu Kalanduskool juh. Osvald Akkov — kalandus 2 a. (õppemaksu ei ole);

23) Paide Tööstuskool, juh. Edgar Treuberg — puu, metalli, mootor-mehaanika, keevitamise 4 a. (Kr. 20 algusklassis, teistes Kr. 15);

24) Läänemaa Tööstuskool Haapsalus, juh. Mart Liiva — puu, metalli 4 a. (õppemaksu ei ole);

25) Kuessaare Tööstuskool, juh. Henno Kahu — puu, metalli, ehituse, teedehituse 4 a. (Kr. 15);

26) Insener M. Mardi Eraautokool Tallinnas, juh. Martin Mardi — autojuhtimine 1 a. (Kr. 40).

Tuleb juhtida algkooli lõpetajate tähelepanu sellele, et nad tarviliselt hindaksid puu- ja sepatöö alasid, millistel aladel eriti maa vajab oskajaid töötajaid; ka katalsepa tööala vajab arendamist tööstuskooli kaudu. Naiste tööaladel tundub olevat elavat nõudmist kangakudujate järgi; ei tule üksikseks suhtuda ka pesuõmblemise osakonnale.

2. Tööstusõpilaste koolid.

Tööstusõpilastekoolid on määratud neile elluastujaile õpilastele, kes astuvad õppima ametit tööstusettevõttesse ja mujale vastava tööala õppimiseks. Kõigil tööaladel, mis on arvatud Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse alla, peab õppimise alul prooviaja möödumisel sõlmitama leping — ilma selleta ei saa minna eksamile töösusametis. Kui kohal on olemas tööstusõpilaste kool, siis on nõutav tööstusõpilaste koolis käimine, ilma milleta samuti ei saa minna eksamile.

Õpetus tööstusõpilaste koolis teostub õhtusel ajal (9—12 tundi nädalas). Õppeaeg kestab normaalselt 3 aastat (nende jaoks, kes ei ole lõpetanud kuueklassilist algkooli, võib avada eelklassi), ainult NMKÜ Era Elektrotehnika Tööstusõpilaste Koolis Tallinnas on õppeaja kestus 2 aastat, aga selle eest on nädalatundide arv nädala kohta 15. Õppemaksu riiklikes ja avalikes tööstusõpilaste koolides ei ole, on vaid materjali- ja laboratooriumimaks 2—5 krooni aasta kohta.

Ülalnimetatud NMKÜ Era-elektrotehnika Tööstusõpilaste Koolis on õppemaks Kr. 50 ja Valga Era Tööstusõpilaste Koolis Kr. 20 aasta kohta.

1936/37. kooliaastal töötavad järgmised tööstusõpilaste koolid:

1) Riigi Tööstusõpilaste Kool Tallinnas, juh. Theodor Ussisoo;

- 2) Tallinna Linna Naistööstusõpilaste Kool, juh. Aurelie Soo;
- 3) N.M.K.Ü. Era Elektrotehnika Tööstusõpilaste Kool Tallinnas, juh. Arvo Talviste;
- 4) Tartu Linna Tööstus- ja Majandusõpilaste Kool-tööstusharu, juh. Mihkel Vellema;
- 5) Narva Linna Tööstusõpilaste Kool, juh. Arnold Hellat;
- 6) Valga Era Tööstusõpilaste Kool, juh. Vladimir Mutt;
- 7) Viljandi Linna Tööstusõpilaste Kool, juh. Joakim Jakk;
- 8) Mõisaküla Tööstusõpilaste Kool, juh. Rudolf Juha;
- 9) Pärnu Linna Tööstusõpilaste Kool, juh. Joosep Sulengo.

3. Õppetöökodad.

Õppetöökodad on õppeastused, kus õpetatakse praktilist tööoskust, kuna teoreetilist õpetust õpilased saavad tööstusõpilaste koolis, milles nad on kohustatud õppima, kui nad ei oma õppinud töölise kutset.

Kõigis käesoleval ajal töötavais õppetöökodades on õppeaja kestus 3 aastat ja nad on arvatud algkooli lõpetajaile — peale Tallinna Linna Naiskutsekooli Lõpetajate Ühingu Õppetöökoda, mis määratud naistööstuskooli (naiskutsekooli) lõpetajaile meistri kutsele ettevalmistamiseks ja milles õppeaja kestus on 3—5 aastat.

Õppemaksu õppetöökodas ei ole; suuremas osas õppetöökodadest õpilased teisest ja mõnes ka esimesest õppeaastast alates saavad tasu tellimistööde täitmise alal.

1936/37. kooliaastal töötavad järgmised õppetöökodad:

- 1) Tallinna Linna Rätsepatööstuse Õppetöökoda, juh. Mihkel Aoma;
- 2) Ed. Taska Eraõppetöökoda Tallinnas — kaunistatud nahatööde ja raamatuköitmise alal, juh. Eduard Taska;
- 3) Moe- ja tarbekunsti Eraõppetöökoda Tallinnas — tikandus ja muud käsitööd, juh. Linda Ormesson;
- 4) Tallinna Linna Naiskutsekooli Lõpetajate Ühingu Eraõppetöökoda, juh. Gertrud Kattai;
- 5) S. Mölder-Kovalenko Eraõppetöökoda Tallinnas — rõivaõmblemine, juh. Sinaida Mölder-Kovalenko;
- 6) Vigastatud Sõjameeste Kingsepa Õppetöökoda Tallinnas — ei tööta 1936/37. kooliaastal;
- 7) Karl Haupti Eraõppetöökoda Tartus — kaunistatud nahatööd, juh. Karl Haupt.

B. Kunsttööstuskoolid.

Kunsttööstuskoolina töötab Riigi Kunsttööstuskool, juhataja August Kilgas. Riigi Kunsttööstuskool sisaldab endas nii kesk- kui kõrgema astme kooli.

Algkooli lõpetajad astuvad kooli üldastmesse, mille õppeaeg kestab kaks aastat ja milles õpetatakse üldhariduslikke ja kunstiaineid.

Üldastmele järgneb töökodade aste, mille õppeaeg kestab kolm aastat ja mis jaguneb järgmistesse osakondadesse:

- 1) dekoratiivosakond (maalritööstus, teatri- ja seinade-dekoratsioon, klaasmaal, mosaiik ja ruumide seaded);
- 2) metalliosakond (filigraan, kaunistatud metallitööd, armatuurid);
- 3) skulptuuri osakond (voolimine, valamine,

kiviraiumine, puulõige); 4) keraamika osakond; 5) tekstiilosakond (kudumine, tikkimine, pitsitöö); 6) graafika- ja trükitöö osakond; 7) kaunistatud nahatööde ja raamatuköitmise osakond.

Töökodade astme lõpetaja omandab õppinud töölise kutse vastaval tööalal.

Töökodade astme lõpetaja võib astuda meistriklassi, mille õppeaja kestus on üks aasta. Meistriklassi lõpetaja omandab rakenduskunstniku nimetuse ja kaheaastase praktika järgi oma erialal meistrikutse selleks ettenähtud korras. Seega on õpingu kestus terves ulatuses 6 aastat ja õppemaks aasta kohta kr. 30 (vabaõppijail kr. 50). Riigi Kunsttööstuskooli juures töötab ka trükitööstuskool, mille õppeaeg kestab 3—4 aastat (õppemaks kr. 30).

C. Majanduslikud õppeasutused.

Majanduskoolid valmistavad oma õpilasi ette tegevuseks majanduslikes, esijoones kaubanduslikes ettevõtetes, ühistegevuses, büroodes, kontorites ja kantseleides. Nad jagunevad 1) kaubanduskoolideks, 2) kaupmeeste (kauplejate) -koolideks, 3) ühistegevuskoolideks, 4) majandusõpilaste koolideks ja 5) muudeks majanduslikeks koolideks.

1. Kaubandus- ja kaupmeestekoolid.

Käesoleval ajal töötavad kaubanduskoolid on kolme- ja nelja-aastase õppeajaga. Kõik kaupmeestekoolid on nelja-aastase õppeajaga — kutsekeskkoolid; kaubanduskoolidest on suurem osa nelja-aastase õppeajaga, seega kutsekeskkoolid, kuna vähemal arvul on õppeaeg kolm aastat. Nii kolmekui nelja-aastane kool annab kutsealal ettevalmistuse, mis võimaldab vastava eksami ja praktika järele õppinud ametniku või õppinud kaupleja kutse saamise, kui võetakse vastu sellekohane seadus. Õppinud ametniku ja õppinud kaupleja järgmine aste oleks vastavalt vanem õppinud ametnik või vanem õppinud kaupleja. Kõrgemad astmed oleksid õppinud büroojuht ja õppinud ärijuht.

Ühe- ja kaheaastase õppeajaga õppeasutustest, mis võiksid kuuluda kaubanduskooli mõiste alla, võib nimetada ühe- ja kaheaastase õppeajaga kaubanduslikke kursusi.

1936/37. kooliaastal töötavad järgmised kaubandus- ja kaupmeestekoolid ning kursused (arvud näitavad õppeaja kestust ja õppemaksu suurust aasta kohta):

1) Tallinna Linna Poeglaste Kaubandus- ja Kaupmeestekool, juh. Robert Meresma — kaubanduse ja kaupmeeste haru 4 a. (Kr. 30);

2) Tallinna Linna Tütarlaste Kaubanduskool, juh. Aleksander Veiderma — kaubanduseharu 4 a. (Kr. 30);

3) Tallinna Linna Kaupmeestekool tütarlastele, juh. Aleksander Veiderma — kaupmeeste haru 4 a. (Kr. 30);

4) „Hansa“ Kaubanduskool (ühiskool saksa õppekeelelega), juh. Villibald Heldt — kaubanduse haru ühes täienduskooliga 3 a. (Kr. 96);

5) Vene Heategeva Seltsi „Vene Lapse Kodu“ Erakaubanduskool (ühiskool vene õppekeelelega), juh. Vladimir Utehin — kaubanduse haru 3 a. (Kr. 50);

6) Tartu Kaubandus- ja Kaupmeeste Kool, juh. Villem Tubin — kaubanduse ja kaupmeeste haru 4 a. (Kr. 40);

- 7) Pärnumaa Ühiskaubanduskool, juh. Boris Härma — kaubanduse haru 4 a. (Kr. 40);
- 8) Viljandimaa Kaubanduskool, juh. Theodor Koik — kaubanduse haru 4 a. (Kr. 50);
- 9) Paide Kaubanduskool (ühiskool), juh. Anton Härma — kaubanduse haru 4 a. (Kr. 50);
- 10) Viljandi Eesti Haridusseltsi Erakaubanduskool tütarlastele, juh. Mihkel Varrik — kaubanduse haru 4 a. (Kr. 60);
- 11) Narva Linna Erakaubanduskool (ühiskool), juh. Juhan Joosep — kaubanduse haru 3 a. (Kr. 60);
- 12) Valga Linna Erakaubanduskool, juh. Aleksander Raudsepp — kaubanduse haru 3 a. (Kr. 50);
- 13) Paide Saksa Erakaubanduskool (ühiskool saksa õppekeelega), juh. Harry Thomson — kaubanduse haru 3 a. (Kr. 110);
- 14) Tallinna Linna Kaubanduslikud Kursused (ühisõppeasutus), juh. Otto-Joh. Kuisel — kaubanduse haru ja üksikained 1 ja 2 a. (Kr. 30);
- 15) Osaiühisus „Ökonomist“ Kaubanduslikud Kursused, juh. Hans Mikas — raamatupidamine ja masinakiri 1 a. (Kr. 30, erianined kr. 10);
- 16) Tallinna Kaupmeeste Koja Täienduskursused Kaubanduslikkudes Ettevõtetes töötavaile, juh. Villivald Heldt — kaubanduslikud ained 2 a. (Kr. 40).

2. Ühistegevuskoolid.

Ühistegevuskoolides on õpilaste koosseis kooliliselt ettevalmistuselt mitmesugune; neis koolides õpib ka algkooli ja täienduskooli lõpetajaid. Kooli võtmisel pööratakse peatähelepanu praktilisele ettevalmistusele ühistegelistes ettevõtetes ja büroodes enne kooliastumist. Ühistegelise Liidu Ühistegevuskooli juures on õppekorraldus mitmeastmeline — ametikohtade laadi järjekorras.

1936/37. kooliaasta nimekirjas võib nimetada järgmisi ühistegevuse kooli:

1) Ühistegelise Liidu Ühistegevuskool Tallinnas, juh. Karl Reinaste, praktilises osas Juhan Kütt — müüjate ja raamatupidajate osakonnad; õppeaja kestus 1 aasta, peale selle praktika (õppemaks 40 kr., mille ETK võtab oma kanda);

2) Ühistegevuse Instituut Tartus — ei tööta 1936/37. kooliaastal.

3. Majandusõpilaste koolid.

Majandusõpilaste koolid on määratud äriliste ettevõtete (kauplused, võõrastemajad jm.), kontorite, büroode ja muude majanduslike ettevõtete õpilastele. Lähemas tulevikus on ette näha majandusliku-kutsetegevuse seaduse maksmapanemist, millisel juhul neil õpilastel, kes soovivad omandada õppinud ametniku või õppinud müüja kutse, majandusõpilaste koolis käimine muutub sunduslikuks. Õppeaja kestus majandusõpilaste koolis on 3 aastat (9—12 tundi nädalas).

1936/37. kooliaastal töötavad järgmised majandusõpilaste koolid:

1) Tallinna Rahvaülikooli Seltsi Majandusõpilaste kool, juh. Mihkel Välbe — müüjate, kontoriameetnikkude ja võõrastemaja teenistuse harud (Kr. 20);

2) Tartu Linna Tööstus- ja Majandusõpilaste Kool, juhataja Mihkel Vellema — majanduseharu (õppemaksu ei ole, on materjali- ja laboratooriumimaks kr. 2—5).

D. Kodunduslikud õppeasutused.

Kodunduslikud õppeastused annavad oma õpilastele igakülgse ettevalmistuse kodumajanduse alal majapidaja ja perenaise elukutse tarviduste kohaselt, vastavalt maa- või linnaoludele.

Kodunduslikud koolid jagatakse: 1) koduabiliste koolideks, 2) üheaastase õppeajaga kodumajanduskoolideks, 3) kaheaastase õppeajaga kodumajanduskoolideks ja 4) kolme- ja nelja-aastase õppeajaga kodumajanduskeskkoolideks.

1. Koduabiliste koolid.

Need koolid tulevad avamisele järgneval kooliaastal ja nad on õhtukoolidena määratud majapidamise tegevuses olevaile tütarlastele, nn. koduõpilastele. Koduabiliste kool valmistab ette koduabilisi, s. o. perenaise abilisi, kes saavad selle nimetuse praktika- ja kooliaja lõpul korraldatavate katsete järele. Kooli õppeaja kestus on 1—2 aastat (6—12 tundi nädalas) või jälle 6 kuud suurema nädalatundide arvu juures kesktalvel.

Käesoleval 1936/37. kooliaastal esinevad koduabiliste kooli ülesannetes tööstusõpilaste koolide kodumajapidamise rühmad.

2. Üheaastase õppeajaga kodumajanduskoolid.

Need koolid valmistavad ette koduabilisi teoreetilisel ja praktilisel alal (aiandus, karjakasvatus ja talundi majapidamine ühes arvatud). Koolis algab õppetöö jaanuarikuu esimesel poolel (hiljemalt 25-ndal jaanuaril) ja kestab ka suvel kahe-kolmenädalase vaheajaga kuni detsembrikuu keskmiste päevadeni. Kooli lõpetaja, kes saab koduabilise tunnistuse, võib kolmeaastase praktika järele õiendada õppinud majapidaja kutseeksami. Kõigis koolides on internaadis elamine sunduslik (kuus kulud rahale arvatud kuni Kr. 15). Õppemaksu ei ole.

1936/37. kooliaastal töötavad järgmised koolid (kõik maal):

1) Saku Kodumajanduskool ühes perenaiste abiliste klassiga (aadr. Saku — Harjumaal), juh. Aino Käsper;

2) Mõdriku Kodumajanduskool (aadr. Rakvere kaudu), juh. Erna Traat;

3) Vasula Kodumajanduskool ühes perenaiste abiliste klassiga (aadr. Kärkna — Tartumaal), juh. Juhan Valvere;

4) Antsla Kodumajanduskool (aadr. Antsla — Võrumaal), juh. Peeter Liebus;

5) Säreveere Kodumajanduskool (aadr. Türi — Järvamaal), juh. Mari Tärn;

6) Orgita Kodumajanduskool (aadr. Märjamaa — Läänemaal), juh. Agnes Lutter;

7) Saaremaa Kodumajanduskool Karjal (aadr. Kuressaare kaudu), juh. Linda Juut.

3. Kaheaastase kestusega kodumajanduskoolid.

Need koolid annavad mitmekülgsema ja sügavama ettevalmistuse kui üheaastase õppeajaga koolid; lõpetaja võib omandada eksami kaudu õppinud majapidaja kutse. 1936/37. kooliaastal neid koole ei ole töötamas, kuid sellisteks kavatsetakse muuta 1937. a. sügisel mitmed kaheaastase kestusega omaette töötavad tütarlaste täienduskoolid. Kooli lõpetamisel on õppinud majapidaja eksam ja kolmeaastase praktilise tegevuse järele õppinud perenaise eksam.

4. Kolme ja nelja-aastase õppeajaga kodumajanduskoolid.

Kodumajanduskeskkooli õppeaja kestus on maal kolm ja linnas neli aastat. Maal nad töötavad ka suvel, linnas suvel vaid teataval suvise tegevuse alal (aiandus, keediste, konservide jne. valmistamine). Võrreldes ühe- ja kaheaastase õppeajaga koolidega õpetatakse siin kutseaineid rohkem süvendatult ja peale selle tarvilisel määral üldhariduslikke aineid.

Kooli lõpetaja omandab õppinud majapidaja kutse õigusega pärast kolmeaastast praktikat minna õppinud perenaise eksamile.

1936/37. kooliaastal töötavad järgmised kodumajanduskeskkoolid:

1) Tallinna Linna Kodumajanduskeskkool, juh. Aleksandrine Pedusaar — 4 a. (Kr. 30);

2) Helme Kodumajanduskeskkool, juh. Bernhard Säga — 3 a. (Kr. 20);

3) Kehtna Kodumajanduskeskkool, juh. Aleksander Arak — 3 a. (Kr. 20);

1937/38 kooliaasta kestel kavatsetatakse avada kolmeaastase kestusega kodumajanduskeskkoolid Orus Virumaal ja Vana-Võidus Viljandimaal.

E. Põllu- ja aiamaajanduslikud koolid.

Nendest koolidest antakse ülevaade eraldi käesolevast (vt. lk. 42).

F. Merekoolid.

Merekoolid valmistavad ette laevajuhte ja laevamehaanikuid. Koolil on eelklass ja navigatsiooni ja mehaanika osakonnas kummaski I, II ja III klass. Eelklass võib olla lahus või ühine mõlemale osakonnale erinevusega mõnes aines. Kool ei tarvitse sisaldada mõlemaid osakondi ega kõiki klasse.

Eelklassi astumisel nõutakse astujalt: navigatsiooni osakonnas 24 kuud meresõite tekimehena ja mehaanika osakonnas 6 kuud meresõite masina alal.

Igasse järgnevasse klassi astumisel nõutakse täiendavalt suuremal määral teatava kvalifikatsiooniga meresõite teki või masina alal, mehaanika osakonnas ka mehaanika töökoja praktikat (kuid meresõitute suhtes on nõudmine väiksem kui navigatsiooni osakonnas).

Navigatsiooni osakonna lõpetaja võib, vastavalt klassile, omandada kutsed:

I kl. — ligisõidu-tüürimees;

II „ — ligisõidu-kapten või kaugesõidu-tüürimees;

III „ — kaugesõidu-kapten.

Mehaanika osakonna lõpetaja võib, vastavalt klassile, omandada kutsed:

I kl. — III järgu laevamehaanik;

II „ — II „ „

III „ — I „ „

1936/37. kooliaastal töötavad kaks merekooli, nimelt:

1) Tallinna Merekool eelklassi, I, II ja III klassiga (sisaldab kutsekeskkooli ja kõrgema astme kooli), juh. Mihkel Nõmmik — 4 a. (Kr. 20, Kr. 30, Kr. 40, Kr. 50);

2) Kapten J. Teäri Eramerekool eelklassi, I ja II klassiga (loetakse kutsekeskkooliks), juh. Julius Teär — 3 a. (Kr. 20, Kr. 20, Kr. 30).

Koolitöö kestus aastas on 1. oktoobrist 15. aprillini.

IV. Täienduskoolid.

Suurem osa täienduskoolidest on kutseainelised ja nende olukord ei ole muutunud võrreldes sellega, mis on toodud Haridusministeeriumi Teatajas nr. 7 — 1936, lk. 82.

Kutseaineline täienduskool annab mitmekülgse kutseainelise ettevalmistuse ja õpetab ka tarvilisel määral üldhariduslikke aineid. Õppemaksu neis ei ole (peale üksiku erandi, kus on õige väike õppemaks). Mõnes koolis on väike internaadimaks. See kool on väga soovitatav nii neile, kes lõpetaksid kooliskäimise täienduskooliga, kui ka sellisesse kutsekooli astujaile, kus nõutakse kõrgemat vanust kui on vahetumalt algkoolist tulijal.

Olgu märgitud, et on kavatsus muuta mõned omaette (algkoolist lahus) töötavad täienduskoolid umbes samalaadseiks kutsekoolideks, kui on need koolid nüüd, kusjuures praktiline osa tuuakse esile esimeses järjekorras.

V. Rahvaülikoolid.

Algkooli lõpetajale, kes on jõudnud umbes 16 aasta vanusesse, samuti kutse- ja keskkooli lõpetajaile, tuleb soojalt soovitada pühendada vähemalt aasta õppimisele rahvaülikoolis — õppeasutuses, mis enesearendamise, ühiskondliku kasvatuse ja maailmavaate kujundamise seisukohalt lähtudes evib erilise tähtsuse (HMT nr. 7 — 1936, lk. 83).

VI. Kutsekooli astumise tingimused õpilase vanuse suhtes.

Eelpraktikat ja kõrgemat vanust, kui on vahetumalt algkoolist tulijail, nõutakse üheaastase kestusega kodumajanduskoolis ja põllumajanduslikes koolides, merekoolis ja ka kaevanduskoolis (viimases sel määral, et õpilane teisel õppeaastal kooliskäimisega paralleelselt leiaks töökoha kaevanduses või õlitööstuses). Teistes koolides ametlikku nõuet vanuse suhtes ei ole. Kuigi põllumajanduslike koolide alal eelpraktika ja vanuse nõue tuleb kaalumisega, kas seda ei saaks asendada mõne teise moodusega, tuleb kooli lõpetajaile selle nõude püsivuse puhul soovitada kasutada enne ülalnimetatud kutsekooli astumist täienduskooli, mis just on määratud vahetumalt algkoolist tulejale.

Kui algkooli lõpetaja ei astu täienduskooli ega mujale kooli, siis tuleb teda pidada maaoludes silmas põllumajanduslikku kooli astumise kandidaadina. Selleks on väga soovitatav algkoolide vilistlaskogudes teha selgitustööd kooli lõpetajate juures, kes lõpetasid kooli varem aastail, eriti aga tuleb soovitada korraldada igal aastal kindlal kuupäeval koolilõpetajate päev, kuhu kindlasti tulevad ka need, kes juba kutsekoolis õpivad ja kelle kaudu saavad õhutust teisedki.

Kooliaasta algab kõigis kutsekoolides, peale üheaastase õppeajaga kodumajanduskoolide, milledest oli kõne ülemaal, 1-sel augustil ja õppetöö septembri alul või oktoobris, olenevalt kooli liigist.

VII. Kutsehariduslikus õppeasutuses õppimise kulud.

Õppimise kulud kutsehariduslikus õppeasutuses on üldiselt väiksemad kui keskkoolis.

Esiteks on õpperaha üldiselt madalam keskkooli omast, mõnes liigis puudub see täiesti.

Teiseks on paljudes koolides internaat — ühiselu ja ühistoidustamine, kus kulud rahale arvatud on 10—15 krooni vahel kuus.

Kolmandaks mitmes kooliliigis (tööstuskooli vanemais klassides tellimistöodel, mõnes põllumajandusliku kooli liigis põllutööpraktikal, kaubandus- ja kaupmeestekoolis teataval määral suvisel praktikal jt.) on õpilasel võimalik sel või teisel kujul saada väikest tasu.

Neljandaks valmistavad mitmes koolitüübis (täienduskoolis, naiskutsekoolis, kodumajanduskoolis, põllutöökoolis, rahvaülikoolis jm.) õpilased endale kodusteks tarvidusteks esemeid, millede valmistamine, kui see aasta peale võtta kokku, moodustab juba tunduva tulu.

Viiendaks hakkab kutsekoolist, samuti ka täienduskoolist tulija kohe andma oma töö ja tegevusega kaugelt suuremat tulu, kui seda oleks saadud kutsehariduslikus koolis käimata.

VIII. Koostöö alg- ja kutseharidust andvate koolide juhatajate ja õpetajate vahel ning kontakti loomine vastavate asutustega.

Kuna nüüd kõik koolid, põllumajanduslikud ühes arvatud, kuuluvad ühise ministeeriumi korraldamisele, siis võib loota, et algkooli lõpetajail kohase kutse- või täienduskooli valik teostub senisest kergemini. Selleks on aga siiski tarvis, et algkoolide juhatajad ning õpetajad ühelt poolt ja kutse- ning täienduskoolide juhatajad ning õpetajad teiselt poolt peaksid omavahel elavat kontakti; see tuleb kasuks mõlemale poolele — ühel pool teostub siis otstarbekohasemalt kutsevaliku nõuanne ja teisel pool saadakse kooli laadile vastavalt kooliastujatena kohaseid õpilasi.

Algkoolijuhatajail tuleb aga ka nende lõpetajate huvides, kes ellu astuvad, pidada kontakti tööoskusametitega tööstuslike töölade ning õpilaskohtade suhtes ja ka edaspidi loodavate seesuguste ametitega. Iseenesest on mõistetav, et sedasama kontakti vajadust tuleb rõhutada ka kutsevalikunõuande büroode suhtes (praegusel ajal ainult Tallinnas ja Tartus).

Omalt poolt Haridusministeerium kavatseb edaspidi kõik andmed uutest juurdetulevaist kutsekoolidest ja uutest korraldustest seniste kutsekoolide suhtes teha seatavaks kõigile koolidele „Haridusministeeriumi Teataja Lisa“ kaudu, millised teated omast kohast väärivad teadmiseks võtmist.

Põllumajandusliku kutsehariduse korraldusest Eestis.

Ern Terasmäe.

Kutsehariduse tähtsust on viimasel ajal meie haridusjuhtide poolt eriti rõhutatud ja avaldatud kindlakujuliselt tahet kutsekoolide esiletoomiseks üldhariduslike koolide varjust. Säärane nähtus ei ole mitte ainult mentaliteedi küsimus, vaid selle on ette kirjutanud meie rahvamajanduse tuleviku kindlustamise vajadus, millele kohaldubki meie hariduse korraldamine.

Haridus kui niisugune ei ole absoluutne väärtus, eriti kui see pole loovale tööle rakendatav. Seepärast hariduse korralduse aluseks peab olema siht, et igat vastavalt haritud inimest võidaks riigile kasulikule ja vajalikule tööle rakendada ning et hariduse saanud kodanikud ei kujuneks meie rahvale ülearuseks ballastiks, mille pärast tal tuleb vaid muret kanda. Töö, eriti kehaline töö, kui kohustus ühiskonna ja isiku enese vastu tuleb ausse tõsta just hariduse kaudu, ja hariduse korraldamisel kõigiti hoiduda, et pakutav haridus ei lämmataks meie rahva loomulikke töökuse ja teguvõimsuse väärtuslikke omadusi.

On selge, et täpse ülevaate puudusel rahvas ise ei suuda noorsugu juhtida hariduse mitmekesisistel teedel nõnda, nagu see on vajalik riigile. Veel enam on segavalt mõjunud paljude lastevanemate arusaamine haridusest. Arvatakse, et hariduse kaudu on võimalik pääseda kergele elule, kus haritlast vaid harimatud on kohustatud teenima. Ja kui see nõnda kujuneks, siis oleks iga vanema südame soov rahuldatud — tema poeg või tütar oleks siis „elus edasi jõudnud ja haljale oksale pääsenud“. Kui kitsas ja egoistlik on see seisukoht! Siin kujutatakse haridust kui absoluutset väärtust ja kui kõhuorja. Ei nõuta ei loovat tööd ega ühiskonna teenimist! Ka valitseb arvamine, et iga vanema püha kohus on lapsele anda kõrgemat haridust, kui see temal enesel on, vaatamata sellele, kas sellega midagi suudetakse kätte saada. Ja nõnda sünnib noorsoo põgenemine maalt linnadesse.

Ja kui see nõnda on, siis tekib küsimus, kes on need, kes peavad vanemate silmad avama ja noori õigele teele ja õigeile mõtteile juhtima. Ei keegi muud kui need, kes on pandud rahva üksikuis osades ta vaimseteks juhtideks ja teenäitajaiks. Meie algkoolide juhid on need, kes esimesena on saanud selle ülesande. Edasi tulevad alles teised.

Noorte haridustee õige määramine on küllalt raske ja nõuab suurt asjatundlikkust. Peale muu see nõuab ka meie riigielu ja rahvamajanduse tundmist ning selle tundmist, kus meie rahva veresoontes elu kõige tugevamini tuksub.

Pean avameelselt tunnistama, et vaatamata kõigile püüetele ja pingutustele ei ole saavutatud põllumajandusliku kutsehariduse alal seda edu, mida elu nõuab. Ei ole suudetud noori sellele, meie kodumaad kandvale kutsealale juhtida sel määral, kui see vajalik oleks. See on seda kahetsetavam, et just siin väga avar tööväli olemas on ja et just põllumajandusliku toodangu tõstmiseks kutselist ettevalmistust väga vajatakse.

Keskmiselt võime arvata Eestis 140.000 talundit. Ja seni on põllumajanduslike kutsekoolide lõpetajaid natuke üle 6.200. Ja kui õigeks pidada juba ammu ülesseatud sihti, et igas talus oleks kutseliselt ettevalmistatud

peremees ja perenaine, siis näeme sellest, kui vähe oleme seni saavutanud. Kui kõrvutada Eesti üleriigilised keskmised saagid meist kliima poolest samades ja osalt halvemais tingimustes olevate maade — Soome ja Rootsiga, siis näeme selgesti meie kodumaa põllumajanduse üldist seisukorda ja seda võimalust, mida meie põllumajandusel veel saavutada tuleb.

Saagid kg-des hektaarilt.

	Rootsi	Soome	Eesti	Eesti Põllum. koolide majapidamised
	10. a. keskmised (1926—1935. a.).			
1. Rukis	1 759	1 456	1 212	1 984
2. Talvnisu	2 323	1 762	1 320	1 674
3. Suvinisu	1 776	1 578	982	1 557
4. Oder	1 887	1 368	976	1 483
5. Kaer	1 724	1 388	933	1 602
6. Segavili	2 060	—	1 065	1 503
7. Kartul	12 747	12 818	11 845	15 521
8. Juurvili	35 411	25 478	20 137	40 119

Piimatoodang kontrollkarjadel ühe lehma kohta aastas.

Soome —	2728 kg	— 4,00 rasva %	
Eesti —	2621 „	— 3,69 „	Üleriigiline keskmine:
Läti —	2567 „	— 3,89 „	1932/33. a. 1814 kg,
Leedu —	2453 „	— 3,73 „	1923/24. a. 1256 kg,
Taani —	3600—4000 „	— 3,90 „	tõus 44,4%.

Toodud andmed on kõigiti väga huvitavad. Põlluviljade saagid on meil märgatavalt madalamad kui Soomes. Sama pilti pakuvad karjatoodangud paremaist karjadest, kuigi Eesti on siin kõrgemal tasemel Lätist ja Leedust.

Otsekohe aga tekib küsimus, kas on midagi kõiges selles parata. Kas lõpuks siiski Eesti olud pole seevõrra halvemad Soome ja Rootsi oludest ja kas suudab ka kutseharidus kuigi palju aidata? On kõneldud ka palju sellest, et ega põllutöökoolgi suuda midagi parata. Kohati isegi kõneldakse neist väga laitevlt. Selle olukorra selgitamiseks ja nende küsimuste vastamiseks on Põllutöökoja Raamatupidamistalitus kogunud väga huvitavaid andmeid ja ka Põllutööministeeriumi poolt korraldatud ankeet on andnud väga huvitavaid kokkuvõtteid (Põllumajanduse osakonna aastaraamat III — 1936. a., lk. 23).

Viimasena mainitud ankeet tahab ühtlasi selgitada ka seda, kuidas põllutöökoolide lõpetajad on end elus tööle rakendanud ja missuguste tulemustega.

Huvitav on teada, kuhu siirduvad need, kes on lõpetanud põllumajandusliku kutsekooli. Ankeedile vastanuist 70,4% on asunud tööle kodutalus ja neist 25% on talujuhid. 11,6% on tööl muudel aladel ja neist mittepõllumajanduslikul alal vaid 8,4%; 1,2% lõpetajaist õpib edasi.

Et põllumajanduslikud kutsekoolid on noori õieti ette valmistanud, see selgub sellest, et neist igauks on tegev keskmiselt kolmes organisatsioonis ja näit. 2-aastase põllutöökooli lõpetanuist on 66,3% organisatsioonides juhtival kohal.

Edasi on väga huvitav kokkuvõte, mis näitab seda, mida nimetatud kutsekoolide lõpetajad on suutnud oma kutse alal korda saata.

72,3% lõpetajaist on suutnud aktiivselt tegutseda ja neil on olnud selleks võimalusi; 27,7% ei ole suutnud midagi nimetamisväärset korda

saata osalt vanemate vastuseisu tõttu uuendustele, osalt sellepärast, et noored on alles hiljuti lõpetanud kooli ja pole veel jõudnud talus midagi ette võtta ja mõnikord ka sellepärast, et taludel on palju võlgu või lihtsalt et mõnedel talu enestel ei ole.

Neist aktiivsetest töömeestest on:

uusi ehitusi teostanud	— 62,6%
uusi aedu asutanud	— 53,7%
puukoole asutanud	— 20,5%
talusse arvepidamise sisse seadnud	— 29,1%
sood harinud ja maid parandanud	— 16,7%
käsitöö alal tööd alustanud	— 17,0% (peam. puutöö alal).

Kultuurkarjamaa pindala on tõstnud keskm. 2,4 ha lõpetaja kohta $\frac{1}{6}$ lõpetajaist ja nende talude nisu külvipind on 1934. a. andmeil tõusnud endisega võrreldes 100% või võrreldes üleriigilise keskmisega 500%!

Juurvilja kasvupind on põllutöökooli lõpetaja

talundis olnud keskm. 0,5 ha ja saak 33 583 kg ha'lt;

üleriigiline keskm. on 0,06 „ „ „ 24 662 „ „ .

Ja lõpuks 96,5% lõpetajaist ja 94,2% nende vanemaist on rahul nende teadmiste ja oskustega, mida põllumajanduslik kutsekool on andnud.

Pettunuid on vähe ja nendegi pettumuse põhjuseks on asjaolu, et kool ei olevat lõpetajale andnud palgalist kohta.

Veel selgemad ja rõõmustavamad on tulemused, mis on saadud Põllutöökoja Raamatupidamistalituse vaatluste ja kokkuvõtete alusel nende talundite tulukuse kohta, kus peremeheks on põllutöökooli lõpetaja.

1925./26. a. kohta.

	Kõigis talundites.	Põllutöökooli lõpetaja talundis.
1. Puhassaak tulundusmaa ha kohta . . .	Kr. 13,13	Kr. 20,48
2. Ettevõtja tööpalk keskm.	„ 27,42	„ 41,97
3. Keskm. tasuvuse %	3,55%	5,72%

See selge ja kindel kutseliselt ettevalmistatud peremehe talundi tulukuse paremus jätab siiski lahtiseks küsimuse, kas seda saab just põllumajandusliku kutsehariduse arvele kirjutada. Vahest iga haritud inimene suudaks sama võrra talu tulukust tõsta! See küsimus on Raamatupidamistalituse poolt vastatud järgneva kokkuvõttega:

Peremehe haridus:

	Algkool.	Põllutöökool.	Üldhariduslik keskkool.
(1932./33. a. ja 1933./34. a. keskmised).			
1. Puhassaak tulundusmaa ha kohta	Kr. 4,84	Kr. 8,95	Kr. 4,29
2. Ettevõtja tööpalk	„ 8,82	„ 13,93	„ 6,28
3. Keskm. tasuvuse %	1,63%	2,74%	1,26%

Ja see vastus on üllatav. Kokkuvõtte näitab, et põllumajandusliku kutseharidusega põllumees saab talusse mahutatud kapitalilt suurima protsendi, tema kui ettevõtja saab suurema tööpalga ja ühes sellega lähedamad elutingimused.

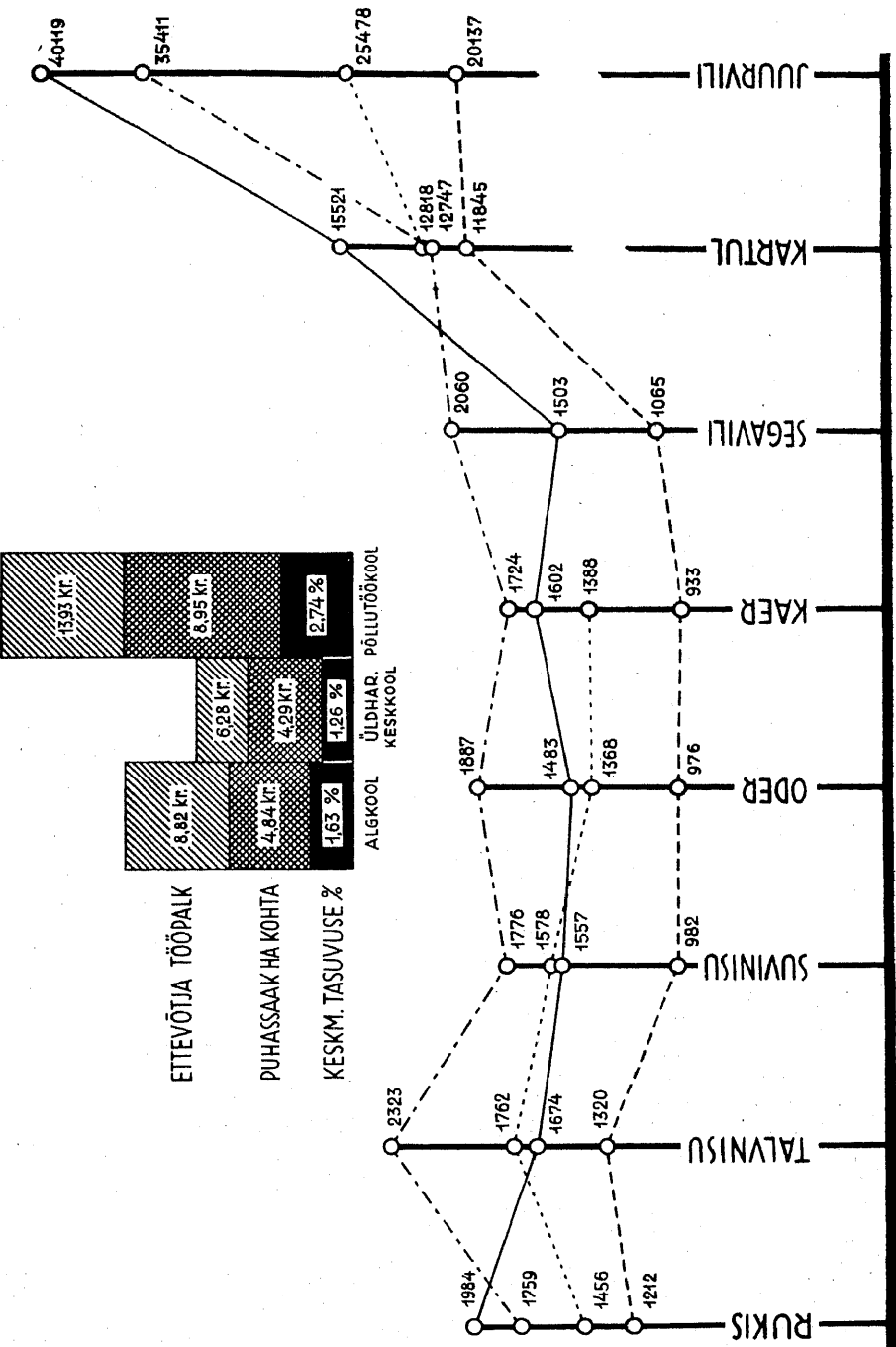
Sama kokkuvõtte aga näitab üht küllaltki kurba tõsiasja — üldharidusliku keskkooliharidusega peremees ei suuda võistelda isegi algkooliharidusega peremehega! Tema talu tulukus on kõige madalam võrreldavas rühmas! Kui algkooliharidus on aluseks kõigile talu juhtidele kindlustatud, siis võiksime seda meie üleriigiliseks keskmiseks põllumees-

EESTI
PÕLLUTÖÖ-
KOOULIDE
MAJAPIE-
DAMISED

ROOTSI

SOOME

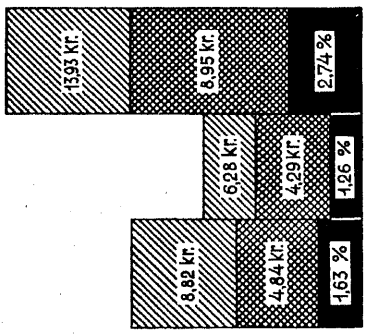
EESTI

ETTEVÕTJA TÕÕPALK

PUHASSAAK HA KOHTA

KESKM. TASUVUUSE %

ALGKÜÜL ÜLDHAR. PÕLLUTÖÖKÜÜL KESKKÜÜL

konna hariduseks ja olukorraks pidada. Kuid millest on tingitud üldharidusliku keskkooli lõpetanud talundi juhi halvem seisukord, võrreldes algkooli lõpetanuga?

Selle nähtuse suurimaks põhjuseks on ühelt poolt suuremad elumugavuse nõuded, teiselt poolt on nad täiesti ette valmistamata põllumehe elukutsele ja sageli võõrdunud talutööst. Ei tunne end ka õnnelikuna see, kes pole elus saavutanud seda, mida lootis. Ja enamikul neist, kes on keskkoolist pidanud tallu tulema, on olnud hoopis teissugused kavatsused. Säärased talujuhid on teataval määral pettunud inimesed, kes pole sattunud õige töö juurde. Ja vanemate soovid, kes tahtsid oma lapsele võimaldada kergemat elu, on samuti nurjunud. Kõgu see kompleks nähteid ja hingelisi vapustusi peegelduvad hiljem selgesti talundi tasuvuses. Viimase rahvaloenduse andmete järele on maal 33.479 isikut, kes on keskkoolis käinud, neist 8.800 on selle lõpetanud. Teised on ühel või teisel põhjusel maale tulnud keskkooli lõpetamata ja jäänud pooliku haridusega. Kui nende arvudega kõrvutada 6200 põllumajandusliku kutsehariduse saanud noorte arv, siis näeme, kui vildakalt on silmas peetud maa elulisi huve.

Need arvud ja andmed olen ma Teile, lugupeetud algkoolide juhid, toonud selleks, et näidata, kui võrd tarvis on maal noortele teisiti juhatada hariduskäiku. On vaja, et nüüdsest peale nii noortesse kui ka nende vanematesse istutataks armastusetaimekesi maaelu, põllumehe suure elukutse ja tööarmastuse mõistmise arendamiseks. Olen need arvud toonud ka selleks, et te nende üle järele mõtleksite ja kaasa aitaksite selles suures töös, millele Haridusministeerium nüüd on asunud.

Kui senini arvati kutseharidus vajaline olevat ainult neile, kes ei suutnud üldhariduslikus koolis õppida, siis nüüd peab see vaade muutuma. Ja muutuma peab ka vaade, nagu ei suudaks iga töö, milline see ka oleks, rahuldada inimest ja anda temale õnne. Õnn ei ole see, kui tormates mööda vildakaid teid satutakse eluvintsutustesse. Õnn ei ole see, kui pettumus murrab inimese meele, vaid õnn on igas loovas töös, mida teeme ja oleme suutelised tegema oma võimete kohaselt enese, oma perekonna ja oma riigi ning rahva kasuks. Palju rahu ja õnne peitub just põllumehe vabadusrohkes elukutses. Tarvis ainult silmad avada neil, kel võimalik on asuda sellele suurele tööle ja kellel selleks annet ning taht on.

Igasse tallu põllumajandusliku kutseharidusega juht ja õppinud perenaine — see vana saagu uut elujõudu teie kaudu, lugupeetud koolijuhid!

Edasi lubage, et ma üsna kokkuvõtliku ülevaate toon aia- ja põllumajandusliku kutsehariduse korraldamisest Eestis.

Eesti pärandas suurelt Vene riigilt ainult ühe põllutöökooli Kõo mõisas, milline kool oli võrsunud 1907. a. Põltsamaal Eesti Aleksandri kooli juures avatud 6-kuulistest põllutöökursustest. 1919. aastast saadik see kool töötab Olustveres keskpõllutöökoolina.

Pr. M. Raamoti 2-klassiline tütarlaste põllutöö- ja majapidamise kool Sahkapuul töötas 1911. aastast kuni 1918. aastani, hiljem Sahkapuu kool tööd ei alusta enam. Preili M. Sapas'e 6—7-kuulised aiatöö- ja majapidamise kursused tütarlastele Liplapil kestavad 1911—1927. aastani, seega osalt ka Eesti iseseisvuse ajal. Vahil 1911. a. lubatud põllumajanduslikud 6-kuulised kursused muudetakse kooliks a. 1919 ja Võrus a. 1915 lubatud talvekool

muudetakse a. 1920 kooliks. Väimelasse viiakse kool aastal 1921. Ja see on kõik, mis suudeti Vene ajal korraldada. Ei ole ükski kool ega kursus avatud Vene valitsuse poolt, vastupidi — eesti põllumajanduse juhtidel on tulnud suuri raskusi ja takistusi võita nende avamise loa saamiseks.

Eesti iseseisvuse jaluleseadmise järele on aia- ja põllutöökoolide avamine kiiresti edenenu. A. 1920 määrati ministeeriumide-vahelisel ja eriteadlaste ühisel nõupidamisel kindlaks koolide tüübid ja sihid põllumajandusliku kutsehariduse korraldamiseks Eestis. Vabariigi Valitsuse otsusega 23. maist a. 1924 kinnitati lähema 25 aasta tarvis kutsekoolide võrk ja reserveeriti selleks otstarbeks maad. Tolle võrgu koostamisel võeti aluseks, et vähemalt igas kihelkonnas oleks üks põllutöö- või kodumajanduskool. Vastavalt sellele oli maakondades ette nähtud kodu- ja põllumajanduslikke koole: Tartumaal 12, Virumaal 10, Harjumaal 10, Võrumaal 8, Järvamaal 7, Läänemaal 7, Pärnumaal 7, Viljandimaal 7, Saaremaal 6, Valgamaal 5 ja Petserimaal 2, kokku 80 õppeasutust.

Sellest otsusest on tänaseni suurem osa teostamata. Osa koolide tarvis reserveeritud majapidamisi on tükeldatud.

Praegu on töötamas aia- ja põllumajanduslikke kutsekoole kokku 23. Virumaal 2 (1)*; Harjumaal 3 (2); Järvamaal 4 (2); Läänemaal 4 (1); Pärnumaal 1 (0); Viljandimaal 2 (0); Tartumaal 2 (1); Võrumaal 2 (1); Valgamaal 1 (1); Saaremaal 1 (1) ja Petserimaal 1 (1).

Nagu sellest nähtub, on nende koolide võrk väga hõre. On kindel, et see tihedamaks peab kujunema, kui tahame pidada teiste põllumajanduslikult edenenu maadega sammu ja kutselise ettevalmistuse kaudu tõsta oma kodumaa põllumajanduse taset. Sellest lähtudes tuleb säilitada senini püsinud võimalused vastavate õppeasutuste avamiseks ja kõigi abinõudega seni tükeldamata riigi majapidamisi selleks otstarbeks hoida. Käesoleval korral on veel alles 22 riigi majapidamist, mis reserveeritud on põllumajanduslikele kutsekoolidele.

Koolitüübid.

Aia- ja põllumajanduslikud kutsekoolid jagunevad järgmisteks tüüpideks:

- a) kõrgema astme aia- ja põllumajanduslikud koolid, mida praegu veel avatud ei ole; need on 3-aastase õppeajaga;
- b) põllutöökeskkoolid 3—4-aastase õppeajaga, neist on 3-aastase õppeajaga koole praegu töötamas 2;
- c) põllutöökoolid 2-aastase õppeajaga, neid on praegu töötamas 9;
- d) põllutöökoolid 1-aastase õppeajaga, praegu töötamas 5;
- e) eri-põllumajanduslikud koolid 1—2-aastase õppeajaga, neid on praegu töötamas 4;
- f) aianduskeskkoolid 4-aastase õppeajaga, käesoleval õppeaastal algas tegevust esimene;
- g) aiatööstuskool 4-aastase õppeajaga, esimene töötab teist aastat;
- h) aiamaajanduskoolid 2-aastase õppeajaga, esimene algas tegevust käesoleval õppeaastal Ravilas.

Nendest koolidest mitmete juures töötavad alaliselt või perioodiliselt mitmesugused eriklassid ja koolid, millede juures peatun hiljem lähemalt. Niipalju olgu tähendatud, et mitmed neist on välja arenemas iseseisvaiks

* Arvud sulgudes on kodumajanduskoolide arv vastavas maakonnas.

koolideks ja on juba praegu sellistena töötamas, nagu Väimela Karjatalitajatekool; Polli, Vahi ja Arkna Aiamaajanduskoolid ning juustumeistrite klass Oisu Piimanduskooli juures.

Põllutöökeskkool. Põllutöökeskkoolidesse võetakse vastu ainult meesõpilasi, kes on lõpetanud 6-kl. algkooli ja vähemalt 16 aastat vanad. Seejuures nõutakse põllutöö eelpraktikat vähemalt üheaastase kestvusega. Seda vanust ja eelpraktikat on nõutud põhjusel, et põllupidaja kutsele ettevalmistamine edukamalt toimub siis, kui noor on juba põllutööd teinud ja ise kutse vastu huvi tunneb.

Põllutöökeskkoolis antakse õpilastele põllumajanduslikku ja loodusteaduslikku haridust ning selle kõrval üldharidust sel määral, et selle lõpetaja raskusteta võib suurematki majapidamist juhtida. Ühtlasi on selle kooli lõpetajal võimalus astuda kõrgema astme kutsekooli ning omab võrdsed õigused üldharidusliku keskkooli lõpetajaga, nagu see uues Kutsehariduse korraldamise seaduses on ette nähtud.

Neist koolidest töötab üks Jänedal — Järvamaal ja teine Olustveres — Viljandimaal. Mõlemad koolid on omandanud põllumeeste hea lugupidamise.

2-aastase õppeajaga põllutöökoolid. Neisse põllutöökoolidesse võetakse vastu meesõpilasi, kes on vähemalt 16-aastased ja lõpetanud algkooli. Nii vanuse kui ka eelhariduse kohta on õppenõukogul õigus teha erandeid, pidades silmas õpilase arenemist ja majanduslikku olukorda. Arvestades Saaremaa erioludega, kus ka naised on aktiivsed põllul töötajad, on Kõljala Põllutöökooli lubatud vastu võtta ka naisõpilasi.

2-aastase õppeajaga põllutöökoolides antakse praktilist oskust ja teoreetilisi teadmisi põllumajanduse alal ning õpetatakse ka üldhariduslikke aineid. Seejuures põllumajanduslikud ained moodustavad õppekavast 70,8%, loodusteaduslikud ained 18,0% ja üldained 11,2%. Keskpõllutöökoolides on üldhariduslikke aineid 17%.

Nende koolide lõpetajad on võimelised vähemaid ja keskmisi talusid asjatundlikult ja edukalt juhtima ning need koolid on kõige enam meil levinud. Praegu töötavad säärased koolid Vahil, Vigalas, Pollis, Väimelas, Helmes ja Kõljalas (Saaremaal).

1-aastase õppeajaga põllutöökoolid. Need koolid on arvatud vanemate põllumeeste ja nende maanoorte tarvis, kes ühel või teisel põhjusel ei saa pikemaks ajaks oma töö juurest ära tulla. Kõigisse neisse koolidesse võetakse õpilasteks vastu nii mees- kui ka naisõpilasi. Senini on arvatud, et põhjamaade talvekoolide eeskujul oleks seda parem, mida vanemad kooli astujad on ja mida kauem nad juba põllumajanduses töötanud. Senini aga need koolid Eestis ei ole saanud säärase huvi osaliseks nagu põhjamaadel. Praegu töötavad need koolid Penijõel, Kehras, Putkastes, Laasarevos Petserimaal ja Pürksis. Viimane on rootsi õppekeelega ja määratud Eestis asuvate rootslaste tarvis. Seda kooli toetab ka Rootsi valitsus.

Õppekavalt on need koolid sarnased 2-aastase õppeajaga koolidele ja rohkem praktiliste oskuste andmise eesmärgiga. Tütarlastele õpetatakse käsitööd ja teisi kodumajanduses vajalikke oskusi ja teadmisi. Kui kooli ümbruskonnas on väljavaateid aianduse arenemiseks, siis on ka rohkem püütud oskusi ja teadmisi anda aianduse alal talule vajalikes piirides. Kehra ja Penijõe koolide juures töötavad erilised karjamajanduse kursused, kus peamiselt praktilisi oskusi antakse karjahoiu ja karjatalituse aladel.

Kuna nendes koolides õppimine on lühiajaline ja nõuab vähe kulu, siis on loota, et need koolid edaspidi rohkem poolehoidu võidavad põllumajanduses tegutsejate maanoorte ja põllumeeste poolt, kes tahavad oma teadmisi täiendada talundi otstarbekohasema juhtimise ja korrastamise eesmärgil.

Eri-põllumajanduslikud koolid.

Eri-põllumajanduslikud koolid on avatud selleks, et nende kaudu ette valmistada põllumajanduse üksikute alade õppinud töölisi, meistreid ja eriteadajaid. Peale teoreetilise põllumajanduse erialalise õpetuse pannakse neis koolides suurt rõhku tegelikule tööoskusele vastaval kitsamal erialal. Neist koolidest töötavad Kuusiku ja Kuremaa Kontrollassistentide Koolid.

Nimetatud koolid valmistavad ette õpilasi kontrollassistentide kutsele ja annavad esimese klassi lõpetajaile karjaravitseja nimetuse. Õppetöö kestab 2 aastat ja neisse võetakse vastu nii mees- kui naisõpilasi, kes on vähemalt 16-aastased ja lõpetanud 6-klassilise algkooli. Pidades silmas kontrollassistentide suuri ülesandeid, on peetud tarvilikuks neid koole muuta kõrgema astme kutsekoolideks, kuhu pääseksid vaid kutsekeskkooli ja üldharidusliku keskkooli lõpetajad. See küsimus laheneb arvatavasti juba lähemal ajal. Senini võeti neisse koolidesse teise klassi vastu ka karjatalitajate koolide ja põllutöökoolide lõpetajaid.

Tung kontrollassistentide koolidesse on suur ja samuti nõudmine kooli lõpetajate järele. Seepärast on kavatsus avada ühe kooli juurde järgneval õppeaastal paralleelklass.

Purila ja Väimela Karjatalitajate koolid. Neis koolides on õpetus peamiselt praktiline ja teoreetilist õpetust antakse talve jooksul vaid 2—3 tundi päevas. Õpilased töötavad karjalaudas, sigalas ja kanalas õpetajate otsesel juhtimisel. Oleks vaja, et tulevikus nad õpiksid lisaks hobuste talitamist, milline oskus neile väga vajaline on vähemais taludes. On mõeldav, et edaspidi neilt nõutakse lisapraktikat sel alal ja et seda tuleb lühema aja jooksul korraldada Tori hobustetalitajate kooli juures. Karjatalitajate kooli võetakse vastu algkooli lõpetajaid, kes soovivad õppinud töölisena taludes teenida. Vanuse alammääraks on 16 aastat nii mees- kui naisõpilastele. Kuna õpilased pidevalt töötavad majapidamises, siis antakse kooli poolt õpilastele prii ülalpidamine. Seega on need koolid eriti sobivad noortele, kelle majanduslik olukord ei võimalda suuremaid kulutusi edasiõppimiseks. Tublimaile lõpetajaile on võimaldatud edasiõppimine kontrollassistentide koolides.

Sihtasutus „Õisu Piimanduse Instituut“ — peab ülal piimanduskooli Õisus, mille juures töötavad ühtlasi koorejaama juhatajate ja juustu-meistrite eriklassid. Piimanduskooli ülesandeks on kodumaa piimatalituse varustada meieritega ja teiste õppinud töolistega. Kooli astujailt nõutakse 2-aastast eelpraktikat mõnes tunnustatud piimatalituses ning kutsetunnistus antakse pärast kooli lõpetanuilt nõutava järelepraktika sooritamist. Kool on senini temale pandud ülesanded korralikult täitnud.

Koolil on eeskujulik piimatööstus ja laboratooriumid ning katsejaam piimanduse uurimise otstarbeks.

Tooma Sookultuuri- ja Maaparandusekool on põhijoontelt sarnane 2-aastastele põllutöökoolidele, kuid pidades silmas, et õpilased töötavad ka suvel kooli juures ja sookatsejaamas, siis on õpilasi võimalik eriti

ette valmistada sookultuuri, maaparanduse ja rohumaa-de-kultuuri aladel. Kooli õppejõud on püsivalt tegevad olnud katselise uuringu alal ja nende uuringute tulemused on üldist tähelepanu äratanud. Koolil on puuvilja- ja keeduviljaaia katsed madalsool.

Sellesse kooli võetakse vastu vaid meesõpilasi samadel tingimustel kui teistesse põllutöökoolidessegi.

Tooma kooli juures töötab tarvidust mööda maaparandusmeistrite eriklass, kuhu vastu võetakse vaid Tooma Sookultuuri- ja Maaparanduse-kooli lõpetajaid. Selle eriklassi lõpetajad omandavad pärast nõutavat prak-tikat maaparandusmeistri kutse.

Senini Tooma kool on olnud ilma oma majapidamiseta ja vaatamata kooli õppenõukogu põhjendatud soovidele ei suutnud Põllutööministeerium seda kooli vajadust täita. On loota, et nüüd Haridusministeerium koolile soetab oma majapidamise ja nõnda koolile loob soodsamad arenemistingi-mused.

Piiritusmeistrite ettevalmistus toimub Jäneda Põllutöökeskkooli juures olevas eriklassis, kuhu vastu on võetud keskkooli lõpetajaid.

Lubatud on Vabariigi Valitsuse poolt hobusetalitajatekooli asuta-mine Torisse, kus ette valmistatakse õppinud töölisi. On mõeldav, et sinna kooli võetakse eeskätt vastu karjatalitajate koolide ja eestõtajate koolide meeslõpetajaid, kes siis täiendavad oskused omandavad hobusekasvatuse ja -talituse alal.

Vaeküla ja Vodja Eestõtajate koolid. Nende 2-aastase õppe-ajaga koolide ülesandeks on ette valmistada eestõtajaid ja talundite juhte majapidamistesse, kus peremees ühel või teisel juhtumil puudub. See-pärast neis koolides peale põllumajanduse üldise tundmaõppimise pannakse erilist rõhku talundi tööde korrastamisele ja tööjuhtimise oskusele. Vae-külasse võetakse vastu vaid meesõpilasi, Vodjasse ka naisõpilasi ühtlastel tingimustel teiste põllutöökoolidega. Eestõtajate koolides on õpilastel ülal-pidamine kooli poolt. Vodjas on tütarlaste tarvis korraldatud osa õpetust lahus naiskäsitöö ja kodumajanduse alal. Nõudmine nende koolide lõpe-tajate järele on elav ja kõik lõpetajad on tööd leidnud.

On kavatsus asutada ka möldrite kool, kus ette valmistatakse õppinud töölisi ja meistreid meie veskite tarvis. See suur ja tähtis põllumajanduslik tööstusala on kahjuks senini korraldamata olnud ja veskitel on suuri raskusi ustavate ja asjatundlike tööliste ning meistrite saamisel.

On ühtlasi ette näha, et arenev karusloomade kasvatus hakkab nõudma ka selle ala õppinud töölisi.

Aiamajanduslikud koolid. Aiamajanduslike koolide ülesandeks on ette valmistada õppinud töölisi ja aednikke (meistreid) aianduse alal ning anda oskusi talupidajatele taluadade korrastamiseks.

Türi Aianduskeskkool on 4-aastase õppeajaga ja valmistab ette aedniku abi kutsele. Ühtlasi annab see kool üldharidust vastavalt keskkoolile. Neisse koolidesse võetakse vastu mõlemast soost õpilasi, kes algkooli on lõpetanud.

Räpina Aiatööstuskool on samuti 4-aastase õppeajaga kutsekesk-kool nagu Türilgi. Vahe on vaid selles, et Räpina kooli juures on aia-viljade ümbertöötamise ja konserveerimise tööstus ning seepärast on võimalik anda õpilastele ettevalmistust ja oskusi ka sel alal.

2-aastase õppeajaga Aiamajanduslikud koolid töötavad Vahi, Vigala ja Polli Põllutöökoolide juures ning eraldi Ravilas. Nende koolide ülesandeks on õpilasi ette valmistada aednikuabi kutsele, nagu seda teevad aianduskeskkoolidki. Vahe on vaid selles, et need koolid on rohkem praktilise iseloomuga ega anna keskkoolile vastavat üldharidust. Nende koolide lõpetajail on võimalik edasi õppida aianduskeskkoolides.

Vastu võetakse õpilasi, kes on algkooli lõpetanud ja vähemalt 16-aastased.

1-aastase õppeajaga aianduse eriklass töötab Arkna Põllutöökooli juures, andes õpilastele teadmisi ja oskusi aianduse alal ulatuses, mis vajaline taluaia korrastamiseks ja juhtimiseks. Mingisugust kutset see kool ei anna. Küll on aga soovijail võimalik edasi õppida 2-aastastes aianduskeskkoolides ja nende kaudu kutse omandada.

Kõrgema astme aia- ja põllumajanduslike kutsekoolide avamine võib toimuda vastavalt uuele Kutsehariduse korraldamise seadusele hiljem. On ette näha, et kõrgem aianduskool asutatakse Tallinnasse ja 1 kuni 2 kõrgema astme põllutöökooli mujale. Rohkem ei ole esialgu võimalik nende kohta märkida. Nendes koolides on õppeaega ette nähtud 3 aastat. Neisse koolidesse võetakse vastu keskkooli ja kutsekeskkooli lõpetajaid ning kõrgema astme koolide lõpetajaile kavatakse anda edasipääsemiseks võimalus ülikooli vastavasse teaduskonda.

Õppe- ja kasvatustöö kohta aia- ja põllumajanduslikes kutsekoolides võiks lühidalt ütelda järgmist.

Kõigis nimetatud koolides õpilased töötavad eriteadlaste-õpetajate juhatusel nii klassis kui ka kooli majapidamises ning laboratooriumides. Suvel on õpilased peamiselt majapidamises tööl — tegelikul praktilisel, mis neile annab selge arusaamise töövõtete kohta ja kus nad omandavad vilumuse.

Nii suvel kui talvel õppetööst vabal ajal korraldatakse õpilastele mängu ja harjutusi jalgpallis, võrkpallis ja teistel spordi aladel.

Õpilased korraldavad referaat- ja vaidluskoosolekuid, millest ka ümbruskonna põllumehi kutsutakse osa võtma. Säärasel koosolekul esineb mõni õpilane referaadiga, mille ta on koostanud õpetaja juhatare järele. Ettekandele järgnevad väga elavad mõttevahetused, kus ka õpetajad omalt poolt küsimust aitavad selgitada. Isetegevuse ja vaba käitumise arendamine ning kindla maa-maailmavaate kujundamine on kooli otseseks ülesandeks.

Et nimetatud koolide õpilased asuvad koolide juures internaadis ja moodustavad püsiva pere, siis on olnud võimalik neid ka ühiskondlikult kasvatada. Kasvatusküsimused on olnud alati koolitegelaste südameasjaks, kuigi siin mitmesugustel põhjustel pole vahest suudetud kõike võimalikku korda saata.

Koolide lõpetajate vahel korraldatakse ülemaailmes ulatuses võistlusi kõneosavuses, karjahoiu ja lüpsi alal, spordis jne., kus paremaile õpilastele jagatakse auhindu. Säärased võistlused on õppetöös virgutajaks ja kasuks ka hiljem õpilasele elus. See arendab noores võistlustahet ja annab temale tundmise, et ta on võimeline midagi korda saatma.

Raamatukogu ülesandeid õppe- ja kasvatustöö viljastamisel.

Hugo Summer.

Üldiselt on tunnustatud, et õpilaste raamatukogud on koolidele nende õppe- ja kasvatustöös hädavajalikemaid õppevahendeid. See väide leidis meil seaduslikku tunnustamist juba meie iseseisvuse algaastail ja nimelt Avalikkude algkoolide seaduses (RT 75/76 — 1920), kus on öeldud (§ 44): „Igas algkoolis peavad olema tarvilikud õppeabinõud ja õpilaste ning õpetajate raamatukogud. Haridusministeerium seab kokku nende õppeabinõude nimekirja, mille muretsemine on sunduslik kooliüleväljajatele“. Tähendatud nimekirja Haridusministeerium avaldas 29. detsembril 1921. Selles nimekirjas on „lastekirjanduse raamatukogu ja õpperaamatute kogu“ tähendatud õppevahendina, mille muretsemine oli sunduslik hiljemalt 1925. aasta alguseks. Kahjuks on selles nimekirjas jäänud määramata koolile sunduslike raamatute arv. Raamatute valiku korraldamiseks ja hõlbustamiseks kirjastas Haridusministeerium 1922. aastal brošüüri „Kirjandus koolikogudele“, kus on soovitatud alg- ja keskkoolide raamatukogude jaoks 425 eestikeelset raamatut ja 11 ajakirja — selle aja kohta küllalt suur arv. Pärast pikemat vaheaega ilmus aastal 1933 Haridusministeeriumi poolt „Alg- ja keskkoolide raamatukogudele soovitatud raamatute nimestik“ (HSM T 15 — 1933), kus algkoolidele on soovitatud 298 raamatut ja 6 ajakirja. Nende raamatute soetamine tunnistati vajalikuks vähemalt viie aasta vältel. Viimase nimestiku täiendamist on oodata lähemal ajal.

Vahepeal töötasid kooliraamatukogude komplekteerimise küsimuse alal ka mitmed kohalikud koolivalitsused ja Viru maakoolivalitsus avaldas aastal 1931 trükis oma töötulemusena „Algkooli õpilasaamatukogu raamatute nimestiku“.

25. oktoobril a. 1935 antud „Avalikkude algkoolide seadetega ja õppeabinõudega varustamise määruses“ (RT 95 — 1935 ja HSM T 14 — 1935) on öeldud, et algkooli ülalpidaja on kohustatud koolile hankima hiljemalt 1. augustiks 1938 „laste-, noorsoo- ja populaarteaduslikke raamatuid õpilaste lugemiseks Haridusministeeriumi poolt soovitatud ja lubatud raamatute hulgast iga klassikomplekti kohta vähemalt 100 erinevat raamatut“ ja peale selle veel noorsoo ajalehti ja ajakirju.

See on lühidalt meie õpilaste raamatukogude arengu juriidiline külg meie iseseisvuse ajal.

Usume, et nüüd, kus huvi raamatu ja kooli vastu on tõusmas, raamatukogude täiendamine nõutud suuruseni leiab täitmist veel enne määratud tähtaega. See ongi paljudes heades koolides ammu ületatud. On jõutud juba 300 raamatuni isegi mõnes maa-algkoolis.

Raamatukogude täiendamine nõuab järjekindlust ja suurt selgitustööd. Valdade ja seega ka koolide eelarved kinnitatakse maa- ja linnavalitsuste poolt. Eelarvete ettepanekutega tutvudes paistab silma, et eelarvete esitajad õppejõudude ja hoolekogude näol ei tee ettepanekuid küllalt põhjalikult. Sageli puuduvad ettepanekuis üksikasjad. On ainult nimetatud, et õppeabinõude ja raamatute hankimiseks määratakse teatav summa. Puuduvad andmed selle

kohta, mida mõeldakse selle summa eest muretseda. Ei ole siis ka ime, kui kooliülalpidajad neidki väheseid summasid kärbivad. Kuna ettepanekuis puuduvad üksikasjad, siis on ka koolivalitsustel raske kärbitud summasid uuesti eelarvesse paigutada ja selleks maavalitsuste nõusolekut saada.

Sageli on eelarve ettepaneku tegijad määranud õpetajate raamatukogudele niisama suure summa kui õpilaste raamatukogudele. See on ebaloomulik, sest õpetajad võivad saada kallimat pedagoogilist kirjandust ka teistest raamatukogudest, nagu pedagoogiumidest, pedagoogiliste muuseumide raamatukogudest ning linnade keskraamatukogudest. Õpilased peavad aga leppima selle kirjandusega, mis leidub nende kooliraamatukogudes. Seal on olnud neid senini aga äärmiselt vähe. Kooliraamatukogude väärtuse tõstmiseks on aga tarvilik, et iga klassikomplekti raamatukogu täiendamiseks määrataks aastas vähemalt 30 krooni. Kuna õpilased kasutavad raamatukogusid väga elavalt, siis on loomulik, et raamatud peavad vastu ainult mõne aasta. Peame ju nõudma, et väljaantavad raamatud oleksid ka üldiselt puhtad ja korralikud. Nii tuleb siis kanda juba ainult amortisatsiooni arvele suur osa raamatukogule määratud summast. Ei ole siis kuidagi mõeldav, et raamatukogu võiks kiiresti täieneda ja muutuda sisult väärtuslikumaks, kui määratakse tema ülalpidamiseks 30—40 krooni normaalse kolmekomplektilise maa-alkkooli kohta.

Kust võtta aga raha, et raamatukogu tõsta nõutavale kõrgusele?

Selleks on meil kaks tuntud ja proovitud teed. Üks nendest on põhjalik selgitustöö kooliülalpidaja valla juhtivate tegelaste hulgas. Teine tee on toetus. On tulnud ette vähemaid toetussummade määramisi koolile lähedal olevate asutuste ja isikute poolt, kuid need summad ei ole olnud küllaldased. Omajagu tähtsust sellel siiski on, mis teeb meile kohuseks seda abinõu mitte jätta unustusse.

Ei ole mõeldav, et Haridusministeerium võtaks endale kooliülalpidaja ülesanded ja kohustused, kuid ajutiselt oleks soovitav määrata ka keskasutuselt toetust kooliraamatukogudele, kas või 20—30% kooliülalpidaja poolt määratud summadest. Lähemal ajal suudab selgitustöö asja viia nõnda kaugele, et kooliülalpidajad juba ise jaksavad tõsta raamatukogud tarvilikule kõrgusele.

Ka võivad puudulikkudele raamatukogudele abiks olla õpilaste lugemisringid. Perioodilist kirjandust ei suuda kool oma vähestest summadest õpilastele muretseda. Oleks aga äärmiselt kahju, kui perioodiline kirjandus jääks õpilastele kättesaamatuks. Õpilased peaksid ka niisuguse kirjanduse lugemisega harjuma. 5—10 õpilast ringis võivad tellida õpilasajakirja. Kui need ajakirjad on juba ringi liikmete poolt läbi loetud, siis võib koolijuhataja nad vastava tasu eest koolile omandada. Õpilased panevad saadud rahale uut lisaks, ja ring võib oma tegevust jätkata vähete summadega, mida tuleb hankida vanemalt.

Raamatukogude seesmise korralduse suhtes tuleb pidada nomraalseks, et maa-alkkoolides peaks raamatukogu olema jaotatud klassikomplektide viisi. Kuna maal on rõhuvas enamuses ühes komplektis kaks klassi (80%), siis jaguneks 6-klassilises algkoolis raamatukogu kolme ossa. Iga klassikomplekti raamatukogu juhatajaks peaks olema klassikomplekti juhataja, kes peaks pidevalt silmas õpilaste raamatukogu kasutamist. Seesugune raamatukogu korraldus aitab hõlbustada raamatute valikut kogusse.

Sageli on küsitud, kas maa-alkkoolides tuleb korraldada raamatukogu kaardisüsteemi alusel. Sellele tuleb vastata, et suuremas kogus on kaardisüsteem kasulik. Väheemas kogus aga õpetaja tunneb kogu lugejaskonda hästi.

Raamatute kaotsiminekut ei juhtu. Statistikat saab korraldada nii väikese lugejate arvu juures niigi hästi. Selle tõttu ei ole siin kaardisüsteem oluliselt tähtis. Aga kataloogid on tarvilikud. Õpilased peavad harjuma kasutama katalooge juba koolis.

Kataloogis on soovitatav raamatuid liigitada. Liigitamise alused olgu samad, mis on avalikes raamatukogudes. Loomulikult võivad mõned liigid täielikult puududa.

Raamatud peaksid olema varustatud mõne küsimusega raamatu lõpus, et vastustega neile küsimustele viia õpilast töösse süvenemisele. Neid küsimusi olgu ainult mõni. Nad kirjutatagu lehele, mis on kleebitud raamatu lõppu. Niisugused küsimused võimaldavad õpetajal kontrollida, kas õpilane loetud teosest on aru saanud.

Raamatukogud peaksid olema avatud mitu korda nädalas. Ei ole kuidagi mõeldav, et raamatukogud oleksid suletud koolitöö vaheaegadel. Kes paneb küünla vaka alla? Koolitöö vaheaegadel peaksid raamatukogud olema avatud vähemalt üks kord kahe nädala tagant. Need ajad olgu õpilastele hästi teada. Näiteks oleks hea, kui oleks õpilastele teada, et raamatukogu on avatud koolitöö vaheajal igal teataval kuupäeval. Siis jääb see õpilastele hõlpsasti meelde ja nad hakkavad hoogsamalt raamatukogu kasutama.

Kuna õpilastel on suur huvi kirjanduse lugemise vastu, siis peab raamatukogu suutma seda huvi rahuldada. Kogu juhataja peab tundma igat lugejat ja olema temale raamatute lugemisel abiks.

Kuid meie raamatukogud ei ole rahuldavas seisukorras oma raamatute valiku poolest. Valik on liiga ühekülgne. Ei leidu seal peaaegu midagi peale ilukirjanduse. Seegi on osalt nõrga sisuga.

Kui vaatleme avalikke raamatukogusid, siis kannatavad nemad umbes samade puuduste all, peaaegselt ühekülgse all. Ilukirjandus on aga nendes suurema väärtusega. See oleneb väärtusliku lastekirjanduse üldisest puudusest. Mõned kirjanikud näivad arvavat, et lastele kirjutada on kerge, ning loovad palju labast ja alaväärtuslikku.

Avalikkude raamatukogude lugejad on tulnud rõhuvas enamuses algkoolist ja on toonud sealt kaasa kindlad harjumused.

Nad loevad ühekülgelt, peaaegselt ainult ilukirjandust. Näib, nagu koosneks meie elanikkond ainult elukutseteta isikutest, keda ei huvita kutsealalised ega populaarteaduslikud küsimused.

Kuid see on ju täiesti ebaloomulik nähtus. Selles on meil koolitegelastel põhjust teha enestele etteheiteid. Miks ei ole meie suutnud juhtida asja nõnda, et rahva keskel oleksid arenenud mitmekesised huvid? Miks ei ole rahvas huvitatud oma kutsetööst ja kutseharidusest? Miks ei nõua nad raamatukogudest kutsealalist kirjandust?

Eks peitu selle pahe juured osalt ka koolis.

Me ei ole suutnud äratada õpilastes ja ka nende vanemais küllaldaselt määral huvi mitmesuguste elukutsete vastu. Üheks selle nähtuse põhjuseks on olnud meil ka ühekülgelt varustatud raamatukogud.

Kooliraamatukogudes ei ole peaaegu sugugi lastele määratud populaarteaduslikku kirjandust. Me õpetame peaaegselt õpperaamatute järele. Kui vaatleme õpetajate töökavu, siis ei ole nendes peaaegu kusagil märgitud saateaine-kirjandust. Õpperaamat on omandanud teiste õppevahendite hulgas liiga suure osatähtsuse. Mõned töövihud on mõeldud peaaegu täpselt

täitmiseks, küsimata sellest, et õpetaja peab olema oma tegevuses loov ja et klassid üle maa ei ole ühesugused.

On täiesti loomulik, et õpperaamat on õpetajale peaaesjalikult tema töö kokkuvõtliku konspekti asetäitja. Õpilased arenevad aga õpetajast juhitava töö kaudu. Siin on kirjandusel suur osa täita.

Nii märgib ajaloo, looduslooo, maateaduse õpetaja töökavas ära need raamatud või ka osad nendest, mis tuleb õpilastel läbi lugeda. Selleks antakse kindel tähtaeg. Seesuguseid raamatuid, mis on määratud sunduslikuks lugemiseks, peab olema raamatukogus nõnda palju eksemplare, et õpilastel oleks võimalik need antud tähtajaks läbi lugeda, näiteks iga 4 õpilase kohta üks raamat. Kuidagi ei ole aga lubatav klassis ettelugemine. Niisugune meetodiline võte on vildak ja kahjulik. Seda võib teha ainult erakordse tarbe korral.

Kujutagem nüüd ette, kui huvitavaks ja arendavaks muudab töö niisugune tööviis, kus õpilastel on võimalik kasutada kirjandust. Need hästi valitud raamatud suudavad õpilastes äratada huvi looduse õpetuse, ajaloo, maateaduse ja teiste õppeainete vastu palju suuremal määral kui konspektide-õpperaamatute lugemine. Ühtlasi on selline töötamine õigeks ettevalmistuseks parastisele iseseisvale tööle, mis järgneb koolile.

Meie ei usu keegi, et oleks võimalik õpilasi varustada terveks eluajaks teadmiste ja oskustega. Kui neil on oskus töötada, siis võivad nad hankida vastava kirjanduse kaudu mitmesuguseid teadmisi, et jätkata tööd edukalt. On päris kindel, et õpperaamatud heidetakse pärast kooli kõrvale. Kui me ei ole suutnud anda kirjanduse kasutamise kaudu õpilastele oskust jätkata oma haridust, siis oleme teinud oma töö halvasti, siis oleme nagu lootnud sellele, et õpilane peab ajama läbi õpperaamatute tarkusega või ta peab leidma iseseisvalt tee hariduse jätkamiseks.

Muidugi saavad andekamad õpilased ka sellest raskusest üle ja leiavad õige tee, kuid kas ei oleks neile olnud palju hõlpsam jätkata haridust, kui oleksime andnud neile koolis kätte õige meetodi töötamiseks.

Kool ei pea olema ega või olla meie ajal eluvõõras. Need ajad, kus ta seda oli teatavail põhjustel, peaksid olema jäädavalt möödunud.

Hoolitsegem siis selle eest, et töömeetodid vastaksid nõuetele ka selles suhtes ja töötamisviisid elus ja koolis ei oleks oma põhjaliku lahkumineku poolest takistuseks iseseisvale edasiõppimisele.

Siis lahkub õpilane koolist ning muutub avaliku ja isikliku raamatukogu ratsionaalseks kasutajaks. Siis ei ole avalikkude raamatukogude juhatajail põhjust oma aruannetes näidata, et seegi kogus leiduv populaarteaduslik kirjandus ei leia kasutajaid.

Paneme juba koolis populaarteadusliku kirjanduse kasutamisel aluse.

Praegu on meie kirjastustel juba hulk raamatuid, mis peale ilukirjanduse kõlbavad kooliraamatukogusse.

Aga kirjandus tuleb siis kohe suuremal määral, kui tema järele on nõudmine.

Kerge oleks rahuldada vihklugemiku abil lastekirjanduse tarvet igal alal. Mis takistab välja andmast vihklugemiku numbreid ka looduslooo, ajaloo ja maateaduse alal. Kuna vihklugemik võimaldab valiku, siis leiab iga kool endale tarviliku arvu vihkusi, mida õpilased peavad lugema ühe või teise õppeaine õppimisel.

Kui õpilased kasvavad üles harjumustega nõnda töötada, siis võivad nad pärast kooli lõpetamist senisest suurema eduga iseseisvalt oma haridust jätkata.

On tunda, et oleme korraga mitmel pool jõudnud sellele arusaamisele, et peame pöörama rohkem tähelepanu kasvatuslikele küsimustele. Ka varem rõhutati kasvatusküsimusi, kuid nüüd neid on kerkinud eriti silmapiirile.

On tarvis tugevat iseloomu, sitkust ja teadust, et lahendada tänapäeva keerulisi eluprobleeme. Nende lahendajaid ei ole loota inimestest, kes tunnevad huvi ainult üldhariduse ja ilukirjanduse vastu.

Töö on, mis viib meid edasi. Tööd ei saa aga teha enam teaduseta. Kui mõnikümmend aastat tagasi juba paljas kirjaoskus andis ametniku elukutse, siis ei anna ta praegusel ajal seda enam mitte. Aeg on siis ka ärgata ja purustada möödunud aegade kütked. Opetagem õigesti hindama igasugust tööd ja püüdke äratada tema vastu lugupidamist. Selleks on meile nagu paremaks käeks mitmekesise sisuga huvitav raamatukogu.

Oskar Luts.

skar Luts, eesti tänapäeva nimekamaid ning produktiivsemaid kirjanikke, kelle 50. sünnipäeva hiljuti üle riigi pühitseti, sündis 26. detsembril (v.k.j.) 1886. a. Tartumaal Palamuse kihelkonnas Kaarepere vallas Posti talus. Lutsu isa, elatanud end nooremas eas puutööga, asus juba poja Oskari lapsepõlves Palamuse kiriku juurde, kus ehitas enesele majakese ning siirdus uuele — kingsepatöölale. Hiljem on nim. majale juurdeehitus tehtud ja selles asub praegu kohalik apteek.

Oskar Lutsu kirjanikuanne tundub olevat emalt päritud, kelle sugulaste hulgas leidus ladusa jutu puhujaid. Oma osa kirjaniku-kujunemises oli ka isa elukutsel, mis võimaldas iga päev kuulata kingsepal käijate küla-uudiseid ning jutte, näha ja kuulda pulseerivat maaelu tema õigel, loomulikul kujul. Kui tulevane kirjanik oma 7-ndal eluaastal oli astunud Enküla külakooli, muutus muljete allikas veelgi sügavamaks ja laiemaks, seda enam et siis polnud veel probleemiks saanud seesuguseid tänapäeva akuutsemaid pedagoogilisi küsimusi nagu kodust kooli astumise tee tasandamine. Sootuks omapärasesse olustikku aga sattus Luts Palamuse kihelkonnakoolis 1895—1899. a.; jälgides kirjaniku loomingut tundub, et selle loomingu vabastavad tõukejõud peituvad õigupoolest Palamuse kihelkonnakooli seinte vahel möödunud elus.

Õppinud aastail 1899—1902 Tartu reaalkoolis, pidi Luts kehvade majanduslike olude tõttu õppimise katkestama ja hakkama samas linnas apteekri-õpilaseks. Siinseski elus ujus nooruki tajumispiirkonda mällusööbivaid pilte, mis hiljem mälestusteraamatutena, „Kuldsete lehtede all“ (1933), „Ladina köök“ (1934), säravais värves lahti rullusid, loorituna õrna, möödunud päevadest unistava melanhooliaga. Sellesse ajajärku ulatuvad ka Lutsu esimesed trükis avaldatud kirjanduslikud katsed, mis ta a. 1907 peale avaldas mitmete juttudena ja päevakajadena ajakirjanduses Thomas Oskary varjunime all. Samal ajal on ta kirjutanud ka kolm näidendit, mis aga pole trükis avaldatud. Tähistades O. Lutsu kirjandusliku tegevuse alguse aastaga

1907, selgub, et O. Luts ei pea käesoleval aastal mitte ainult oma 50-aastast sünnipäeva, vaid ka 30-aastast kirjandusliku tegevuse juubelit. Teeninud vahepeal proviisori abilisenä Narvas, Tallinnas ja Peterburis, astus Luts a. 1911 Tartu Ülikooli rohuteadust õppima. Maailmasõja ajal kutsuti ta farmatseudina väeteenistusse, kuhu jäi kuni a. 1917. Seegi ajajärk on kirjanikule pakkunud mõndagi huvitavat, nagu seda vastav mälestusteraamat „Kuninga kübar“ (1935) peegeldab.

Apteekrina võttis Luts osa ka Eesti Vabadussõjast. Esimesil iseseisvuseaastail oli Luts ametis Tartu Ülikooli raamatukogus. Sellest peale elab ta elukutselise kirjanikuna pidevalt Tartus. Kuna ta oma elukorterit oli mitu korda vahetanud ja nõnda otseselt ja põhjalikult tutvunenud väikekoodanliku eluga, siis andis ka see talle elulähedast materjali kirjanduslikuks loominguks. A. 1936. avanes Lutsul võimalus Tartu Riia tänavale maja ehitamiseks, kus ta rahulikumalt võib end kirjanduslikule loomingule pühendada.

Heitnud põgusa pilgu lugupeetud kirjaniku välisele elukäigule ja siirdudes tema elutöö vaatlusele, peame eeskätt allakriipsutama, et Lutsu nimega assotsieerub alati sõna kool. Meie kujutlusse tõusevad pildid kooliajast, eluteedel laialirännanud ja pooleldi ununenud kooliõdedest-vendadest ja õpetajaist. On huvitav, et seoses Lutsu nimega võtab see mälestustepanoraama erilise värvingu. See pole mitte nii väga lein igavesti kadunud, muretuist aegadest, vaid tükk tõelist elu minevikust, ajalise distantsita.

Kui kirjaniku üheks õilsamaks ülesandeks ja õigustuseks on õpetada inimesi selgemini nägema ja sügavamini tundma, s.t. inimeste vaimse elu välja avardamine, siis sellelt seisukohalt on O. Luts kirjanik jumala armust. Juba oma esimese teosega „Kevade“ (I 1912, II 1913) õigustas ta oma astumist kirjanike ridadesse. Kuid väliselt polnud see kerge, sest keegi ei julgenud „Kevade“ käsikirja osta ega kirjastada. Aga kirjanik tundis oma kutsust. Laenas sõpradelt raha ja kirjastas omal kulul. Sündis üllatus, mida keegi ei lootnud. Raamatul oli hiilgav minek. „Kevade“ ongi teos, mis meie koolipõlve mälestused erilise klaasi alla asetab. Keegi pole meie maa-kooliõpilaste tüüpe, elu, nende vallatusi, röömusid ja muresid maalinud nii elavais värves kui Luts. Juba puhtajaloolise dokumendina meie koolist jääb „Kevade“ võrreldamatuks ja asendamatuks, sest on vaevalt usutatav, et meie vanemas generatsioonis leiduks inimest, kes veel suudaks maalida seda aega ja neid olusid seesuguse selgusega.

„Kevade“ on läbi ja läbi mälestusteraamat. Muidugi mitte protokollitud ega fotografeeritud, nagu sellele vihjavad ajakirjanduses toodud portreed „Tootsist“, „Tootsi tütrest“ ja „Raja Teelest“, vaid kunstiliselt kujundatud. Õpilastüübid on nii selgesti maalitud, et vaevalt leidub meil

Oskar Luts.

õpetajat, kes poleks üllatatult peatuma jäänud mõne oma õpilase ees — „Toots“, „Raja Teele“, „Kiir“, „Tõnisson“!

Jätkates „Kevadega“ alatud seeriat kahe „Suvi (1915) ja „Tootsi pulma“ (1921) nimeliste köidetega, annab Luts humoristliku pildi meie maa-elust, mida täiendavad grotesksed näidendid „Paunvere“ (1913), „Kapsapää“ (1913), „Kalevi kojutulek“ (1919). See on täiel määral positiivne kirjandus, millest meil eriti suurt puudust tuntakse. Olgu märgitud, et positiivsust ei tule mitte näha selles, millest kirjutatakse, vaid selles, kuidas elule vaadatakse. Valides oma ülalmainitud teoste ainealad rahva elust, esitab Luts neis inimesi nagu paljud teisedki kirjanikud teravate pahedega, väiklastena jne., kuid tema juures kõike saatev koomika ja huumor laseb lugeljal tunda end tegelastest üleolevana ja see naerab enda paremaks ja terveks. Koomika, eriti kuju- ja situatsiooni-koomika viljelemises on eesti kirjanduses vähe neid isikuid, kes vääriksid Lutsu kõrvale astuda.

Lutsu esikteoses „Kevades“ peituva realistliku maaelu kujutava joone kõrval, millele järgnes rida ülalmainitud sugulasteoseid, rõhutasime selle teose mälestuslikku kandepinda, mis õigupoolest nagu vallandas Lutsu kogu kirjandusliku tegevuse. Sellel mälestuslike sugemetega joonel on Lutsult ilmunud kõige rohkem lehekülgi ja sellealaliste teoste järgi võib kergesti määrata Lutsu kirjanikuksuse põhiloomust — Luts on kogu oma olemuses romantik; kes teda realistiks nimetab, see eksib väga rängalt. Juba noorena põgenes kirjanik minevikku, oma koolimälestuste juurde, mis ta vaimusilma ees pikemat aega kutsuvalt hõljusid. Oma läbielatud sündmuste juurde tuleb ta korduvalt tagasi ja ta annab ka sel alal kõige ulatuslikuma ja väärtuslikuma murdosa oma loomingust. Isegi seesugused novelliks ristitud teosed nagu „Kirjad Maarjale“ peegeldavad kirjaniku viibimist minevikus, tänapäeva tõsielust eemal olemist. Lugeses selle teose esimest rida „Mäletad, Maarja, see oli ühel kevadel....“, leiame Lutsu kirjanikupalges iseloomulisemaid jooni, mis meile tunginud uusromantilise kunstivoolu mõjul võimaldas tal luua oma kunstiküpsimad teosed — ülalmainitu, „Kirjutatud on....“ (1914), hilisema nimega „Soo“ ja „Sootulukesed“ (1919). Neis teoseis on kadunud noorusevallatused ja huumor. Sündmustikku leidub väga vähe, seevastu toimuvad aga tegelaste resp. kirjaniku hinges sügavad tundehoovused. Ollakse täielikult andunud oma siseelule; välistegevuse vaatluse asemel analüüsitakse inimese nähtamatuid jooni ja külgi ning võetakse tõekspidamisi kokku mõtteteralikesse lauseisse.

Peale uusrealismi sissetungi järgnes ka Luts sellele. Sünnib rida jutustusi: „Andrese elukäik“ (1923), „Iiling“ (1924), „Olga Nukrus“ (1926) ja „Ants Lintner“ (1926). Siin on ainekäsitus muutunud jälle realistlikumaks, aga mitte vabanenud kirjaniku mälestusist. „Andrese elukäik“ peegeldab näit. selgeid autobiograafilisi jooni. Kuna kirjanikukutse meil pole seni veel kellelegi puistanud roose eluteele, vaid pigem on toonud palju pettumusi, mida õrn hing eriti sügavasti läbi elab, siis pudeneb paratamatult ka vastavasisulistes teostesse oma resigneeritud meeoloküllukesi. Lutsugi äsjamainitud teosed, kuna nad on autobiograafilised, peegeldavad seda pettumust ja resignatsiooni, aga on ometi huvitavad ja väga loetavad, kuna pole neid, kes meie harilikest, lihtsurelikest inimestest ja väikekodanlikust elust suudaksid nii lihtsalt ja südamlikult vesta, nagu seda Luts teeb.

Jääb veel nimetada Lutsu tegevust lastekirjanduse alal, millest eriti kiitvate arvustuste osalisiks on saanud „Inderlin“ ja Inderlinile jutustatud muinasjutt „Nukitsamees“, mõlemad aastast 1920.

Lutsu viimaseaegne kirjanduslik tegevus seisis peamiselt oma „mälestuste“ kirjutamises.

Praegusel momendil on Lutsult ilmunud kogusummas 52 raamatut, nendest terve rida mitmendas trükkis. See aukartustäratav teoste arv sunnib Lutsu eeskätt hindama kui tõesti suurt annet, mille spontaansuse poolest võib teda võrrelda vaid Ed. Vildega ja edasi — kui üht meie tähtsamaid rahvakirjanikke, kelle teosed tõesti on läinud rahva hulka.

Eesti kool aga austab Oskar Lutsu tema 50. a. sünnipäeval kui meest, kes võib väärikselt seista meie suurte pedagoogide ridades, kel on olnud noorte mõistmiseks eriti selget silma, teravat kõrva ja sooja südant.

A. S. Puškini tähtsus kirjanduses.

(Luuletaja 100. a. surmapäevaks).

29. I /10. II 1937 möödub 100 aastat Vene geniaalse luuletaja Aleksander Sergejevitš Puškini traagilisest surmast. See päev tahes-tahtmatult meenutab surematu luuletaja sümfaatset kuju ja suurt tähtsust mitte ainult vene, vaid ka eesti kirjanduseloos.

Vanem generatsioon Eestis, kes sai oma hariduse venekeelses koolis, meelsasti mäletab A. Puškini ilu- ja tundemeeli köitvaid lüürilisi, eepilisi ja dramaatilisi luuletusi ja nende laulvat muusikat, sõnastuse lihtsusele ja läbipaistvusele vaatamata. Nooremale põlvele on Haridusministeeriumi poolt tehtud kohustuslikuks, mis ongi arusaadav, tutvuda vähemalt A. Puškini „Kapteni tütreaga“. Kuid 1936. a. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastusel ilmunud koguteos „Aleksander Puškin — Valik luulet“ võimaldab Eesti koolinoortele ja haritud lugejaskonnale tutvuda Puškini särava luulega meisterlikus tõlkes hoopis laiemas ulatuses kui seni, mis on rõõmuga tervitav.

On ju A. Puškin maailmakirjanduse suurvaim. Ta on venelasile sedasama, mis on inglasile Shakespeare või Byron, prantslasile Molière või Hugo, sakslasile Schiller ja Goethe.

Enne A. Puškinit vene kirjandus, eeskätt luule, oli alles lapsekingades ja elas üle lapsea: see oli rida otsinguid, kobamisi, vanema kultuuriga rahvaste ja nende kirjandusliku kooli järeleaimamine. Kuid 19. sajandi algul, millal alustas oma kirjanduslikku tegevust noorpoet A. Puškin, vene kirjandus pikkamisi vabanes sõltuvusest prantsuse, saksa ja inglise kirjanduslikest teooriaist ja eeskujudest.

A. Puškin oma võrratu andega kasutas ära kõigi kirjanduslike voolude paremused nii Lääne- kui Ida-Euroopas ja, kohaldades nad vene elule ja oludele, vabastas vene kirjanduse ebaklassitsismist, sentimentalismist ja romantismist ning pani aluse realistlikule voolule ilukirjanduses.

Realistina on A. Puškin kõikjal kodus, olgu see vene muinasaeg või luuletaja kaasaegne ühiskond või keskaegne Lääne-Euroopa, kuumavereline Hispaania või klassikaline Room. Ta oskab igal pool sisse elada, kaasa tunda ja näha kõike, nagu oleks olnud ise pealtvaatajaks, sekkalööjaks. Avardatud luulemaailm, õrn ja humaanne, elurõõmus ja vaimukas, leidis vasteid lihtses, aga elegantses ja plastilises sõnastuses.

Arusaadavalt A. Puškini geniaalne talent nagu teistelgi tuli nähtavale järk-järgult, aastatega arenedes. Tema esimesed luuletused koolipingilt, 16.—17. a. vanuses, olid sisult kantud veel romantismist ja sõnastuselt jäljendasid noorpoeedi eelkäijaid ja vanemaid kaasaeglasi, ms. Batjuškovi ja Zukovskit.

Olles paari terava epigrammi eest Peterburist (Leningradist) välja saadetud (1820) ja veetes mõned aastad Kaukaasias, Krimmis ja Bessaraabias, vabanes A. Puškin võõrastest mõjudest.

Vahepeal tekkinud huvi Byroni vastu ei teinud A. Puškinist orjameelset imiteerijat, vaid byronismi vastu võitleja ja selle arvustaja.

A. 1824 vabanes A. Puškin maapaost Lõuna-Venemaal ja saadeti oma ema mõisa Mihhailovskojesse, Pihkva kubermangus. Täielikult vabastati

ta põlu alt a. 1826 (uue keisri Nikolai I poolt), millal avanes võimalus pääseda ühendusse kirjanduslike ringidega Moskvast ja Peterburis. Aastad 1826—1830 olid luuletaja elus produktiivsemad nii kvantiteedilt kui kvaliteedilt: ilmus „Ihnus rüütel“, „Pidu katku ajal“, lõplikult „Eugen Onegin“, „Poltava“ jt.

3. veebruaril a. 1831 abiellus A. Puškin 18-aastase iluduse Natalja Nikolajevna Gontšarovaga, kelle austaja, diplomaat Georges Charles d'Anthes'i, käe läbi langeski kahevõitluses 37-aastane luuletaja.

Viimaseil eluaastail A. Puškin avaldas rea ajaloolisi teoseid: „Pügatšovi mässu ajalugu“, „Kapteni tütar“, „Vaskratsanik“, „Dubrovski“ jt.

A. Puškin suri oma võimete tipul, jäädvustades oma nime igaveseks ajaloosse.

A. S. Puškin.

„Ei, tärtsa ma ei kao! Mu vaim, mis värsis tiibleb,
jääb lüüras lõkkama, kui ihu hauda neet,
ning kiirgan kuulsana, niikaua kuni viibleb
all päikse kas või üks poeet.
Ning mööda Venemaad mu levib võimas loome,
ning nimi helahtab mul iga rahva suus:
mind austab slaavlane, mind mainib sünge Soome,
mind kiidab tundrate tunguus“

(A. Puškin „Exegi monumentum“).

Olles iseloomult ja talendilt esteet, kujutas A. Puškin oma luules elujaatavaid külgi ja elu- ning looduslähedasi nähteid ja küsimusi, mis teevad ta luule nüüdisaegsele „slaavlasele ja soomlasele“ (resp. eestlasele) seda armsamaks ja arusaadavamaks, et ka praegu kirjanduses ja ajakirjanduses rõhu-

tatakse neidsamu külgi. Ta suurusel ja tähtsusest saame ettekujutuse, kui meenutame, et järelepõlv nii Venes kui ka Eestis on võtnud (ja võtab) eeskujuga A. Puškini luule sisust ja vormist (Pikemalt A. Puškini elust ja loomingust vt. ülalmainitud raamat „Aleksander Puškin — Valik luulet. Lüürika — eepika — draama. Tõlkinud A. Oras, B. Alver, H. Talvik, P. Viiding. EKS Tartu, 1936. Lk. 1—244. Hind 3 kr. 75 s.“).
V. Orav.

Kiiruse arvestamine õpilaste tööde hindamisel.

J. E. Jakk.

Testimenetluse puhul on õpilase töö hindamise aluseks tema jõue, s.o. õpilaselt tehtud kasulik töö, mida väljendatakse harilikult %%-es töö ter-
vikust ja mis ongi õpilase objektiivseks hindeks.

Testimisel täidab osa (10—25%) õpilastest testi ettenähtud ajaga, kuna ülejäänud õpilased, töötades aeglasema tempoga, täidavad testi ainult osaliselt. Õpilaste aeglast töötempot põhjustab hinde sõltuvus ainult jõudest, aga mitte võimsusest. Tegelikus elus ei olene töölise töötasu mitte üksi jõudest — s.o. tehtud kasulikust tööst, vaid ka võimsusest, s.o. ajaühikus tehtud kasulikust tööst (tükitöö, preemiad jne.). Töölise töötempot tõstab väljavaade suurenevale teenistusele, õpilast ergutab aga võimalus parema hinde saamiseks; teised ergutusvahendid, nagu näiteks kiitus, õpilast ei tõmba — tasu peab olema reaalne.

Väga otstarbekohaseks õpilase töötempo ergutusvahendiks on nn. kiirusepreemia, s.o. testi täitmiseks vähemkulutatud ajast sõltuv hindelisa, mis liidetakse jõude %-arvuga.

Tähistame: hinnet — h , aega — a , jõuet — j ja kiirusepreemiat — k . Kui hinnata tööd ainult jõude põhjal, siis hinne on jõude funktsioon

$$h = f(j);$$

kui hindamisel arvestada ka kulutatud aega, siis hinne oleneb kahest muutujast — ta on jõude ja aja funktsioon

$$h = f(a, j).$$

Kiirusepreemia arvutamist võimaldab nn. põlemiskolmnurgale põhjenev diagramm ehk kiirusepreemiakolmnurk.

Kiirusepreemia määramine diagrammide nr.nr. 1 ja 2 abil põhjeneb põhimõttel: „Mida kiirem töötempo, seda suurem olgu kiirusepreemia“.

Üht kiirusepreemia määramise viisi illustreerib diagramm nr. 1. Täisnurkse kolmnurga püstkaatetile märgitakse töötäitmiseks kulunud aeg, mis väljendatud %%-es töö täitmiseks määratud ajast, ja rõhtkaatetile saavutatavad kiirusepreemia %-arvud.

Diagrammi abil määratakse kiirusepreemiat järgmiselt: püstkaateti vastavast ajatäpist minnakse rõhtselt kuni hüpotenuusini ja sealt püstsuunas alla kuni rõhtkaatetini, seal leiduv arv ongi kiirusepreemia.

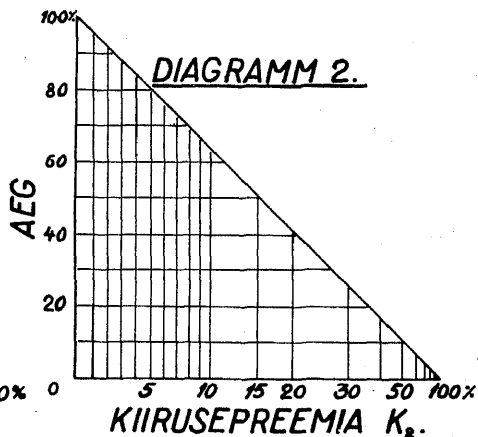
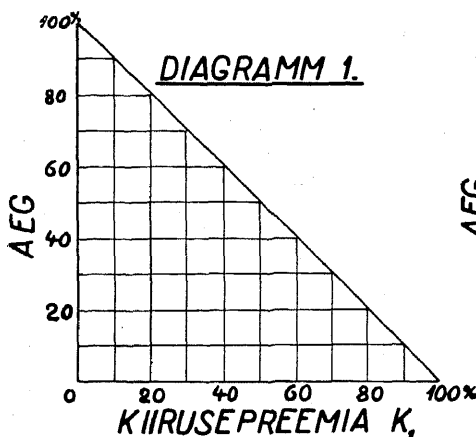
Näiteks, kui aeg on 60%, siis kiirusepreemia on 40%.

Kõnealust kiirusepreemiat võib määrata ka diagrammita, sest preemia täiendab kulutatud aja %-arvu sahani, teiste sõnadega — kiirusepreemiaks on lubatud ajast kulutamata jäänud aja %-arv ise:

$$k_1 = 100 - a.$$

Diagramm nr. 1 annab liiga suure kiirusepreemia (vaata tabel nr. 1), viga on parandatav teissuguse kiirusepreemia jaotusastmiku tarvitamisel.

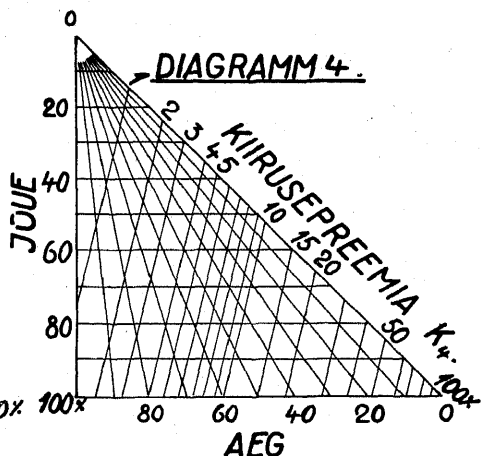
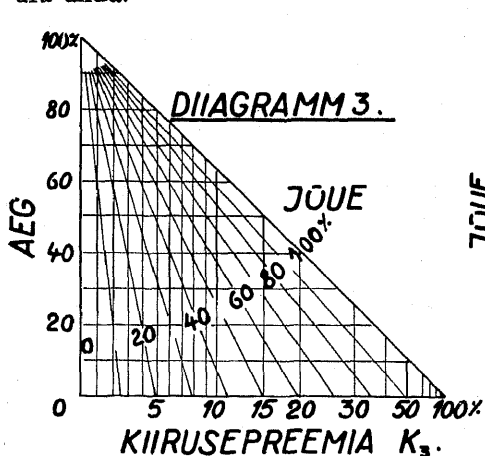
Diagramm nr. 2 puhul väheneb kiirusepreemia %-arv progressiivselt. Astmiku ehitamisel võeti lähtekohaks meelevaldselt 15%-ne kiirusepreemia¹⁾ 50%-se ajakulu juures.

Kiirusepreemiat võib määrata ka diagrammita järgmise valemi²⁾ põhjal:

$$k_2 = 99 - 49,75 (\log a - 0,0107).$$

Kiirusepreemia arvutamisel diagrammide nr. 1 ja 2 põhjal saab niihästi suure kui ka väikese jõudega õpilane ühesuguse kiirusepreemia, sest siin kiirusepreemia määramisel ei arvestata jõuet üldse. See põhjustab õpilase ebaõiget hindamist (vaata tabel nr. 2), mille halvemaks tagajärjeks on õpilase püüe puudulikult ja ainult osaliselt täidetud teste võimalikult ruttu ära anda.

Tabelist selgub, et hinne oleneb rohkem ajast kui jõudest. Hindamisvea parandamiseks muudetakse eespool toodud põhimõtte järgmiselt: „Mida kiirem töötempo ning mida suurem on jõue, seda suurem olgu kiiruse-

Tabel nr. 1.

Aeg (%)	Kiirusepreemia (%)	
	Diagr. nr. 1	Diagr. nr. 2
	põhjal	põhjal
100	0	0
80	20	5
60	40	12
40	60	15
20	80	35
10	90	51
0	100	100

Tabel nr. 2.

Aeg (%)	Jõue (%)	Kiirusepreemia (%)	Hinne
80	90	5	95
	70	5	75
	50	5	55
	30	5	35
60	90	12	102
	70	12	82
	50	12	62
	30	12	42
40	90	20	110
	70	20	90
	50	20	70
	30	20	50
20	70	35	105
	50	35	85
	30	35	65
	20	35	55
10	40	51	91
	20	51	71

Tabel nr. 3.

Aeg (%)	Jõue (%)	Kiirusepreemia		Hinne	
		Diagr. nr. 3	Diagr. nr. 4	Diagr. nr. 3	Diagr. nr. 4
		põhjal	põhjal	põhjal	põhjal
90	100	2	3	102	103
	80	2	2	82	82
	50	1	1	51	51
	20	1	0	21	20
80	100	5	4	105	104
	80	4	3	84	83
	50	2	1	52	51
	20	1	1	21	21
60	100	11	10	111	110
	80	8	6	88	86
	50	5	2	55	52
	20	2	1	22	21
40	100	19	22	119	122
	80	14	12	94	91
	50	8	4	58	54
	20	3	1	23	21
20	100	34	48	134	148
	80	22	22	102	102
	50	11	6	61	56
	20	4	1	24	21
10	100	48	70	148	170
	20	4	1	24	21

preemia“. Diagramm nr. 3 juures rakendatakse see põhimõtte nn. jõukiirte abil: eelmise diagrammi kolmnurga alus jaotatakse võrdseiks osadeks ja jaotuspunktid ühendatakse kolmnurga tipuga, seega saadakse vastavale jõude %-arvule vastav jõudekiir või jõudekolmnurk, mille alus väheneb võrdeliselt jõudega.

Kiirusepreemiat määrav täpp asetseb nüüd jõudele vastaval kiirel. Mida väiksem jõue, seda väiksem on nüüd ka kiirusepreemia ühesuguse ajakulu juures.

Kui näiteks 70%-lise ajakulu juures jõue on 90%, siis kiirusepreemia leitakse 3. diagrammi abil järgmiselt: püstkaatetil leitakse täpp „70“, sealt minnakse rõhtsalt paremale kuni jõudekiireni „90“ ning sealt püstsuunas alla kuni rõhtkaatetini, seal leiduv arv „7“ ongi kiirusepreemia ja hinne on $90 + 7 = 97\%$.

Kiirusepreemia sõltuvust ajast ja jõudest selgitab tabel nr. 3.

Kiirusepreemiat võib määrata diagrammita järgmise valemi²⁾ põhjal:

$$k = 99 - 49,75 \cdot \log \left(\frac{10000 - j \cdot (100 - a)}{102,5} \right).$$

Diagramm nr. 3 olulisemaks paheks tuleks lugeda tema rasket kohaldatavust erinevate kiirusepreemia lähtekohtade valikul, sest iga uue lähtekoha valikul tuleb astmik uuesti arvutada, mis on väga tülikas ning aegavõttev töö.

Diagramm nr. 4 juures nimetatud puudus on kõrvaldatud nn. kiirusepreemiajoonte abil.

Diagramm nr. 4 ehitamine toimub järgmiselt: täisnurkse kolmnurga püstkaatetile märgitakse saavutatud jõue järjekorras 100—0; rõhtkaatetile märgitakse töö täitmiseks kulunud aeg %/0-es, järjekorras 100—0 ning saadud jaotustäpid ühendatakse kolmnurgatipuga, seega saadakse vastavale aja %/0-arvule vastav ajakiir või ajakolmnurk, mille alus väheneb võrdeliselt ajakulu suurenemisega; hüpoteenusile kantakse kiirusepreemia %/0-arvud logaritmilise astmikuna.

Kiirusepreemia lähtekohaks on siin samuti 15%0-ne kiirusepreemia 50%0-se ajakulu ja 100%0-se jõude juures. Kiirusepreemia kiirte leidmiseks ühendatakse rõhtkaateti 50-es jaotus hüpoteenuusi 15-da jaotusega ning tõmmatakse leitud sirgele hüpoteenuusi jaotustäppidest rõõpjooni, millede najal toimub kiirusepreemia leidmine.

Kui näiteks 70%0-lisel ajakulul jõue on 90%0, siis kiirusepreemia leitakse 4. diagrammi abil järgmiselt: püstkaatetil leitakse täpp „90“, sellest minnakse rõhtsalt paremale kuni ajakiireni „70“ ja sealt rõõbiti kiirusepreemiajoontega üles kuni hüpoteenuusini, seal leiduv arv „5“ ongi kiirusepreemia ja hinne on $90 + 5 = 95\%$.

Diagrammita võib leida kiirusepreemiat järgmise valemi²⁾ põhjal:

$$k_4 = 10 \cdot 0,004 \cdot j \cdot [0,04 \cdot (100 - a) + 1] - 1.$$

Kui tahetakse kohaldada diagramm nr. 4 mingi uuele kiirusepreemia lähtekohale, siis tuleks diagramm varustada ainult uute kiirusepreemiajoontega. Näiteks, soovitakse lähtekohaks 25%0-ne kiirusepreemia 60%0-se aja kulu juures, siis tuleb ühendada rõhtkaateti 60-es jaotus hüpoteenuusi 25-da jaotusega, leitud sirgele tõmmata uued rõõpjooned ning kiirusepreemia määramine uue meelevaldse lähtekoha alusel ongi teostatud. Uue lähtekoha valikuga kaotab kehtivuse valem 4.

Diagramm nr. 4 paremuseks tuleks veel lugeda tema suurem vastavus eespool ülesseatud teisele põhimõttele, nimelt on kiirusepreemia väikese ajakulu puhul seda suurem, mida suurem on jõue, ning seda väiksem, mida väiksem on jõue (vaata tabel nr. 3).

Kiirusepreemia määramine virgutab õpilast kiiremale töötempole sihiga saavutada võimalikult suurt kiirusepreemiat, ühtlasi sundides õpilast korralikult tööd täitma, kuna kiirusepreemia sõltub nii ajast kui ka jõudest.

Tarvitades säärast hindamismeetodit võimaldub isegi anda õpilastele lisa-aega tööde täitmiseks, kuid lisaajapreemia on negatiivne.

Kiirusepreemiat võib anda iga töö eest, mille juures jõue on väljendatav arvuga.

Märkused:

¹⁾ Kiirusepreemia lähtekoha valik oleneb täiesti koolitüübist; koolis, kus käesoleva kirjutaja töötab, on keskmiseks hindeks 65%0, (10 aasta keskmine), sellest väljudes on tarvitusel järgmine hindamisastmik.

Jõue %	Vahe	Hinne
0—49	50	nõrk
50—64	15	puudulik
65—79	15	rahuldav
80—94	15	hea
95—100	5	väga hea

Seega on võetud keskmiste hinnete vahe lähtekohaks.

²⁾ Toodud valemid on matemaatiliselt tuletatud diagrammidest; kuna arvutus on väga keeruline ning ruumi tarvitav, piirdatakse valmis valemitega.

ARVUSTUSI

H. Jänes — O. Parlo: Eesti keele grammatika ja harjutustik koolidele II. Häälikuõpetus. Keskkooli II ja algkooli V klassile. Noor-Eesti Kirjastus Tartus, 1936. 123 lk. Hind Kr. 1.35.

H. Jänes — O. Parlo: Eesti keele grammatika ja harjutustik koolidele III. Vormiõpetus. Keskkooli III ja kutsekooli I klassile. Noor-Eesti Kirjastus Tartus, 1936. 148 lk. Hind Kr. 1.50.

H. Jänes — O. Parlo: Eesti keele grammatika ja harjutustik koolidele IV. Lause ja kirjavahemärkide õpetus. Keskkooli IV ja kutsekooli II klassile. Noor-Eesti Kirjastus Tartus, 1936. 178 lk. Hind Kr. 1.50.

Möödunud aasta rikastas meie kooliraamatute turgu muude hulgas metoodiliselt uuelaadsete grammatikaraamatutega. Järgnev kirjutus piirdub nimetatud raamatute vaatlusega üldjoontes, sest detailidesse süvenemist ei võimalda piiratud ruum. Samuti ei kuulu vaatluse alla samade autorite „Eesti keele grammatika ja harjutustik I“, mille kohta on arvustus ilmunud käesoleva ajakirja augustinumbris.

Tavaliselt õpilased liigitavad keeleõpetuse nende õppeainete hulka, mis huvi ei ärata, mida õpitakse kohusetunde pärast või halbade hinnete vältimiseks. Osalt põhjustavad ja soodustavad niisugust meeoleolu ja hinnangut meie grammatikaraamatud, mis õpilaste otsuse järgi olevat „kuivad mälumaterjali kogumikud“.

On põhjust arvata, et möödunud aastal ilmunud J. Aaviku „Eesti õigekeelsuse õpik ja grammatika“ ja kõne all olevad H. Jänes — O. Parlo keskkoolile määratud grammatikad suudavad tuua ka sellel alal paranemist, s.o. meeoleolu muutumist nii õpilaste kui ka teiste keeleharvitajate keskel.

H. Jänes — O. Parlo grammatikad, kui mitte arvestada J. Aaviku varemilmunud grammatikat, on meetodilt ja süsteemilt täiesti uued raamatud, mis tunduvad erinevad seni-seist kooligrammatikaist. Nimetatud raamatuis on läbi viidud põhimõtte kõrvutada vigaseid keelevorme õigetelega, juhtides seejuures õpilaste tähelepanu nende tüüpilistele vigadele.

Viimasel ajal leiab meie keeleõpetuses lähtumine veajuhtumest rohkem poolehoidu. J. Aavik kirjutab oma grammatika eessõnas: . . . „just vigade esitamine ja kõrvutamine õigete keelenditega aitab teha vigadest teadlikuks ja paneb püüdma neist hoiduda ja neist vabaneda“.

Teine uuendus, mis on läbi viidud H. Jänes — O. Parlo raamatuis, on loobumine teoreetisemisest. On märgata vabanemistahet liigest „akadeemilisusest“, mis valitseb mõnedes gümnaasiumile määratud grammatikais. Käesolevais grammatikaraamatuis püütakse vältida mitteoolulist, püütakse anda vähem mälu koormavat ballasti, millest tegeliku keele seisukohalt on vähe kasu. Grammatikais pakutav materjal on valitud kogenud õpetaja silmaga, mis on teadlik õpilaste tüüpilistest keelevigadest ja võitlusviisist viimastega.

Tunnustavalt tuleks mainida ka otstarbekohast ja hoolikat harjutuste valikut.

Harjutus kui niisugune ei täida oma ülesannet, kui see tundub õpilasele lihtsana, liiga kergena, mille sooritamisel ei teki huviergutavaid küsimusi, nagu näiteks: miks? mis-pärast? kuidas talitada antud juhtumil? jne. Kõne all olevais grammatikais mitmekesisustatakse harjutusi seega, et esitatakse vigast teksti, mis õpilastel tuleb parandada.

Töö edukusele aitavad kaasa läbivõetud peatükkide lõppu paigutatud kokkuvõtet tabelite ja skeemide kujul, mis hõlbustavad aine meelespidamist ja sellesse süvenemist. Eriti väähivad nimetamist sellised kokkuvõtted „Lause ja kirjavahemärkide õpetuses“.

Meetodi suhtes olgu veel tähendatud, et üldiselt on püütud läheneda õpilaste isetegevusprintsipiile, milline seik grammatikaraamatu seisukohalt on hinnatav.

Esitatud tunnustavate omaduste kõrval H. Jänes — O. Parlo grammatikad kutsuvad esile ka rea vastuväiteid, milledest siinkohal märgitagu mõned.

Kui mõõnda, et lähtudes lihtsustamisprintsibist võiks „Häälikuõpetusest“ (keskkooli II klassi kursus) ära jääda i-mitmuse käsitus neist sõnust, kus jsatub i-mitm. moodustamisel i kõrvale, näit. selg, pärg, karg jne., mis nimetatud raamatus ongi sündinud, siis ei saa hoopiski nõustada palatalisatsiooni käsitlusega sellel astmel. Peatükk „Peenendus ehk palatalisatsioon“ (vt. lk. 60) kuulub puhtteoreetiliste küsimuste hulka, seega ei evi tähtsust õigekirja omandamise seisukohalt.

Samuti, selle asemel et lihtsustada, rehakse II ja III välte vahetegemine raskemaks noortide sissetoomisega. Niisuguse mooduse juures on karta, et emakeeleõpetajal tuleb nii mõnigi kord esineda lauluõpetaja osas ja selgitada täis-, pool- ja veerandnootide tähendust ning märkimist, vähemalt meeletuletamise ja kordamise ulatuses.

Otstarbekohasemad selles mõttes on geomeetriselised kujud, nagu näit. E. Muugi vormiõpetuses.

Kolmanda välteliste sõnade näitena tuuakse vormid, nagu žirafi, žiraffi. Seejuures märgitakse: „sõna on lühiväteline, kui sõna esimeses silbis on ainult üksainus vokaalimärk ja sellele järgneb üksainus konsonant..... Kõigil teistel juhtudel on sõna pikaväteline (teisevõi kolmandaväteline), näit.: valla, paksu,..... žirafi..... žiraffi“. Sõnade „žirafi“, „žiraffi“ esimeses silbis on üksainus vokaalimärk ja asellele järgneb üksainus konsonant, kuid sõnu peetakse pikavätelisiks! (vt. lk. 43) Siin on tegemist eksitusega.

Vormiõpetuses (Eesti keele grammatika ja harjutustik koolidele III. Vormiõpetus) jätab selguse poolset soovida sõnade „kaas“ ja „õös“ käänamise seletus. Lk. 36 esineb: „selle järgi ka: kaanes, õones, kaaned, õõned“ jne. Sõnad „kaas“ ja „õös“ ei ole õpilaste keeles igapäevased sõnad, vaid vähem tarvitusel olevad, mispärast oleks tulnud seesütleva käände tähistamiseks märkida: selles kaanes, selles õones, et vältida „kaanes“ ja „õõnes“ pidamist nominatiivi kujudeks.

Sõnade „kallis“ ja „kaunis“ mitm. genitiiv antakse kahel kujul: kalliste ehk kallite; kauniste ehk kaunite. Tekib küsimus, kas on mõtet keskkoolis selliseid paralleelvorme anda, nagu „kallite“ ja „kaunite“, mis on foneetiliselt inerud ja keeletarvituse seisukohalt võõrad, pealegi, kui autorid ise ei pea neid soovitatavaks.

Ei saa nõus olla ka III ehk sepp- käsi-käändkonna sõna „kõrb“ käänamise näidisega (vt. lk. 33).

Mitte:
see kõrb

Vaid:
see kõrve

Nominatiivis peaks olema see kõrb. Arvatavasti on eksitus põhjustanud sellise vea.

Arvsõna käänamisel esinevate veajuhtumite loetelus esineb sõna „saja“ tarvitamise selgusetus. Lk. 101 esineb:

Mitte:

Vaid:

sajanded korrad

sajad korrad.

Kas „sajanded“ on arvatud põhi- või järgarvu veaks? Järgarvu tunnuse-nd põhjal ootaks õige vastena „sajandad“. Siin oleks tulnud viga täpsemalt fikseerida, et vältida arusaamatusi.

Oma“ ja „enese“ küsimuse selgitamisel puuduvad kahjuks raskemad ja keerulisemad näited.

Pöörsõna käsitusel toodud veajuhtumid ründuvad otsitud ja kunstlikud.

Mitte:

Vaid:

naerav, laulav

naerev, laulev (vt. lk. 120).

Harilikult eesti soost õpilased niisuguseid vigu ei tee.

Vahemärkusena peaks veel tähendama, et kui tahetakse uuenduslikku keelt propageerida, siis tuleksid vormid, nagu „lugemaks“, „lugemaga“, „lugemani“ jne. tingimata anda ühen-

duses vastava lausega. Antud kujul on nim. sõnavormid „surnult sündinud“, sest esiteks ei oska õpilane nim. sõna tarvitada ja teiseks ei virguta kuivad sõnakujud tarvitama uuenduslikku keelt.

„Lause- ja kirjavahemärkide õpetuses“ äratav vasturääkimist kohamääruse puhul ainuõigena fikseeritud seesütlev kääne: mitte Peipsi järvel, vaid Peipsi järves (vt. lk. 63). „Seesütlev kääne on, kui on mõeldud olemine mingil kindlal, piiratud alal“.

Antud reegli kohaselt koostatud lause näiteks „kalurid olid juba Peipsi järves, kui Venemaa poolt liginesid päästelaevad“ jätab äärmiselt ebaselge mulje. Kas kalurid olid uppumas või (nagu reegel nõuab) viibisid „kindlal, piiratud alal“ — Peipsil?

Üldiselt jääb kohamääruse puhul alalõtleva ja seesütleva käände tarvitamine ebamääraseks ja uduseks.

Kirjavahemärkide tarvitamine lühendatud lauses on puudulikult määratud. Lk. 148 esineb: „lühendatud lause, milles verb puudub ja milles mingi sõna on genitiivis või partitiivis, eraldatakse muust lausest komadega“.

Näidetes ei ole aga ükski sõna ei genitiivis ega partitiivis: see mees, nõudlik ja kohusetruu, oli selles vastutusrikkas ametis kohane. Päev ilmus, vihmane ja igav. Suurlinna tänav, liikuvast rahvahulgast kihav, avanes ta pilgule.

Kõrvuti olevate kirjavahemärkide puhul oleks soovitav olnud näitena tuua ka mõni jutustav lause. Õpilased patustavad sageli kirjavahemärkide tarvitamise suhtes nim. lauses, pannes jutumärgid enne punkti.

Otsest ja kaudset kõnet on vaadeldud ainult kirjavahemärkide seisukohalt (vt. lk. 140—141). Oleks tulnud puudutada ka otsese kõne muutmist kaudseks kõneks. Praktiline kogemus on näidanud, et sellel alal valitseb sageli teadmatus: tahetakse kaudses kõnes otsese kõne kindlat kõneviisi väljendada kaudses kõneviisis. Seda küsimust oleks tulnud selgitada, tuues näiteid ka kaudse kõneviisi võimalikkuse kohta, kui otseses kõnes on tarvitatud kindlat kõneviisi.

Esitatud eksimustest ja arusaamatustest hoolimata on H. Jänes — O. Parlo grammatikaraamatud täiesti vastuvõetavad. Olles meetodilt ja süsteemilt paremaid peaksid nimetatud grammatikad kujunema huviergutavateks tööraamatuteks keskkoolile.

Keelelt on grammatikad korrektsed, välja arvatud mõned arvatavasti trükitehnilist laadi eksitused.

Trükk, paber ja kaust on vastuvõetavad.

Alice Kriisa.

MITMESUGUST

XI üldlaulupidu.

24.—26. juunil 1938. a. Tallinnas korraldatav XI üldlaupidu on välja kuulutatud. Kooridele saadeti kätte registreerimislehed ja juhatuskirjad ja avati registreerimine, mis kestab 1. detsembrist s. a. kuni 1. märtsini 1937. a.

Laulupeo väljakuulutamise puhul esines raadios lühikese kõnega 1. detsembril Lauljate Liidu esimees ja laulupeo üldjuht prof. J. Aavik.

Laulupeole registreeritakse ainult Liidu liikmeid koore. Esinevad laulupeol sega-, mees-, nais-, Tallinna erikoovid ja puhkpilliorkestrid. Naiskoorides laulavad kaasa ka sega-kooride naishääled.

Ilmus ka laulupeo üldkooride noodiraamat, mille hinnaks on Liidu liikmeile kun 1. veebruarini 1937. a. 70 senti, peale 1. veebruari 85 senti ja mitteliikmeile Kr. 1.20. Ühes noodiga antakse kaasa koori noodilugemise harjutusvihk, mis valmib lähemal ajal ja saadetakse varemalle tellijatele järele.

Meeskooride ja puhkpilliorkestrite kava on veel koostamata ja teatatakse hiljem.

Laulupeo muusikaline eeltöö algab koorijuhtide ettevalmistusega. Selleks saadetakse igale koorijuhile tasuta brošüür, mis koostatud üldjuhtide poolt ja käsitleb laulupeo kavas olevate laulude õppimist ja ettekannet.

Edasi algab 28. veebruarist ja kestab kuni mai alguseni 1937. a. instrueerimiskursus raadio kaudu. 4., 5. ja 6. juunil 1937. a. peetakse Tallinnas koorijuhtide päevad, kus veel kord praktiliselt võetakse läbi laulupeo laulude õpetamine ja ettekanne.

Kooride eelproovid algavad 1937. a. sügisel. Iga koor saab kaks eelproovi. Eelproovide suhtes esitatakse kooridele valjud nõudmised. Korratult ettevalmistanud ja proovidest puuduvad koorid kui ka üksiklauljad kustutatakse tegelaste nimestikust.

XI üldlaulupidu kutsub Teid.

XI üldlaulupidu kutsub Teid kõiki, noori, vanu, mehi ja naisi.

Paneme kokku käed, ühineme laulus, mis kostku võimsalt ja kaunit! Puistame oma südamest inimsuse parimat laulupeo helide kolde, et see südamete tuli hoiaks meid ärkvel võitluses oma kultuuri ja vabaduse eest.

Tallinnas, 1. detsembril 1936. a.

Eesti Lauljate Liit.

Ülelutse.

Eesti Õpetajate Liidu Karskuskasvatustoimkond kutsub käesolevaga õpetajaid ja kasvatustegelasi teetama oma nõusolekust koostada eelolevateks aastateks toimkonna poolt korraldatavate võistlusõpingute juhiseid (õpiraamatuid).

Teemadeks oleksid enesearenduse, kasvatus, kõlbluse, karskuse, kodanikukohuse, koduarmastuse jt. küsimused. Õpiraamatu aine peaks olema kergesti seotav koolitööga, sellest peaks võima koostada vajalikke küsimusi järgnevaks võistluskirjutuseks. Õpiraamatu kaustaks on 12—16 lhk. 12 × 18 cm.

Käsikirjade kasutamisel tasub toimkond honorari.

Osa võtta soovijaid palub toimkond lahkesti teatada kavatsitava teema ja kava, mille põhjal oleks võimalik üksikasjalikumalt kokku lepid.

Kirjad aadressida: Tallinn, Pühavärgu 11.

E. Õpetajate Liidu Karskuskasvatustoimkond.

Haridusministeeriumi pedagoogiline ajakiri „Eesti Kool“ ilmub 10 korda aastas, iga kuu üks vihik, välja arvatud juuni- ja juulikuu. Tellimishind on 3 kr. aastas, poolaastas 1 kr. 50 s., välismaale 4 kr. aastas. Tellimisraha võib maksta postil „Eesti Kooli“ jooksvale arvele nr. 433. Tellimisi võtab vastu iga postiasutus.

„Eesti Kooli“ üksikuid vihikuid hinnaga 40 senti eks. võib saada toimetusest, „Kooli-Kooperatiivi“, „Päevalehe“, „Rahvaulikooli“ ning „Töökooli“ raamatukauplustest Tallinnas, „Akadeemilisest Kooperatiivist“ Tartus ja „Õpistust“ Viljandis.

Kuulutuste hind on kaantel ja erilehtedel 30 krooni lehekülj.

Toimetus: vastutav toimetaja V. Päts, toimetuse liikmed: J. Aavik, J. Grüntal, O. J. Kiisel, A. Kurvits ning E. Terasmäe ja tegev toimetaja G. Ollik.

Toimetuse asukoht on Haridusministeeriumis, tuba nr. 20, telef. 476-65 (Tallinn, Tõnismägi 11).

Vastutav toimetaja V. Päts.

Tegev toimetaja G. Ollik.

Riigi trükikoja trükk, Tallinn, Niine 11.

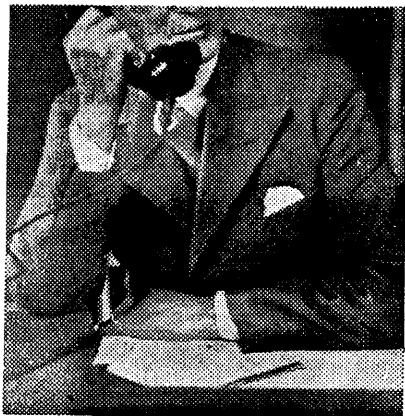

Edukaks õppetöoks

kasutage **ETK** värviliste kaantega koolivihke, joonistusblokke, vesivärve „Vikerkaar“ ja **ETK** koolitinti.

ETK tooted on väärttooted!

Hallo, samanimelistega mitte ära vahetada!

Rikkalikus valikus

talvehooaja uudisriideid
kõrgeklassilises väljatöötuses
soovitavad rätsepmeistrid

MAX JOHANSON & POEG

RATASKAEVU 22, TALLINN.
Tel. 432-89. Enne Lühikejalg 6.

Vanim ja tuntuim muusikariistade
tööstus

FA AUGUST KRISTAL

ASUT. 1889. a.

Tallinn, Sakala 42 (e. V. Pärnu), tel. 462-60

Soovitab võistlemata headuses
**keelpille, vilespille,
muusikalõõkristu.**

Nikeldamine, metallitreimine.
Parandused — ruttu, odavalt ja hästi.
Koolidele %%.

Soodsam riidekauba ostukoht

M. KABAL

HELSINGI RIIDEKAUPLUS

(V. Karja 7) ehituseajal
SAKALA TANAV 25,
(endine Väike Tartu m.)
Lembitu tänava nurgal.

Õpetajatele ja õpilastele lepin-
gu alusel eriline hinnaalandus.

FIRMA M. JÄNES'E

hooajast järele jäänud kaupade

SUUR ODAV VÄLJAMÜÜK

algab reedel, 15. jaanuaril s. a.

Müügile tulevad igasugused
siidi-, villased, puuvillased ja linsed
kleidiriided ning suures valikus
palitu-, mantli- ja ülikonnariided

Peale selle suur kogu meeste ja naiste
valmisriideid
enneolemata odavate hindadega

FIRMA M. JÄNES TARTUS

KAUBAHOOV 9-10-11-12. TELEFON 5-91

Soovitame lgp. õpetajaskonnale kokkulepitud hinnaalandusega oma mitmekesisemast riidelaost: **Ülikonna-, mantli ja kostüümiriiet** kodu- ja välisvabrikulist. Moodsat **villast-, siidi- ja puuvilla-kleidiriiet**. Igasugu **kardinad, mööbliriie, eesriie, põrandariie** jne. Tüll-, pikee-, villased-, baika- ja vateeritud **vooditekid**. Ihupesu-, voodipesu- ja lauapesuriie linane ja puuvillane. Igasugu kirju värviline **puuvillane riie** jne.

Orderid järelmaksu peale ostmiseks annab välja Tallinna Õpet. Seltsi juhatus.

Soome Riidekauplus **J. Laane & A. Mutt** Estonia teatrimaja 13.

M. Tigane
Rätsepaäri

Suur Karja tän. 4, krt. 6

Tellimiste vastuvõtmine igasuguste mees-
terriiete alal. Suur valik parimaid inglise
ja kodumaa riideid tellimiste jaoks.

Vanameister OSKAR LUTSU

50. aasta sünnipäeva puhul igasse kodusse ja raamatukokku tema teosed!

O. LUTSU TEOSTEST ON PRAEGU MÜÜGIL:

Romaanid:

Iiling	Hind kr. 2.75
Soo	" " 2.—

Jutustused ja novellid:

Andrese elukäik	Hind kr. 1.75
Karavan	" " 0.50
Olga Nukrus	" " 2.50
Õpilane Valter	" " 1.75
Udu	" " 2.75
Pankrott	" " 2.75
Tuulesellid	" " 3.60
Tagahoovis	" " 4.—
Vaikne nurgake	" " 2.75
Harald tegutseb	" " 0.65
Kevade I. 4. trükk	" " 1.95
Kevade II	" " 2.—
Suvi I	" " 2.—
Suvi II	" " 2.—

Mälestused:

Vanad teerajad.	Mälestused I	Hind kr. 2.25
Talvised teed.	" II	" " 3.50
Läbi tuule ja vee	" III	" " 3.25
Vaadeldes rändavaid pilvi	Mälestused IV	" " 3.50
Kuldsete lehtede all	" V	" " 4.25

Ladina kõõk.	Mälestused VI	Hind kr. 3.—
Kuningakübar	" VII	" " 3.75
Mälestused VIII	" "	" " 2.50

Noorsoojutud:

Nukitsamees	Hind kr. 0.50
Pett ja Parbu	" " 0.60
Avasilmi	" " 1.80
Väino Lehtmetsa noorpõlv	" " 2.—

Fõljetonid:

Kirjamapp	Hind kr. 1.25
Vana kübar	" " 2.75
Kuidas elate	" " 2.75

Näidendid:

Arusaamata lugu	Hina kr. 0.40
Kalevi kojutulek	" " 0.40
Kapsapää	" " 0.40
Laul õnnest	" " 1.50
Mahajäetud maja	" " 0.50
Onu paremad päevad	" " 0.40
Paunvere	" " 1.25
Pärjad	" " 0.40
Siniallik	" " 0.40
Viimne pidu	" " 0.40
Ärimehed	" " 0.40
Ülemiste vanake	" " 0.40
Skoudid	" " 0.40

O.-Ü. „NOOR-EESTI KIRJASTUS“

Raamatukauplus TARTUS, RÜÜTLI TN. 11

Meiega ollakse rahul,

loomulikult, sest meie suured laod, lahke teenimine ja kiire tellimiste täitmine ja tasuta nõuanded meeldivad kõigile ostjaile.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Müüme

- kirjutusmaterjale ja paberikaupu. Samuti leiame meilt kõikide kirjastuste ilukirjandust, teaduslikke ja noorsoo
- raamatuid.

K/ü.

„Rahvaülikool“ Tallinn,

Harju 48, oma majas, telefon 444-39
Pärnu mnt. 10, telefon 446-67

K.-Ü. „LOODUSE“ VÄLJAANDEL ILMUB

VÄIKE ENTSÜKLOPEEDIA

ÜHES KÖITES,

mis tahab olla teatmeteoseks igapäevasele. Ta pakub tihedas, täpses, kuid rahvapärases, üldarusaadavas sõnastuses hädavajalikke andmeid kogu inimkonna kultuuri alalt. Piinliku hoolega valitud märksõnastik, täpselt väljatöötatud viidete süsteem (ja uusimate allikate järgi kontrollitud andmed, milleks toimetuse paralleelselt „Eesti Entsüklopeedia“ koostamisega on teinud ulatuslikke eeltöid) ja lõpuks ka toimetuse kogemused entsüklopeediade koostamise alal annavad tagatise teose sisulise väärtuse suhtes.

Redaktsioonitoimkonda kuuluvad: R. Kleis (peatoimetaja), H. Pürkop, H. Riikoja ja J. V. Veski.

„Väike Entsüklopeedia“ on vajalik raamat koolile ja kodule! Iga õpilane, kes otsib selgitust talle seni tundmatute mõistete, nimede, linnade või isikute kohta, iga õpetaja, kes vajab kiiret ja usaldatavat vastust mõnes tema erialasse mitte kuuluvast küsimusest, iga teadlik ajalehelugeja, oskustööline, kontoriametnik, põllumees, lõpuks igaüks, kes tahab orienteeruda nüüdisaja elus, vajab paratamatult säärast teost.

„Väike Entsüklopeedia“ ilmub ühes köites 1600 veerul samas kaustas ja samal paberil nagu kaheksaköiteline „Eesti Entsüklopeedia“, kuid veidi peenemas kirjas — 71 rida veerul end. 62 asemel; ka on värvilisi kaarte ja pilte „Väikeses Entsüklopeedias“ suhteliselt rohkem. Teos hakkab ilmuma alates augustikuust iga kuu üks vihk.

Hinnalt on „Väike Entsüklopeedia“ kättesaadav ka piiratud sissetulekuga isikuile. Eeltellimise tingimused võimaldavad omandada teost väikeste kuumaksude tasumise teel: järeelmaksuga kaheksas osas à Kr. 1.50, kokku Kr. 12.—, kohemakstavas rahas Kr. 9.— terve teose eest. Hinnad on arvestatud brošüürilt. Poolnähkköites maksab teos kohemakstavas rahas Kr. 12.—, täisnähkköites Kr. 13.—.

K.-Ü. „LOODUS“ TARTUS

Postkast 66 ★ Posti jooksev arve 2055